

tv-15 naš TOVARIS

Št. 29
21. julija 1982
Leto XX

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Naš veliki trenutek

Razmere in čas nas silijo gledati stvari od danes na jutri. Najbrž je te prisile preveč, namreč tega gledanja od danes na jutri, teh naših papirjev in znova papirjev, sklepov, stališč, predpisov in znova predpisov, jadicovanja, samoprehitevanja, nestrpnosti in pogostne zaletavosti. V daljših časovnih razponih, v katerih je edino mogoče zaznati resnico zgodovine in njene tokove, dobijo dogodki našega vsakdanjika drugačno, vsekakor spremenjeno težo. Iz širših zornih kotov pa moramo ob svojih praznikih pogledati tudi na našo nagnetenost in zapleteno vsakdanjost, da bi lahko bolje delali in ravnali v njej ter ustvarjali v sedanjosti naše dneve v prihodnosti. Kažipoti so od včeraj, ustvarjajo jih veliki trenutki, ki določajo in usmerjajo zgodovino.

Dan vstaje slovenskega naroda je gotovo eden največjih trenutkov v njegovi zgodovini. Odločil se je za boj skupaj z drugimi narodi zaslužjene domovine. Vstaja seveda ne pomeni samo strela iz prve puške, pomeni tudi vse, kar se je razpokalo v plazju zgodovinskih naplavin, kar je več kot tisočletje pokopavalo slovensko ljudstvo v ponižnost in hlapčevstvo. Malo je bilo v tej zgodovini velikih trenutkov ponosa in samozvesti. Svetle iskre bojev za svobodo davnih slovenskih prednikov so ugasnile v mraku in temi. Iz žara kmečkih uporov so nastala pogorišča in pepel. Iskre svobode so tlele le v pepelu porazov, hlapčevstvu in pokornosti. Postati iz naroda hlapcev narod junakov – je bilo dejanje, ki je imelo predzgodovino porazov in bridkih izkušenj, toda tudi svojo neuničljivo moč in svetlobo, ki se je iz isker razplamtevala v požaru.

Slovenski komunisti – maloštevilna četica neupogljivih Črtomirov, Gubcev in proletarcev – so v najusodnejših časih zgodovinskega mraka razplamteli slovenski ljudski požar. Ni bilo lahko. Naši dedki in babice, očetje in matere niso bili, kot pravijo črnobeke slikarice, enotna in složna četa, ki se je postavila po robu zavojevalcem in domačim izdajalcem. To so morali šele postati, dvigniti glavo in zravnati hrbet. Pogumno prijeti za orožje. Premagati v sebi ponižnost in pokornost.

In to so storili. Stopili so za najpogumnejšimi. Zato, ker so verjeli v zmago svojega boja, ker so se v njem utrjevali, ker niso hoteli vrnitve na staro, ampak pohod s komunisti v novo, svobodno in ustvarjalno slovensko družbo, ki mora dohiti zamujeno, ustvarjati pa tudi novo. Cilj, ki ga je pred vstajo in sredi ljudskega upora začrtala komunistična partija, je bil prvič v zgodovini dosežen. Slovensko ljudstvo je postalo prvič gospodar svoje usode, ki deli to priborjeno svobodo z vsemi drugimi narodi naše domovine, z vsemi ljudmi tega sveta, ki hrepene po svobodi človeškega dela in misli.

Če v teh širših časovnih razponih razmišljamo o vrednosti in vrednotah slovenske vstaje, ni skrbi za prihodnost. Zgodovina se ne obrača nazaj. To ljudstvo bo znalo ohraniti doseženo svobodo, svojo samozvest, svoj veliki zgodovinski trenutek. Tudi naš vsakdanjik, še zmerom poln naplavin starega in nereda novega, nič ne spreminja temeljnih vrednosti našega upora. Zato, ker je pomenila vstaja začetek novega obdobja v zgodovini majhnega evropskega naroda, ker se danes pomeni boj za uresničevanje občečloveških ciljev in želja po svobodi dela, miru in sožitju ljudi in ljudstev. Rod, ki je to vstajo začel in nosil težka bremena na svojih plečih, je lahko pomirjen z varnostjo temeljne vrednote – svobode naroda. Toda, ker je vprežen v svoj vsakdanjik, ne more biti pomirjen z vsem, kar hrha in kvarno spreminja vrednote boja: pogum, samozvest, delo, ustvarjalnost, človeško poštenost in moralo, tovarništvo, resnično samoupravljanje z delom in njegovimi plodovi. Zato je vstaja nadaljevanje boja, nepretrganih bitk za lepšo podobo sveta in življenja, za varnost in srečo človeka in skupnosti, za mir in sožitje na tem čedalje manjšem in povezanem planetu. Vstaja je odprla poti k novim in širokim miselnim obzorjem. Prav je, da jih nadaljujemo v tej veliki širini, ko se usmerjamo v naš vsakdanjik. Lažje in bolje bomo delali, bolj spoštovali ustvarjeno, bolj trezno in skromno hiteli v bodočnost.

-dV

Več in bolje

Ti dve besedici naj bi ponazorili tisto, kar mora sleherni med nami prispevati osebno, da bi uresničili stabilizacijske napore in gospodarske načrte ter uskladili proizvodnjo in porabo.

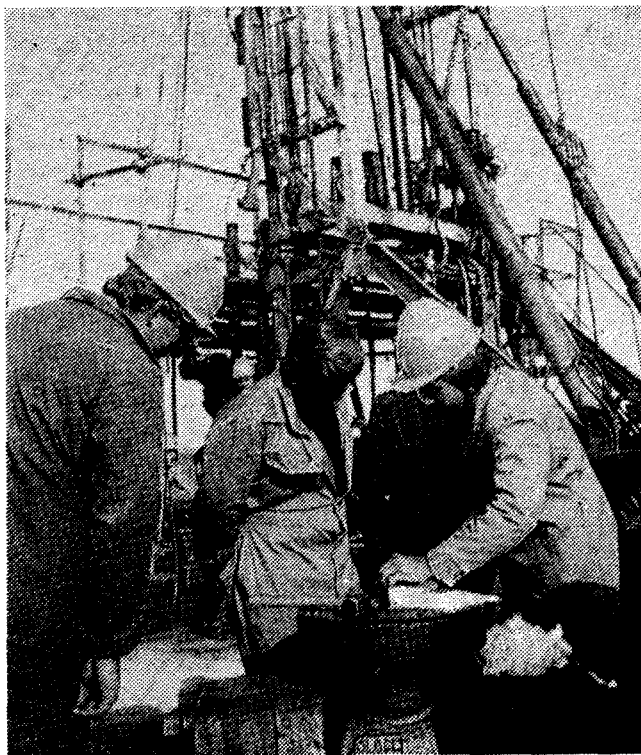
Naša delovna zavest večinoma še ni na zadovoljivi stopnji, morda celo na manjši, kot je bila pred leti, vse bolj pogosto je prisotno gledanje na osebno korist in trenutno izkoriščanje položaja – ne glede na to, koliko nas bo to v celoti prizadelo v bližnji prihodnosti.

Razumljivo je, da moramo ustvarjati več, kot smo. Res lahko govorimo o boljši organizaciji dela, sodobni tehnologiji itd., vendar je osnova vsega v nas samih. Znamo biti izredno iznajdljivi in marljivi tedaj, ko si gradimo hišo ali vikend, ter nam ni žal nobenega popoldneva, sobote ali nedelje. Smo takšni tudi na delovnem mestu, tako v proizvodnji kot v pisarni? Ali nismo še pred desetletjem dosegli marsikje velike delovne uspehe s prostovoljnim delom, ko smo z združenimi močmi prispevali v korist celotne družbe, torej nas vseh? Ali nimajo danes najboljše uspehe tiste organizacije združenega dela, kjer prevladuje zavest, da bodo le skupni veliki napori zagotovili uresničitev zastavljenih proizvodnih načrtov in ne nazadnje s tem tudi večje osebne dohodke? In kakšni so rezultati v tistih temeljnih organizacijah, kjer številni posamezniki skušajo izveči največ zase, šele v drugi plan pa postavljajo uspeh in rezultate celote?

Moramo tudi bolje vlagati, več izvažati, bolj izrabiti lastno znanje, biti konkurenčno sposobni, varčevati z družbeno režijo in družbenimi dejavnostmi – skupno in splošno porabo. Več in bolje! Z manjšimi stroški in večjo osebno zavzetostjo.

Prav gospodarjenju in stabilizacijskim ukrepom smo namenili del današnje praznične številke (od 5. do 9. strani), z upanjem, da tako tudi mi prispevamo k skupnemu boju.

Milan Seničar

Cene Vipotnik:

Pesem svitanica

Zbežite sence, vzidi čisti dan!
Kdor si po tihih gozdih zakopan,
komur zgubljeni prah v veselstvu plava,
kdor v ječah padel si od črnih ran,
glej, iz noči življenje vzplapolava.

Kdor si koval iz muke srečni čas,
ko so plameni siknili nad nas,
kdor si snetjé pogumno izžgal povsodi,
oplakni v vroči luči svoj obraz,
po zemlji naj visoka pesem hodi.

Naj svôbodo ljudi, naj čast, poštenje,
naj radostne pravice žuborenje
privablja iz temin pojoča dlan:
kar je velikega, rodi trpljenje,
zbežite sence, vzidi čisti dan!

Čestitamo ob dnevu vstaje!

RO ZZB NOV
RK ZRVS
Uredništvo TV-15

Ob ustanovitvi Tomšičeve

Nekdanji borci, občani Kočevja, mladina in pripadniki JLA so v soboto 17. julija v kraju Cesta slavnostno obeležili štirideseto obletnico ustanovitve 1. slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča. Ob tej priložnosti so odkrili tudi spominsko obeležje, ki naj vse kasnejše rodove spominja na čas in kraj, kjer je bila ustanovljena ta slavna enota naše partizanske vojske.

Vse zbrane, med katerimi so bili tudi Ivan Maček-Matija, Branko Jerkič in Miha Petrič, je pozdravil predsednik skupščine občine Kočevje Jože Novak, ki je izročil spominsko obeležje v varstvo mladinski organizaciji.

Obletnico ustanovitve Tomšičeve brigade pa so slovesno obeležili tudi v vojašnici Borisa Kidriča v Šentvidu. Zbranim vojakom, starešinam in drugim gostom so nekdanji borci podrobno orisali borbeno pot Tomšičeve brigade, v kateri se je bojevalo več kot 5000 borcev in bork, padlo pa jih je 1330. Brigada je dala tudi 16 narodnih herojev.

Slavnostni govornik poveljnik ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Branko Jerkič je orisal zgodovinsko pot Tomšičeve brigade.

Prebrali so tudi brzojavno čestitko ob tem jubileju, ki jo je poslal predsednik predsedstva Jugoslavije Petar Stambolić. V njej je med drugim zapisal, da je ustanovitev Tomšičeve brigade pomenila novo

kakovost in preobrat pri krepitvi in razširjanju narodnoosvobodilnega gibanja v Sloveniji. Brigada je bila vzor za ustanovitev številnih drugih enot in je v vsem vojnem času predstavljala kadrovska jedro, ki je dajalo številne borce za poveljnike drugih brigad in enot.

Ob koncu so najboljšim vojakom in starešinam podelili nagrade in priznanja, 15 vojakov in starešin pa je prejelo posebne medalje Tomšičeve brigade, ki so jih letos podelili prvič. Posebna delegacija je odnesla v Gramozno jamo, kjer je bil ustreljen Tone Tomšič, šopek rož.

Jože Čurin

Jutri start maratona Franja

Borci-kolesarji ste se v večini že odločili, da sodelujete na »Kolesarskem maratonu Franja«. Če se še niste, vam je na voljo še nekaj ur. Jutri, to je v četrtek 22. julija, na dan vstaje slovenskega naroda, bo krenilo ob sedmi uri jutraj na 155 kilometrov dolgo pot približno tisoč kolesarjev. Start bo pred šolskim centrom RSNZ v Tacnu, v krajevni skupnosti Edvarda Kardelja. Od tam čez Ljubljano pa do Vrhnik bo dirka zaprta. Na Vrhnikih pa se začne zares. Vsak bo lahko začel voziti po svojih sposobnostih. Najprej bo približno šest kilometrov dolg vzpon, nato pa čez Logatec in Kalce do Godoviča. Po dokaj nevarnem in ovinkastem spustu bodo v Idriji čakali na kolesarje okrepčevalnica, mehanična služba in prva pomoč, če jo bo kdo potreboval. Pot bo zatem peljala v Cerkno. Tu pa bodo ob pol enajstih spustili prvo zaporo. To pa pomeni: kdor ne bo do te ure tam, se bo lahko vsedel na Kompasov avtobus, ki ga bo prepeljal v Tacen. Po vzponu bodo na Kladju žigosali kartončke. Tam bo tudi okrepčevalnica, servis in drugo. S Kladja pa sledi nevaren spust po makadamu, ki je dolg približno štiri kilometre. V Sovodnju bo na voljo prva pomoč, nato pa skozi Gorenjo vas, Poljane do Škofje Loke. Tam bo drugič padla zapora. Kdor ne bo do trinajste ure v Škofji Loki, se bo lahko vsedel v Kompasov avtobus. Druge kolesarje pa v tem prijaznem gorenjskem mestecu čakajo okrepčevalnica, mehanični servis, prva pomoč. Nato pa skozi Vodice, Skaručno nazaj v Tacen, kjer morate biti do šestnajste ure. Obvezno pa morate po prihodu v cilj oddati kontrolni kartonček in dobiti boste spominsko medaljo partizanskega kolesarja.

Seveda priporočamo, da celotno progo maratona Franja prekosarjajo le tisti borci, ki redno poganjajo pedala. Vse druge pa vabimo, da se pridružijo karavani kolesarjev in z njimi vozijo del poti do Ljubljane. Tako bi tudi na ta način obeležili dan vstaje. Kot pravijo organizatorji, bo postal ta maraton tradicionalen. Zanimanje je veliko in prišlo so že prijave iz drugih naših republik in ena celo iz zahodnega Berlina.

Povejmo še, da je pokrovitelj maratona predsednik republiškega odbora ZZB NOV Janez Vipotnik, ki je hkrati tudi predsednik častnega odbora maratona.

KuB

zvrti dočakali z velikimi dosežki pri bojni graditvi poveljstev, enot in ustanov. Danes je to sodoben del naših oboroženih sil in enote so opremljene in usposobljene za uspešno odstranjevanje vseh posledic ABK napada.

Pomembno je tudi to, da so enote ABK opremljene z opremo, ki jo izdelujejo naše tovarne. Po kakovosti in zmogljivosti pa se ta oprema lahko meri z opremo vseh armad na svetu. To pa ne pomeni, da smo dosegli skrajno točko pri razvoju ABK obrambe. Ravno nasprotno, tudi letos in v prihodnjih letih bomo še naprej razvijali in izpopolnjevali njihovo opremo.

Atomsko-biološko-kemična obramba je vpletena v vse enote naših oboroženih sil, prizadevamo pa si, da bi zajela tudi vsakega našega občana in delovnega človeka.

bk

RADIO ŠE POMNITE - TOVARIŠI

V oddaji Še pomnite, tovariši, ki bo na sporedu 25. 7. 1982 ob 9. uri na prvem programu ljubljanskega radia, bo tekla beseda o trpljenju naših ljudi v koncentracijskih taboriščih med drugo svetovno vojno, zlasti v koncentracijskem taborišču Gonars, v katerem je bilo zaprtih okoli 5000 Jugoslovancev, ter o velikem podvigu tovarišev, ki so izkopali 60 metrov dolg podzemni rov in skozenj zbežali iz taborišča.

Oddajo je pripravil Lojze Štradjot.

KOLENDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

22. julija praznujemo dan vstaje slovenskega naroda v spomin na začetke organiziranih napadov partizanskih enot v Sloveniji na okupatorja in njegove objekte.

24. julija 1941 je bila ustanovljena Rašiška četa, Borovniška pa je razdrla progo Ljubljana-Postojna med Brezovico in Vičem.

24. julija 1943 je 15. divizija napadla postojanko črnih srac in bele garde v Žužemberku. Posadka se je po tridnevni ogorčenosti bojih in pomoči intervencijskih kolon umaknila v Zafaro. Napad je varovala 14. divizija.

25. julija 1941 je vojaški komite kamniškega okrožja ustanovil Kamniški bataljon.

26. julija 1942 je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet ukazalo ustanoviti Loški partizanski odred. Ustanovili so ga 27. avgusta na Otrobovcu.

26. julija 1944 je sovražnik začel drugi del ofenzive na Primorskem. S sedmimi kolonami je prodiral proti osvobojenemu ozemlju na Banjski planoti in Čepovanski dolini in Trnovskem gozdu.

27. julija 1941 so partizanski oddelki z napadom na ustaške postojanke v Liki začeli oboroženo vstajo hrvaškega naroda. Istega dne se je začela oborožena vstaja v Bosni in Hercegovini.

27. julija 1942 je nemški okupator pri Hrušici na Gorenjskem ustrelil 46 talcev.

28. julija 1942 so Nemci v Bistrici pri Kranju ustrelili 50 in v Begunjah dva talca.

Čestitka Petru Stamboliću

Tudi predsednik jugoslovanske borbovske organizacije Vladimir Šćekić je ob sedemdesetletnici Petra Stambolića poslal temu prekaljenemu dolgoletnemu družbenopolitičnemu delavcu in revolucionarju, zdaj predsedniku predsedstva SFRJ iskrene čestitke in pozdrave, v katerih je med drugim tudi rečeno: »Tvoja življenjska pot je pot brezkompromisnega boja za napredek, za bratstvo in enotnost, za srečo svobodnega človeka.«

Bolj pripravljeni in močnejši

V torek 20. julija je praznovala svoj praznik najmlajša vrsta naše armade, to je atomsko-biološko-kemična obramba. To je tudi

edina vrsta JLA, ki je bila ustanovljena po vojni in zato nima izkušenj iz NOB.

Tudi letošnji praznik so pripadniki te

Bomo porabo slednjič le zajezili?

naš komentar

Porabo v državi naj bi torej s prisilo zakonov vendarle spravili v stvarne okvire. Da je to nujno, najbrž ni treba posebej poudarjati. Industrijska izdelava je letos večja le za 1,6 odstotka in se do konca leta ne bo - vsaj tako trdijo strokovnjaki - bistveno povečala. Torej bo daleč za predvideno 3,5-odstotno rastjo.

Hrane naj bi po načrtih pridelali za štiri odstotke več kot lani. Čeprav žitni snopi že padajo in čeprav z žitnih polj prihajajo veščidel samo dobre vesti, proizvodnja vseeno ne bo na pričakovani ravni. Če bo kmetijska proizvodnja za tri odstotke večja kot lani, bo kar dobro. Tako menijo tisti, ki razmere v kmetijstvu dobro poznajo.

Potemtakem bi domača poraba morala biti letos manjša od lanske, saj drugače gospodarske politike ni mogoče voditi. Toda ne, v prvih mesecih je vse skupaj prav nasprotno. Splošna poraba, kamor uvrščamo proračune, je večja od lanske - in to za celih 31 odstotkov. Skupna poraba se je povečala za 32 odstotkov, pričakovali pa smo, da bo večja za 17 odstotkov. »Pohiteli!« so celo z osebnimi dohodki - za celih 40 odstotkov.

Najhuje pa je na področju naložb. Ob koncu marca letos smo v državi gradili več kot 22 tisoč raznih objektov, katerih predračunska vrednost je znašala 1.477 milijard dinarjev. V prvi polovici letošnjega leta smo zaprli samo 153 gradbišč, zato pa smo jih na novo odprli kar 5.235! Neverjetno. To počnemo v trenutku, ko z vseh govornic zatrjujemo, da je treba vse oblike porabe nemudoma skrbeti, saj se bodo sicer znašli v močno nezavidljivem položaju. Naložbe bomo zdaj administrativno priškrunili. Na tako imenovani bodoči priliv ne bo mogoče več računati. Doslej so banke dajale zagotovila za ta priliv, čeprav ga velikokrat sploh ni

bilo. Toda na ta bodoči priliv je doslej odpadlo kar 68 odstotkov vrednosti vseh naložb. Vprašanje je le, kako se je moglo to dogajati in kako so lahko bančni in drugi krogi na denar, ki je zelo nezanesljiv in ki ga velikokrat ni, sploh pristajali.

Do konca letošnjega leta banke ne bojo smele dajati posojil za pokritje prekoračitev. Ta ukrep bo številne hudo prizadel. Od oktobra lani do aprila letos so prekoračitve znašale 82 milijard dinarjev. To bo zdaj seveda treba pokriti, dolgovi, ki bodo nastali na ta način v prihodnjih mesecih, pa ne bo mogoče več poravnati. Če vemo, da se je za temi prekoračitvami velikokrat skrivala malomarnost gradbincev, urbanistov in drugih, potem bo posledje na tem področju morda le malo več reda.

Močno naj bi omejili vlaganja v negospodarske objekte. Zidali naj bi res tiste najbolj nujne. Kateri so tisti »najbolj nujni«, bodo presojali v republikah in pokrajinah. O tem so odločali že doslej, le da je tokrat položaj do skrajnosti zaostren in o širokogrudnosti, ki je bila številnim doslej tako lastna, tokrat ne bo mogoče govoriti.

Zidavo šol, kulturnih domov in drugih podobnih zgradb bodo lahko začeli le, če bo polovico denarja zagotovljenega s samopriskupkom. Polovico denarja bo na tak način težko zbrati, zato domnevajo, da bodo marsikje, vsaj začasno, od predvidenih novogradenj odstopili. Pipe bodo morali priviti v občinah, republikah in federaciji. Po zdajšnjih izračunih bodo zbrali za kakšnih šest milijard dinarjev manj, kot so pričakovali. Pas bodo morali stisniti v samoupravnih interesnih skupnostih in se odpovedati skupaj okrog 15 odstotkom sredstev.

To seveda ni kdo ve koliko, toda če upoštevamo, naj bi vse tako imenovane viške vrnili gospodarstvu, potem tudi tega denarja ne

gre podcenjevati. V industriji naj bi ga porabili za nakupe surovin in reprodukcijskega materiala, ki ga vse bolj primanjkuje.

Mnogi menijo, da bi bilo boljše, če bi storili vse za pospešitev jugoslovanskega izvoza, ne pa začeli pri porabi. Je že res, ne gre pa prezreti, da se jugoslovansko gospodarstvo zaradi pretirano visokih stroškov le stežka kosa s tujimi izdelovalci na svetovnem trgu, zato ga je treba razbremeniti. In ena od poti je tudi omejitev vseh oblik porabe. Drugače pač tega cilja ni mogoče doseči.

Nič koliko je pripomba, da gre znova za navadno državno administriranje, za katerega smo trdno sklenili, da se mu bomo odkrekli. Rečeno je bilo, da nov izvršni svet ne bo šel po poti starega in da bo spoštoval gospodarske zakonitosti. Zagovorniki zdajšnjih administrativnih ukrepov pravijo, da zvezni izvršni svet ni smel čakati. Motnje na trgu so bile prehude in če bi s predlogi odlašal, bi moral prevzeti nase veliko odgovornost. Vlada je po ustavi pristojna, da v teh primerih posreduje, pa četudi administrativno. Teh pristojnosti zveznemu izvršnemu svetu ne kaže oporekati, res pa je, da bi vso stvar lahko uredili tudi po samoupravnih poti. Toda v večini republik in pokrajin se resnosti položaja niso dovolj zavedali, zato so dopuščali, da se je poraba kar naprej bohotila.

Opozorila, ki so prihajala z govornic, niso zalegla. Velikokrat so na to opozarjali tisti, ki so imeli v rokah vseh možnosti, da pravčasno posredujejo in pretirano porabo zajezijo. Pa tega niso storili. Tokrat smo se k administriranju torej več ali manj morali zateči. Vsi pa pričakujejo, da bodo ti ukrepi le začasni in da se jih v prihodnje ne bo treba več posluževati.

Darko Marin

O zastavi Gubčeve brigade

Pošiljam vam dva dokumenta, iz katerih je razvidno, da je zastavo brigada dobila v štirimesečnem tekmovanju enot 7. korpusa NOVJ, ko je Gubčeva brigada zasedla prvo mesto.

Kdo je zastavo izročil, se ne spominjam, niti drugi tovariši, ki sem jih spraševal. Zastavo smo prevzeli v Vinji vasi pod Gorjanci, pred zborom enega bataljona, kajti ostala dva sta bila na položajih v okolici Novega mesta.

Rezultat štirimesečnega tekmovanja enot 7. korpusa NOV in PO Jugoslavije

Ocenjevalna komisija petih članov je po podatkih, ki so jih enote poslale komisiji, in z upoštevanjem mnenja naših vojaških strokovnjakov ugotovila, da se je v štirimesečnem tekmovanju izmed enot 7. korpusa NOV in POJ najbolj izkazala

4. SNOUB »Matije Gubca« iz 15. divizije NOV in POJ, ker je pod vodstvom poročnika Antona Kramariča in politkomisarja Staneta Škrlija v času tekmovanja v borbah in politični zgrajenosti dosegla sledeče uspehe:

Pobila je 125, ranila več kot 200, ujela pa 55 sovražnikovih vojakov in oficirjev. V istem času je imenovana brigada likvidirala 3 sovražne postojanke: Kresnice, Poganik in Gotno vas, uničila en most, 15 utrjenih bunkerjev, 3 tanke in eno motorno kolo. Poškodovala je en tank in zaplenila večjo količino orožja in raznega materiala.

V teku tekmovanja je 4. brigada »M. Gubca« enako delala na izgradnji svojega moštva, kar kaže število političnih ur, ki jih je bilo 780. Da okrepi povezavo svojega komandnega kadra, je imela brigada 334 sestankov. Brigada se je pokazala iniciativno, ker je priredila vojaški in politični tečaj, kjer je izgradila več kot 90 vojaških funkcionalnih in političnih delavcev. V času tekmovanja je brigada priredila 14 prireditvev in mitingov, 65 zabavnih večerov, izdala pa 22 stenčesov in 35 žepnih časopisov.

Ocenjevalna komisija
7. korpusa NOV
in PO Jugoslavije

Glavni štab NOV in PO Slovenije pa je izdal dnevno povelje za 1. marec 1945:

Ob zaključku drugega vojaškega tekmovanja, ki ga je odredil glavni štab NOV in PO Slovenije ter je trajalo od 1. septembra 1944 do 31. januarja 1945, je ocenjevalna komisija po skrbnem in vsestranskem pregledu doseženih uspehov naših enot ugotovila sledeče rezultate:

V 7. korpusu je v tem času dosegla najboljši uspeh in prvo mesto 4. SNOUB »Matije Gubca«

Glede na doseženi uspeh dobi brigada spominsko zastavo zmagovalca.

Drugo mesto 10. SNOB »Ljubljanska«

Glede na doseženi uspeh dobi brigada naslov »udarna«.

Tretje mesto 5. SNOUB »Ivana Cankarja«

Glede na doseženi uspeh dobi brigada spominsko zastavo.

Četrto mesto 12. SNOB

Glede na doseženi uspeh dobi brigada naslov »udarna«

Med odredi 7. korpusa je dosegel prvo mesto: Belokranjski odred in glede na to dobi spominsko zastavo.

Med področji 7. korpusa je doseglo prvo mesto: Belokranjsko vojno področje. Za dosežene uspehe dobi področje spominsko zastavo.

Nekaj podatkov k »Zastave- simboli...«

K objavi fotografije zastave v 23. številki TV-15

Na neki način sem si kar oddahnil, ko sem zagledal davno znanko. Nihče od znanih borcev, ki je bil tako ali drugače povezan v enotah na levem delu Drave v Gurah in pozneje na Svinji, mi ni vedel povedati, kje naj bi bil prapor (tako smo imenovali zastavo).

O tej zastavi sem pisal v »Vestniku koroških partizanov« leta 1980. Prav zaradi tega pisanja sem iskal nekatere podatke in med drugim tudi zastavo. Zaradi pre zaposlenosti pa nisem mogel brskati po muzejih. Upal sem, da jo bom še videl in to se je zgodilo vsaj sedaj na fotografiji.

Cez Dravo nas je prišlo v Gure za slabo četo, nekaj političnih delavcev je bilo že na območju Bilčovsa, z nami pa je bila velika večina prebivalcev. Na prvem mestu je bilo poslanstvo peščice partizanov in političnih delavcev osvoboditve prebivalstva in pridobivanje za boj do osvoboditve. Prave vojaške akcije so bile bolj redke, bili pa smo povsod med našimi ljudmi od Beljaka do Gospe svete. V četi je bila zaradi takega dela funkcija propagandnega referenta zelo odgovorna. Prvi je bil za to imenovan Žerjav, ki pa je padel spomladi 1944. Pokosil ga je rafal iz nemške zasede in je pokopan v Bilčovcu. Njegovo delo so zaupali meni. On je nameraval urediti tehniko, za kar je že pripravil papir in pisalni stroj. Vse to so v neki hajki zaplenili Nemci.

Poleti 1944 smo imeli »osvojenjo« ozemlje na Gurah. Prebivalci zaselkov so prihajali na krajshe sestanke, kjer smo jih seznanjali z našimi cilji in s stanjem na frontah. To so posredovali borci naše enote, ki smo jo imenovali najprej »Mivškova četa« – Tone Mivšek je bil namreč komandir čete. Včasih je dal kdo enoti ime po komisariju »Iztokova četa«. To drugo poimenovanje so dali bolj zunanji politični-terenski delavci. Četa se je z nemškimi dezertjerji iz okolice in z ubežniki iz nemških koncentracijskih taborišč večala in nastal je številčno močan bataljon, ki je dobil sporno ime »Zahodno-koroški odred«. Vezi čez Dravo so bile nemogoče, zato smo se podali prek Gline na Svinjsko planino. Na starem ozemlju pa nas je ostalo nekaj za vse.

Sestanki v vaseh, ki sem jih omenil, so porodili željo in potrebo, da bi imeli prapor. Ze iz Cerknega smo imeli navadno platneno jugoslovansko zastavo, ki je bila brez napisu, in ta je visela v taborih, če je bilo potrebno in sploh možno ta simbol izobesiti. Po nekem običajnem obisku v Gornjih Dulah pri Skrinjarju je razgovor nanesel na potrebo po lepi zastavi, ki jo je bila pripravljena gospodinja sešiti. Bila naj bi krajša in lepša od prejšnje. Nalogo sem dobil, naj poskrbim za blago in naj organiziram delo. Rdeče blago sem že imel. Bila je dolga nemška hitlerjanska zastava, ki smo jo med drugimi zaplenili v Bilčovcu na žandarmerijski postaji. Lepo modro blago podobne kvali-

tete je imela Skrinjarjeva mama. Iz njega naj bi napravila obleko za 15-letno hčer Liziko. Težave so se začele pri iskanju belega blaga. Zeleli smo vsaj malo podobno kvaliteto. Rešitev je prišla še dokaj hitro. Nisem povsem prepričan, kje smo bili – v Vrbi, v Ribnici ali pa Kotmarjevesi. V vaški trgovini smo pripravili akcijo za cigarete, imeli pa so tudi prejšico ter belo platno, ki je bilo kot nalašč. Vzeli smo ga samo toliko, kolikor smo ga zares potrebovali.

Moja naloga je bila, da pripravim najprej načrt. Kako naj leži zvezda, kako velika naj bo, kaj napraviti s prejšico. Skrinjarjeva mama je bila za »coflje«. Prejšice je bilo dovolj in preveč zanje in škoda, če bi kaj ostalo. V četi smo imeli Ukrajinko Marusjo in Ruskinjo Klaro. Hoteli sta napis in pripravljeni sta ga bili napraviti. Kaj naj napišemo? Komisar Iztok je dal prvemu napisu »Smrt fašizmu...« prednost, ker smo se tako pozdravljali, drugi napis naj bi bil najprej ime čete »Celovška četa«, vendar to ni obveljalo, ker nas je bilo že veliko iz drugih čet. Zopet je kletel v neki vasi (menda v Voznici), dal rešitev za drugo stran. Napišimo »V boj za svobodo«. Temu geslu so botrovali frontni premiki na obeh straneh – ruski in na zahodu – verjetno odprtje druge fronte. Pripravljali pa smo večjo skupino francoskih ujetnikov, ki naj bi prišli k nam. Pa jim je bilo preveč všeč na kmetih, in je bila akcija zaman.

Ideje so prišle v skico. V četi so skico odobrili in pričeli smo z delom. Marusja je vezla na rdečih poljih, Klara pa na belih. Klarina zvezda je bila spotika in ni šel mimo pregovor – da sveta Klara podnevi šiva in ponoči para. Marusjina zvezda je bila lepša. Obe dekleti sta delali to v taborišču. Taborišče je bilo v gozdu, en kilometer od Gornjih Dul. Bilo je v poletnem času. Velike cefe je napravila Skrinjarica. Material zanje je dala sama, obrobo, malih pa sta naredila naši partizanki. Konec julija 1944 je bil prapor izdelan.

Prvič smo ga uporabili na partizanski poroki. Poročila sta se Behm Ludvik-Slavc, okrožni načelnik VOS Celovec, in Danica Mrak, ki je bila tedaj menda namestnik političnega komisarja in mladinska terenska aktivistka za Celovec. Obred poroke je pod zastavo opravil Feliks-Kristjan Ribnikar, ki je bil po politični zadolženosti med najodgovornejšimi. Seveda smo poroko primerno zalili in sploh je bila nekaj posebnega. Tudi fotografirali smo se in zaradi dolge poti do razvijanja je bil film zelo poškodovan. Fotografija je ohranjena in jo ima Behm.

Za prapor je bil zadolžen krepak mitralježec in pozneje komandir Peric, ki je zastavo nosil do konca vojne, ko jo je prevzel... mogoče Mivšek... mogoče komanda Koroškega odreda ali nekdo iz štaba druge divizije KNOJ, ki pa se tedaj ni tako imenoval. Tu sem izgubil sled. Mivšek je med tem časom umrl.

Druga in morda najpomembnejša akcija z zastavo je bila neke jesenske nedelje 1944 v Radišah. Ta vas je bila v celoti naša. Med ljudmi pa ni bilo pravega zaupanja. Nekaj je bilo tudi »fejst nacijskega«, ki so predstavljali v našem delu pravi kamen spotike. Pokazati je bilo treba nekaj, kar bo te nacije potisnilo in naše ljudi dvignilo. V četi so skovali načrt za »nedeljsko akcijo«. Četa postavnih koroških partizanov in nekaj naših je po večernicah, ko so se ljudje razhajali iz cerkve domov, korakala po glavni vaški cesti proti Zigpolju. Peli so partizanske pesmi. Na čelu je bil Stane Peric z zastavo, in če se ne motim, je imel marsikdo od borcev v puškini cevi nagelj. Glavne vhode v vas smo seveda zastražili in prej smo dobro pregledali okolico. Med borci, ki

so zagotavljali varnost, sem bil tudi sam. Odmernost na akcijo je bila nepopisna. Moč te akcije je bila velika predvsem zaradi razvpitih »uspehov« po hajki, ki so jo izvedli Nemci pred tednom dni in nam zaplenili materiale, pripravljene za tiskarsko tehniko; med drugim dva pisalna stroja.

Več bi moral o uporabi zastave vedeti Stane Peric, Cesta v Mestni log 88, Ljubljana. On je bil uradni skrbnik zanjo.

Upam, da sem s temi vrsticami osvetlil vsaj nekaj iz temne preteklosti.

MARIJAN MALC
Klaričeva 14/d
Koper

Plapolajte zastave!

Ne moremo si več predstavljati velikega praznovanja, prireditve, zborovanj, tekmovanja ali otvoritve brez plapolanja državnih, republiških in delavskih zastav. Kako prijetno jih je spremljati na slavnostnem odru, kadar vihrajo v pozdrav zbrani množici in posebnemu dogodku. In njih vihanje vzpodbuja govornika, recitatorje in pevce, pogosto pa tudi tekmovalce, športnike, mladince ali pionirje.

Ob takšnih slovesnih dneih se misli nekdanjih revolucionarjev in borcev preselijo v preteklost in spet podoživljajo želje tedanjih časov. Spomnijo se, kako so vsi žareli od navdušenja, če jim je kljub prepovedi, terorju in smrtni nevarnosti uspelo neke na javnem mestu izobesiti našo zastavo. Kako so v začetku vojne kot aktivisti risali in barvali tri trakove z rdečo zvezdo na sredini, da so sovražniku dokazovali našo prisotnost. Pozneje pa so že kot borci ponosno stopali za praporom svoje brigade. Pa še danes nam vihrajoče zastave hrabrijajo zavest, nas dvigajo in zavezujejo hkrati, saj so to simboli naroda in prostosti obenem. Saj smo vendar ljudstvo s svojo lastno zgodovino in s svojo deželo, za katero smo še v temi dvigali prapor proti svetlemu dnevu.

Zal pa je tudi res, da z vsakim letom bolj pozabljamo, kako so naši ljudje nekdaj halstali za tem simbolom, trpeli v mučnicah in ječah in padali pod streli. Marsikdo tudi ne ve, kako so naši pregnanci in interniranci, ko so se ob koncu vojne vračali domov, s solzami v očeh poljubljali rodno zemljo in našo zastavo.

Minil je praznik 4. julij. Vsa Jugoslavija je praznovala. Na velikih zborovanjih so bili vsi odri dostojno okrašeni. Tudi zastave so vihrale in vabile. Kaj pa drugod?

Sprehajala sem se po mestnih ulicah. V srce se mi je vsedla grenkoba. Ali nam prostost nič več ne pomeni veliko? Niti na zastave ne pomislimo več. A da bi se povzpeli do najvišjega nadstropja ali do podstrešja in jo s ponosom razvili svetu in ljudem za praznik. Ne, ne! To je bilo ob prazniku borca pretežno delo za hišne svete in za zasebnike. Le redke, zelo redke so bile izjeme, in vsem tistim zastavam sem s hvaležnim pogledom čestitala.

Ali naj še v naprej dovoljujemo, da vsakdo razvije zastavo samo tedaj, kadar je to njegova volja? Zakaj nismo nikoli dosledni? Predpise in uradna naročila je treba tudi nadzorovati in ukrepati, če je to potrebno! Če smo vsi skupaj v bližnji preteklosti kdaj le premalo storili za vzgojo zavesti in patriotizma, pa skušajmo to nadomestiti vsaj sedaj vzporedno s prepričevanji, nadzori in ukrepi! Res ne bo prav, da bi se še kar naprej zavedali samo pravic in nobenih dolžnosti.

JOŽICA ZOROJA
Ljubljana

Največja poveljna kriza

naš komentar

Nobenega olupševanja in prikrivanja stvarnega stanja ni bilo v besedah zveznega sekretarja za zunanje zadeve Lazarja Mojsova, ki je pred dnevi na seji vseh zborov zvezne skupščine orisal trenutno stanje na svetu. Sedanji neugodni razvoj mednarodnih odnosov izziva zaskrbljenost narodov širnega sveta, kajti svet je soočen z eno največjih kriz po drugi svetovni vojni, je ugotovil Lazar Mojsov. Hkrati je opozoril, da pomeni Bližnji vzhod enega najbolj nevarnih žarišč krize na svetu, kar je posledica brutalne agresije Izraela na libanonski in palestinski narod, kar spominja na podobne postopke nacistov v drugi svetovni vojni. Nikoli doslej ni izraelska agresivnost došla v jugoslovanskih uradnih ocenah tako obtežljive obsebe kot tokrat.

Kriza na Bližnjem vzhodu ni od včeraj, že ves povojni čas ogroža mir in ustaljenost na tem kočljivem in vse prej kot urejenem območju sveta. Ni bilo hkrati v vsem povojnem času primera, da bi neka država tolikanj zametovala vsakršno načelo glede miroljubnega obnašanja, kot je to primer z Izraelom. Malokje so blokovska navzkrižja tako vidno in občutno navzoča, kot to lahko zaznamo v vse hujših zapletih bližnjevzhodne krize, katere bistveno jedro je bilo, in je ostaja vprašanje svobode in neodvisnosti palestinskega naroda. In prav sedanjí trenutek je tisti, v katerem je ta kriza dosegla svoj nevarni vrh, ko so nasprotja pripeljala do konice, ko je ogrožen sam obstoj palestinskega naroda, njegovega pravičnega boja in s tem

tudi obstoj miru v tem delu sveta. Kazno je, da so se ob izraelski trgovlavoosti in brutalnosti razbili vsi dolgotrajni poskusi najti miren izhod iz krize. Nikoli poprej ni bil svet tako jasno in neizprosno postavljen pred dejstvo, da gre za usodo palestinskega naroda, hkrati pa gre še za dosti več, kar daleč presega zgolj okvire izraelsko-arabskih oziroma izraelsko-palestinskih odnosov, gre za usodno vprašanje, ali naj ta svet in razmere ter odnose na njem ureja groba politika sile, vmešavanja, urejanja zadev z vojno ali pa naj v mednarodnih odnosih prevladajo miroljubna, demokratična načela urejanja sporov z miroljubnimi sredstvi, s pogajanjem in sporazumevanjem na temelju priznanja pravice vsakemu narodu do samoodločbe, neodvisnosti in enakopravnosti. Torej, hkrati ko se razrešuje usoda Palestine, gre tudi za odločilno dilemo glede smeri in okvirov razvoja odnosov med narodi in državami.

Zato je kaj naravno, da so se neuvrščene države čutile dolžne poseči v sedanjí tok razmer na Bližnjem vzhodu in – potem ko so odrekli mnogi drugi mehanizmi in odpovedale razne druge pobude – z vso svojo moralno in politično močjo – kajti vojaške nimajo – zaščititi palestinski narod in njegovo osvobodilno gibanje pred neposredno nevarnostjo krvavega uničenja s strani izraelskih agresorjev. V tem kaže iskati izjemni pomen sestanka koordinacijskega odbora neuvrščenih držav v ciprskem glavnem mestu Nikoziji. Neuvrščene države so že zdavnaj, pred dvema desetletjema, na prvi konferenci v Beogradu prev-

zele nase zgodovinsko odgovornost nosilca miroljubnega in demokratičnega procesa mednarodnega razvoja. To vlogo so neuvrščeni sprejeli ne le v imenu narodov in dežel, ki jih predstavljajo, pač pa v imenu celotnega človeštva in njegovih teženj po miru in napredku. Kljub vsej težavnosti in zapletenosti trenutka, kljub dejstvu, da prenašanje iransko-iraške vojne na iraška tla neposredno ogroža tudi sklic sedme konference neuvrščenih, vse tiste sile, ki sodijo k družini tega gibanja, ostajajo danes in jutri eden izmed poglavitnih, osrednjih in bistvenih mednarodnih dejavnikov našega časa. Kdo drugi kot neuvrščeni so si pridobili moralno pravico pozvati velike sile, naj opuste njihova blokovska rivalstva in s tezo njihove besede pripomorejo k pravični, miroljubni politični razrešitvi sedanje neizmerno nevarne krize, ki je posledica izraelske agresivne brutalnosti proti libanonskemu in palestinskemu narodu.

Trenutek je nedvomno težaven in kočljiv za celotno neuvrščeno gibanje, nič manj pa ni kočljiv in težaven ter poln nevarnosti tudi za ves svet, tudi za velike sile. Zdaj gre morda bolj nujno kot kdajkoli prej za dvoje, kar je v ospredju prizadevanja neuvrščenih držav: da se najde miroljubna politična rešitev za sedanjo izraelsko-palestinsko vojno in da se kar se da hitro najde možnost za pomiritev med Iranom in Irakom, kar naj omogoči uresničitev sklepa o sedmi konferenci neuvrščenih držav v B. gadu.

Drago Košmrlj

Zaključena razprava o izvajanju in dograjevanju sistema socialne varnosti borcev ter vojaških invalidov

S sprejetjem Informacije o uresničevanju sklepov in stališč skupščine SR Slovenije o izvajanju in dograjevanju sistema socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov na 4. seji vseh zborov skupščine SR Slovenije 14. 7. 1982 in skupščine Skupnosti socialnega varstva Slovenije 15. 7. 1982 se je zaključila razprava o vprašanjih borčevsko-invalidskega varstva v SR Sloveniji. Informacijo je skupščini SR Slovenije predložil njen izvršni svet in so jo pred tem poleg izvršnega sveta in njegovih organov obravnavali: predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, svet za zdravstvo in socialno politiko pri republiški konferenci SZDL Slovenije, koordinacijski odbor za vprašanja borcev NOV pri Skupnosti socialnega varstva Slovenije in komisija za vprašanja borcev NOV skupščine SR Slovenije.

Bistvene ugotovitve in stališča ter nekateri poudarki iz razprav:

V vseh obravnavah je bilo v načelu poudarjeno, da predložena informacija celovito, sistematično in hkrati dovolj konkretno prikazuje sistem in problematiko socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev ter daje oceno uresničevanja sklepov in stališč skupščine SR Slovenije iz leta 1976 in 1978 s tega področja. Kot taka je primerna osnova za nadaljnje izpopolnjevanje urejanja tega področja in podlaga za obravnavanje teh vprašanj tudi v občinah in krajevnih skupnostih. Potrjuje uspešnost in učinkovitost pri izvajanju skupščinskih sklepov in stališč v zvezi z urejanjem borčevsko-invalidskega varstva. Pri tem pa je bilo v razpravah poudarjeno, da gre pri zagotavljanju družbene skrbi in socialne varnosti borcev za odgovornost in obveznost celotne družbene,

skupnosti, predvsem pa družbenopolitičnih skupnosti, krajevnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti in organizacij združenega dela, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi družbenopolitične organizacije.

V vseh razpravah je bila soglasno potrjena ugotovitev v informaciji, da imamo v SR Sloveniji, posebej še z dopolnilnimi oblikami varstva po republiških in občinskih predpisih ter predpisih samoupravnih interesnih skupnosti zagotovljeno primerno socialno varnost borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev. Zato je bilo podprto stališče, da je potrebno še naprej uveljavljati načelo, da se temeljne pravice borcev in vojaških invalidov ne širijo, pa tudi ne ožijo, kar še posebej velja za zdravstveno varstvo.

Kljub pomembnemu napredku pri izboljševanju socialnoekonomskega položaja borcev in dograjevanju sistema družbene skrbi zanje ostajajo stališča in sklepi skupščine SR Slovenije še naprej zavezujoči, kar še posebej velja za podružbljanje sistema socialne varnosti ter njihovo urejanje po samoupravni poti.

Pri zagotavljanju zdravstvenega varstva borcev, ki je sistemsko dobro urejeno, bo treba glede na starostno strukturo in zdravstveno stanje borcev več skrbi in naporov vložiti za večjo uveljavitev poleg strokovnih tudi različnih laičnih oblik skrbi in pomoči za borce, kot je soseska pomoč, nega na domu ter druge organizirane oblike skrbi za borce in vojaške invalide v njihovem življenjskem okolju. Več naporov kot doslej je potrebno vložiti v to, da bo dejansko zaživila usklajevalna vloga skupnosti socialnega varstva v občinah, predvsem koordinacijskih odborov za to področje.

Skupna ugotovitev predvsem predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in komisije za vprašanja borcev NOV skupščine SR Slovenije, ob obravnavani informaciji je bila, da še naprej sodijo med prioritete

na vprašanje s tega področja vprašanja zdravstvenega varstva in socialne varnosti. Pri tem naj bi se poleg že omenjene večje uveljavitve strokovnih in laičnih oblik skrbi za zdravstveno varstvo borcev v sistemskem pogledu zavzemali za čimprejšen poln prenos zdravstvenega varstva borcev in vojaških invalidov iz federacije na republike oziroma samoupravne interesne skupnosti zdravstvenega varstva, kar bi omogočalo, da bi se v polni meri uveljavilo samoupravno sporazumevanje in aktivno vključevanje tudi teh kategorij občanov v odločanje o svojih pravicah.

V vseh dosedanjih razpravah je bila nadalje ena osrednjih tem zdraviliško-klimatsko zdravljenje borcev in vojaških invalidov po spremenjenem načinu zagotavljanja sredstev iz zveznega proračuna v te namene. Ostro in kritično je bilo ocenjeno pavšalno sprejemanje odločitev brez upoštevanja specifičnih razmer in pogojev v posameznih republikah oziroma pokrajinah. Čeprav so borce odkrito in samokritično ugotavljali, da so bile v preteklosti na tem področju tudi pomankljivosti in nepravilnosti, da vedno in povsod ni šlo za nadaljevalno zdravljenje, pač pa so včasih šteli to obliko zdravstvenega varstva za pridobljeno pravico, jo iz različnih naslovov nekateri koristili tudi večkrat na leto itd., pa so menili, da se je uveljavljena novost le preveč radikalno in omejevalno odrazila na enem izmed pomembnih področij zdravstvenega varstva. Poudarjeno je bilo, da je nujno aktiviranje vseh pristojnih družbenih dejavnikov, da bi se lahko zagotovilo zdraviliško in klimatsko zdravljenje v tej ali oni obliki vsaj za najnujnejše primere.

Na tm mestu naj omenimo, da republiški komite za borce in vojaške invalide vseskozi spremlja stanje na področju zdraviliškega in klimatskega zdravljenja vojaških invalidov in nosilcev partizanske spomenice 1941 v letošnjem letu v SR Sloveniji, ko so

sredstva zveznega proračuna v ta namen omejena. Pravkar je zbral ustrezne podatke in informacije in o problematiki v posebnem poročilu obvestil zvezni komite za vprašanja borcev in vojaških invalidov. Vprašanje problematike zdraviliškega in klimatskega zdravljenja vojaških invalidov in spomeničarjev bo uvrščeno na dnevni red prve prihodnje seje zveznega komiteja.

V vseh razpravah o informaciji v zvezi z uresničevanjem skupščinskih stališč in sklepov je bilo potrjeno, da je bila usmeritev na podružbljanje socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev pravilna. Pri tem je bilo ocenjeno, da je bil pri urejanju borčevsko-invalidskega varstva po samoupravni poti dosežen pomemben napredek. Istočasno pa je bilo tudi ugotovljeno, da je proces podružbljanja še marsikje prepočasen, da v nekaterih sredinah na tem področju zaostajajo, da se otepajo z organizacijskimi težavami in da koordinacijski odbori za vprašanja borcev in vojaških invalidov še vedno niso ustanovljeni povsod ali njihovo delovanje ni dovolj učinkovito. Prav ti odbori in komisije pa bi morali biti osnovni nosilci in koordinatori aktivnosti samoupravnih interesnih skupnosti pri urejanju in izvajanju socialne in zdravstvene varnosti borcev in vojaških invalidov v občinah.

Sprejete usmeritve za nadaljnje delovanje na področju borčevsko-invalidskega varstva

V skupščini SR Slovenije in skupščini Skupnosti socialnega varstva Slovenije so bile v celoti podprte usmeritve, ki jih je predložil izvršni svet skupščine SR Slovenije za to področje, predvsem pa v predhodnih razpravah

soglasno izraženo stališče, da je treba borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev še naprej zagotavljati zakonske pravice in s tem materialno in socialno varnost. Pri tem se njihovo udeležbo v NOV vrednoti kot pomemben in izjemno prispevek, kot minulo delo z vsemi specifičnostmi, pomembnimi za ustvarjanje in razvoj naše socialistične samoupravne družbe. Istočasno pa se ocenjuje, da je sistem borčevsko-invalidskega varstva zaokrožen in ni potrebe za širjenje in bistveno spreminjanje.

Nadalje je bila podprta usmeritev, da bi morali celovito obravnavati vse oblike socialne varnosti in družbene skrbi za borce ne s ciljem njihovega zmanjševanja, temveč realnega in objektivnega ocenjevanja razmer, potreb in možnosti za njihovo zagotavljanje ob upoštevanju celotnega socialnega in materialnega položaja posameznika. Hkrati pa bo treba zaostriiti odgovornost in kontrolo nad porabo sredstev pri izvajanju vseh vrst in oblik varstva.

Glede na družbeno verificirano usmeritev, da je težje odgovornosti za izpopolnjevanje sistema socialne varnosti borcev na republikah, pri tem pa razen na družbenopolitičnih skupnostih še zlasti v samoupravnih interesnih skupnostih, bo treba pospešiti organiziranje in okrepitev vlogo koordinacijskih odborov za vprašanja borcev pri Skupnosti socialnega varstva, kakor tudi odborov in komisij pri samoupravnih interesnih skupnostih. Pri tem so jim dolžni pomagati vsi dejavniki, vključno tudi upravni organi in borčevske organizacije.

Glede financiranja temeljnih pravic borcev in vojaških invalidov je bila ena izmed načelnih ugotovitev, da je veljavni sistem pravic borcev in vojaških invalidov na tem področju, zato je še posebej podprta usmeritev o nujni decentralizaciji na republike in pokrajine. Vsi dejavniki naj bi si prizadevali, da bi se

uveljavilo načelo, da federacija sicer enotno zagotavlja temeljne pravice za borčevsko in invalidsko varstvo, da pa sredstva zanje zagotavljajo republike in avtonomni pokrajini ob dogovorjeni solidarnosti. S tem bi se obseg in vsebina temeljnih pravic ne zmanjšala, dosežen pa bi bil pomemben prispevek k splošnim družbenim prizadevanjem za stabilizacijo, ko bi bila zagotovljena možnost večjega pregleda in kontrole porabe sredstev, odpadla pa bi tudi vrsta zapletenih in nepotrebnih administrativno-tehničnih opravil v zvezi z združevanjem sredstev v federaciji in pri finančni realizaciji teh pravic v občinah.

Končno je bilo v razpravah podprto stališče, da je za dobro funkcioniranje sistema borčevsko-invalidskega varstva pomembno delovanje strokovnih služb na tem področju, ki po ugotovitvah informacije niso povsod dobro usposobljene. Zagotoviti bo treba ustrezno strokovno izobrazbo in dvigniti strokovno zavzetost in odgovornost pri delu. Republiški komite za borce in vojaške invalide bo moral zagotoviti večjo strokovno pomoč in kvalitetni nadzor, občinske skupščine in njihovi izvršni sveti pa bodo morali tem službam zagotoviti ustrezno mesto v občinski upravi.

V razpravah o predloženi informaciji je bilo danih še vrsta koristnih napotkov, mnenj in predlogov, ki jih izvršni svet skupščine SR Slovenije sprejema in jih bo skupaj s stališči in sklepi skupščine SRS in skupščine Skupnosti socialnega varstva Slovenije upošteval pri nadaljnjem izpopolnjevanju sistema socialne varnosti borcev in vojaških invalidov. Sprejeto je bilo tudi priporočilo, da naj tudi občinske skupščine analizirajo in obravnavajo stanje na področju borčevsko-invalidskega varstva in v smislu sprejetih stališč oziroma ugotovitev ustrezno ukrepajo.

Malči Žitnik

Z urjenja mladink-prostovoljk

Dekleta, na mestu odmor!

Nepregledni poključki gozdovi, ki so že od nekdaj sprejemali različne vojske, so celih štirinajst vročih julijskih dni nudili zavetje verjetno najbolj nenavadni vojski v svoji zgodovini. Po tihih in skritih dolinah so se namreč urile mladinke prostovoljke. Zbralo se jih je 98, od tega jih je dvainajst že bilo lani na podobnem usposabljanju v Pekrah in so letos bile komandirke oddelkov.

Mladinke so prišle iz enaintridesetih slovenskih občin in največ je bilo študentk. Bilo je tudi 21 delavk, ostalo pa so bile srednješolke. Kot pravi Vili Vindiš, ki

di miselnost staršev, ki se z vsemi silami upirajo odhodu svoje hčerke na urjenje. Nekam bolj potihem pa so do dale, da tudi njihovi fantje niso preveč za to.

cej ožuljenih. Starešine so jim nekoliko pogledali skozi prste in lahko so nosile tudi športne copate. Pomemben

Vili Vindiš: »Urjenje je pokazalo, da so mladinke komandirke oddelkov nepogrešljiv del pri obrambnem usposabljanju deklet prostovoljk.«

je bil poveljnik te, za naše pojme nenavadne enote, so pričakovali več deklet. Da niso prišle, je precej razlogov. Eden največjih je prav gotovo ta, da so približno v istem času potovali izpiti na fakultetah. Dekleta pa sama pravijo, da je velika ovira tu-

Sicer pa je bil Vili Vindiš zelo zadovoljen z mladinkami. Pravi, da se takoj občuti, da so prostovoljke. Rezultati dela so dobri, ker so se dekleta želela nekaj naučiti in nekaj znati. Nikoli se ni postavilo vprašanje ali delati z njimi ali ne. Včasih so bile sicer v časovnem skripcu, vendar so z nekaj volje prebrodile tudi to. Dekleta bodo po končanem urjenju dobile čin razvodnice, zato morajo obvladati precej stvari iz vojaškega življenja.

Pri takem urjenju se samo po sebi postavi tudi vprašanje, kaj pa poškodbe. Človek bi pričakoval, da jih bo veliko, glede na to, da dekleta prvič nosijo vojaške čevlje, pasove, oprtnike in nahrbtnike. Presenetljivo je dejstvo, da je največ poškodb bilo na športnih igriščih, ker so nekatere mladinke preveč resno vzele nogomet in druge igre. Med urjenjem pa so bili največja nadloga žulji. Čeprav so že na samem začetku opozarjali dekleta, naj pazijo na pravilne nogavice in pravo velikost čevljev, pa je vseeno nekaj mladink pre-

Alenka Hamler je bila prej na dveh taborjenjih pripadnikov TO v svoji občini Gornja Radgona. Pravi, da se je na Pokljuki veliko več naučila, saj je usposabljanje na višji ravni. Vzdušje je bilo enkratno. Tu je tudi spoznala, kako malo ve o stvarih, za katere je bila prepričana, da jih ima v mezinu.

dejavnik pri tem pa je bila tudi predhodna telesna pripravljenost in navajenost na

Razvodnica Zlatka Varga je letos drugič na takšnem usposabljanju, zato je lahko primerjala lansko v Pekrah in letošnje na Pokljuki. »Dekleta smo bolj zadovoljna tukaj na Pokljuki, saj smo resnično spoznale vojaško življenje. Preživele smo vse faze, precej skrajšano kot naši moški kolegi. V Pekrah smo bolj teorizirali po predavalnicah in pogosto je bilo dolgčas. Tukaj pa delamo v glavnem na poligonu in čas mine, ne da bi prav vedele kdaj. Bogato življenje pa imamo tudi v prostem času. Skupaj z vojniki smo pripravile večer recitacij, dva taborna ognja s kratkim programom, obiskal nas je naš pisatelj Tone Svetina in folklorna skupina. Skratka, naše vojaško življenje je zelo bogato.«

planinske čevlje. Dekleta, ki so pred urjenjem redno hodila v gore in tako nosila planinske čevlje, niso imela nobenih težav z vojaškimi. Povedati pa moramo, da kljub ožuljenim nogam dekleta niso hotela ostati v vojašnici, ko so imela pohod. Z veliko volje in želje ter potrpljenja so vsa dekleta prenesla napore tega pohoda.

Pomembno vlogo na tem urjenju pa so imele tudi komandirke oddelkov. Ker so letos prvič opravljale to nalogo, ni nihče vedel, kako bo vse skupaj potekalo. Vse so gradili na lanskim izkušnjah. V Pekrah so dekleta dobro delala. Tako so tudi letos kot

ve, ki pa so jih reševali s pogovorom. Komandirkam je uspelo, da so iz svojih oddelkov naredile zdrave celote in kolektive, zato je bila tudi enota sama dober in zdrav kolektiv. Pravo vlogo pa so komandirke odigrale na pohodu, saj so s svojo energijo in voljo dajale vzgled drugim mladinkam. Kadar je bilo najtežje, so bile pobudnice za pesem, ob kateri so druga dekleta pozabila na marsikaj.

Ob koncu še povejmo, da so na urjenju mladink prostovoljk sodelovali tudi rezervni starešine in štirje gojenci šole za rezervne oficirje, za katere Vili Vindiš pra-

Pri čiščenju orožja je bila pomoč gojenca šole za rezervne starešine Bojana Zlendra zelo dobrodošla, predvsem njegovi nasveti.

komandirke dokazale, da znajo dobro delati in da so sposobne voditi oddelke. Resno so vzela nalogo in so bila v veliko pomoč starešinam. Seveda pa se pri takšnem delu pojavijo tudi teža-

vi, da so naredili veliko, saj so polni znanja, ki je trenutno najbolj aktualno v JLA in torej tudi v takšni enoti, kot je bila njihova.

Bojan Kuntarič

Slovensko gospodarstvo: kje tiči in kam gre?

»Za začetek srednjeročnega planskega obdobja je značilno izredno zaostrovanje devizno-bilančnega in plačilno-bilančnega položaja države predvsem v odnosih s konvertibilnim območjem. Močno so se namreč zmanjšale možnosti angažiranja inozemskih sredstev za potrebe domačega razvoja, zaostril pa se je tudi devizno-likvidnostni položaj države. Vse to odločilno in bolj kot smo lahko ocenjevali ob pripravi družbenega plana, vpliva na družbenoekonomski razvoj in uresničevanje ciljev, zastavljenih v srednjeročnih planskih dokumentih v SFR Jugoslaviji, pa tudi SR Sloveniji. Kljub temu, da smo v SR Sloveniji med osnovne cilje postavili izvoz in kvalitativne spremembe v zagotavljanju gospodarskega razvoja (predvsem preko prestrukturiranja gospodarstva) ter v planskih usmeritvah uskladili vse oblike porabe z razpoložljivimi sredstvi, so analize gospodarskih gibanj v letu 1981 in ocene razvojnih možnosti v letu 1982 in kasneje jasno pokazale, da so spremembe v ekonomskih odnosih s tujino, pa tudi zaostritve razmer v domačem gospodarstvu takšne, da smo morali začeti dopolnjevati in spreminjati srednjeročne planske dokumente.«

Tako so uvodoma zapisali v analizi izvajanja družbenega plana SR Slovenije v letih 1981–1982 – z oceno možnosti uresničevanja v prihodnjih letih, ko so globalno ocenjevali možnosti razvoja v letu 1983. O tem so z vso resnostjo spregovorili na zadnji seji predsedstva RK SZDL Slovenije, kjer so med drugim poudarili še nekatera vprašanja. Menili so, da zaostrenost položaja ne bo več dopuščala večnih sanacij tistih delovnih organizacij, ki slabo gospodarijo. Obenem so opozorili, da bomo morali poleg tega, da bomo bolj varčevali z energijo, že sedaj pretehtati vse možnosti in načrtovati njeno pridobivanje v prihodnjem letu. Na tej seji so tudi dejali, da je vse premalo, če iz leta v leto ugotavljamo stopnjo inflacije in jo tudi za naprej predvidevamo, ne govorimo pa dovolj o tem, kako bi to stopnjo zmanjšali. O potrošnji v prihodnjem letu je bilo rečeno, da bo morala nujno ostati na letošnji ravni, kar v bistvu pomeni, da se bo močno zmanjšala. In če bomo hoteli vsaj približno doseči načrtovano, bodo morali biti programi s konkretnimi nalogami v letu 1983 pripravljeni že v septembru, najkasneje pa v oktobru tega leta!

Na skupni seji zborov skupščine SR Slovenije je podpredsednik slovenskega izvršnega sveta Vlado Klemenčič v uvodni besedi dodal svoje misli k Poročilu zveznega izvršnega sveta o uresničevanju družbenega plana Jugoslavije v tem petletnem obdobju – za leto 1981 in do sedaj pretekle mesece v tem letu. Med drugim je dejal: »Zaostrene gospodarske razmere narekujejo, da gospodarska dogajanja ocenimo z vso pozornostjo. To še posebej velja za usmeritve ekonomske politike

za čas do konca leta ter za nekatere ukrepe, ki so že predloženi. Smo prav tako v obdobju, ko spreminjamo srednjeročne planske dokumente ter so sedanje ocene gospodarjenja za to leto pomembne za naše opredeljevanje pri spreminjanju planskih dokumentov.« Vlado Klemenčič je dejal, da je akcija za učinkovitejšo odpravljanje nakičenih gospodarskih težav zaveza, ki jo narekuje nedavno končani 12. kongres ZKJ.

Na tej seji so menili, da poročilo izvoz ves čas obravnava enovito, se pravi kot celoto, pri tem pa ne ločuje jasno izvoza na konvertibilno od onega na klirinškem območju. Omenjeno poročilo ne podčrta dejstva, da vendarle že drugo leto beležimo večji izvoz od uvoza na klirinškem območju. In podobno se nam obeta v letošnjem letu. Menili so, da ob pomanjkanju cele vrste proizvodov na domačem trgu in ob težavah z oskrbo reprodukcijskega materiala za domačo proizvodnjo (in seveda za izvoz na konvertibilno področje!) ni več smotrna politika spodbujanja tako obsežnega klirinškega izvoza.

Izvršni svet Slovenije ocenjuje, da omenjeno stanje, ki je na konvertibilnem področju še vedno z negativnim predznakom in na klirinškem s premočno pozitivnim, narekuje spremembe v instrumentih politike izvoza na klirinško območje ter hkrati drugačno opredelitev glede izvoza na konvertibilni trg.

Ponovno so ugotavljali, da v načinih pospeševanja izvoza še nismo našli takšnih poti, ki bi učinkoviteje zagotavljale selektivno politiko za proizvode višjih stopenj predelave, se pravi takih proiz-

vodov, v katere je vgrajena več dela.

Analiza položaja v slovenskem gospodarstvu uvršča zato v delovni načrt SR Slovenije nove elemente ekonomske spodbude za izvoz na konvertibilna območja, ki bodo stopila v veljavo že ta mesec. Kar zadeva celotno Jugoslavijo, je v letošnjih petih mesecih povečala izvoz na konvertibilno območje za 5 odstotkov in obenem zmanjšala uvoz za 13 odstotkov, medtem ko so gibanja po republikah (v odstotkih) različna.

Tako minuli kakor tudi ta teden so na sestankih o sprotnem gospodarjenju in načrtovanju za prihodnje leto govorili o treh najpomembnejših nalo-

porabe, za katero so tudi menili, da jo bo še v letošnjem letu treba uskladiti z realnimi možnostmi. Slovenske ocene gospodarjenja tudi ne podpirajo predlogov za uvedbo novega kreditiranja uvoza (s čimer bi izravnavali presežke na klirinškem območju), pa se zavzemajo za povečanje izvoza v skladu z rastjo uvoza. Pri tem bo ohranjanje rasti proizvodnje odvisno od ukrepov in aktivnosti, ki so povezani s preskrbo s surovinami in repromateriali.

In tako kot zbori skupščine SRS ter drugi republiški organi je tudi sekcija za vprašanja standarda pri zvezni konferenci SZDL Jugoslavije na svoji zadnji seji menila, da je

standarda pri zvezni konferenci SZDL, ni nobene nage opravičila, kajti to povečanje ne temelji hkrati na povečani proizvodnji, niti na povečani produktivnosti dela. Posebno pa to velja za osebne dohodke izven gospodarstva, ki so nominalno še vedno večji od onih v gospodarstvu.

Predsedstvo centralnega komiteja ZK Slovenije, ki je minuli teden obravnavalo idejnopolitični vidik razreševanja vzrokov izgub v delovnih organizacijah, je menilo, da teh vprašanj ne gre obravnavati ločeno od skupne in celovite bitke za stabilizacijo in uresničevanje protinflacijskega programa. Osnovna misel te seje je bila, da je

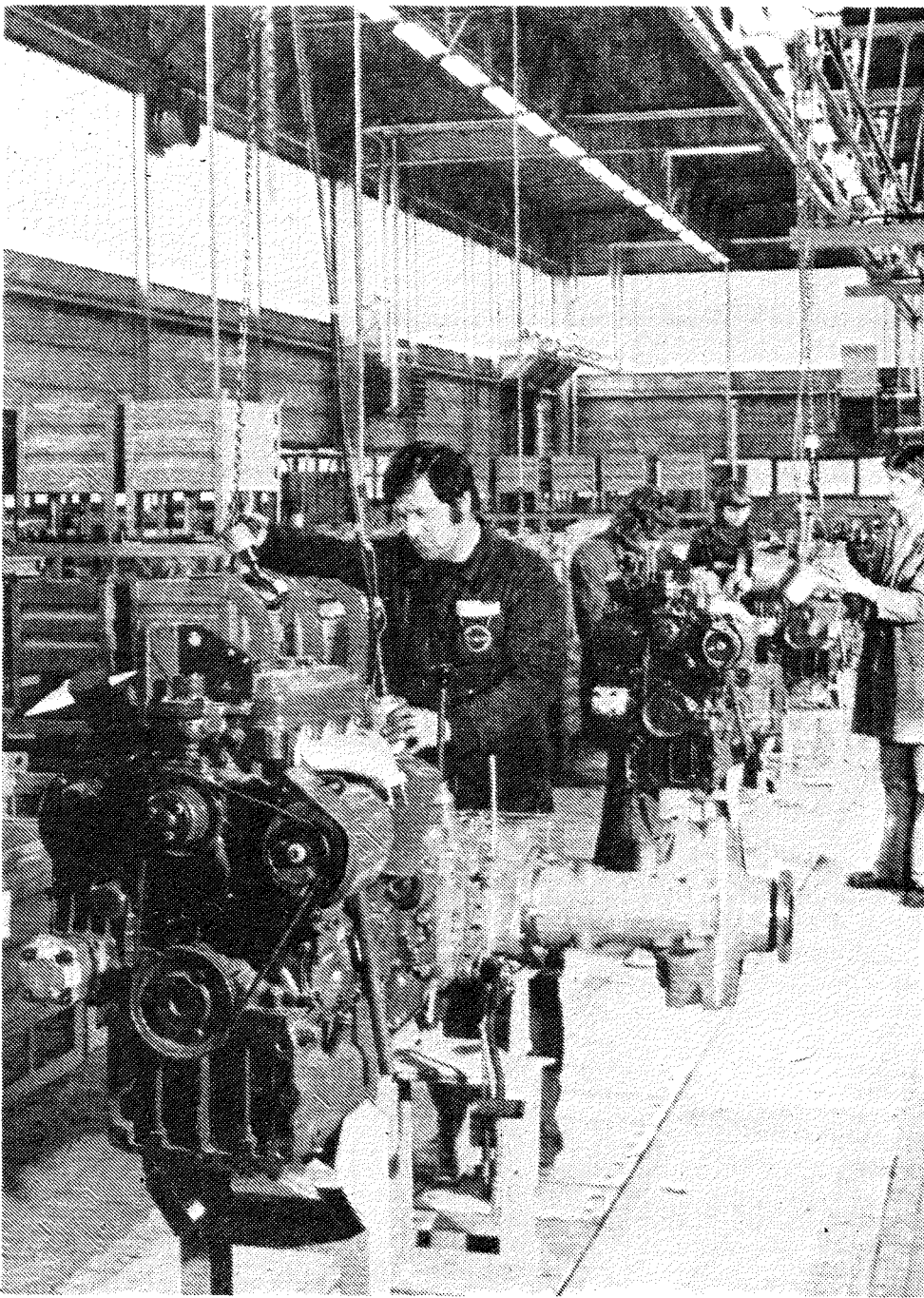
in vrsto drugih negativnih pojavov v gospodarstvu, ki imajo tudi subjektivne predznake.

Glede osebnih dohodkov in odgovornosti torej toliko. Glede splošne porabe pa velja reči, da je na ravni občin za letošnje leto urejena z družbenim dogovorom, ta pa omejuje rast dohodkov občinskih proračunov 15,6 odstotka. Podatki za pet letošnjih mesecev kažejo, da je bilo v tem času realizirano za 31 odstotkov več sredstev kot v enakem obdobju lanskega leta. Težave pri zagotavljanju sredstev za blagovne rezerve nastajajo, ker se kljub indeksu porasta prihodkov ne oblikujejo presežki obračunskih prihodkov. To pa zato, ker dinamika priliva prihodkov v občinske blagajne tudi letos (v omenjenih petih mesecih) beleži nižji priliv, kot je predviden za drugo polovico leta.

Podatki o doseganju neto prihodkov v petih letošnjih mesecih kažejo, da znaša realizacija 90,5 odstotka glede na načrtovanje za to obdobje. Zato so tudi prihodki in odhodki pod resolucijsko rastjo. Podatki kažejo, da tako kot že v prejšnjih letih tudi letos prihodki (50 odstotkov deleža temeljnega davka od proizvodov) ne zadoščajo za pokrievanje celotne obveznosti do federacije. Tako smo morali predvideti še nove vire prihodov, saj je obveznost do federacije za 23,8 odstotka večja kot v letu 1981.

Vse, kar smo v temle uvodu »nabrali« iz številnih sestankov v tem in minulem tednu, pa še ni vse, s čimer se srečujejo gospodarstveniki v konkretni proizvodnji. In tudi ni vse, o čemer je treba govoriti hkrati in vzporedno z vprašanji stabilizacijskih prizadevanj, ukrepov in konkretnih korakov k povečanju izvoza. Vprašanja so, tega se zavedajo vsi, kompleksna, prepletena in neločljivo povezana. Kritična obravnava stanja je namreč podlaga za aktiviranje vseh sil k uresničevanju osnovnih nalog letošnje gospodarske politike. Kajti še vedno se ni dovolj globoko uveljavilo spoznanje, da širše možnosti celotne gospodarske rasti, razvoja posameznih dejavnosti, življenjskega standarda in nenazadnje tudi zaposlovanja ostajajo odvisne od izvoznih uspehov in ponovno – od deviznega priliva s konvertibilnega področja.

Bojana Žokalj-Jesih

gah, ki pa so druga od druge odvisne. To velja predvsem za zagotavljanje odplačil obveznosti do tujine, povečanje izvoza na konvertibilno območje in za ohranjanje (oziroma rast) proizvodnje. Tem osnovnim ciljem bo pač moralo biti tudi v bodoče podrejeno vse, na vseh področjih

treba osebne dohodke dejansko uskladiti z dohodkom in produktivnostjo dela, na samoupravnih osnovah. Osebni dohodki so se v celotni masi v minulih petih mesecih letošnjega leta povečali v primerjavi z lanskim letom za 40 odstotkov! Za takšno povišanje, so ugotavljali v sekciji za vprašanje

treba z akcijo onemogočati vsakršno vračanje k odnosom iz preteklosti. Opozorili so, da je treba okrepiti ustavno odgovornost delavcev za gospodarjenje z družbenimi sredstvi, obenem pa tudi osebno odgovornost za neučinkovito investiranje, nepokrivanje naložb, nerentabilno proizvodnjo

Kako bi borci pospešili stabilizacijo

»V svojem humanizmu do posameznika smo postali nehumani do vseh nas!«

Stabilizacija. Beseda, od katere smo Jugoslovani v zadnjih letih pričakovali čudeže. Vsak občan in delovni človek jo vsaj desetkrat na dan sliši ali izgovori. Zelo radi se nanjo izgovarjamo in jo dolžimo vsega tistega, kar naj bi ravno ona izboljšala in postavila na pravo mesto. Na žalost pa je tako, da za njen uspeh nismo ravno pripravljeni žrtvovati veliko. Mislimo si, da bo uspešna že zato, ker smo se deklarativno in z besedami odločili za njo.

Vsak si jo razlaga po svoje in v njej išče napake drugih, za svoje pa se izgovarja, da so plod objektivnih okoliščin. Morda je sedanji gospodarski položaj v Jugoslaviji tudi posledica zaostrenih gospodarskih razmer v svetu. Vendar pa bo prej držala trditev, da smo zanj največ sami krivi. Preveč smo se zapirali vsak vase in nismo se zanimali za druge. Če pa je kdo kaj rekel, se je drugi takoj oglašil, najraje vsak skrbi za sebe. Preveč smo postali občutljivi za vsak nasvet, ki ni prišel od nas, ampak od nekoga drugega. To pa ni dobro. Spomnimo se revolucije in narodnoosvobodilne vojne, kjer so se borci borili, ne da bi spraševali, kdo si in od kod si. Važno je bilo, da si bil z vsem srcem na strani ljudskih množic. Danes pa smo to pozabili in gledamo na vse druge stvari, samo na to ne, kaj je kdo po srcu in pameti.

Vsem nam je jasno, da stabilizacija ne poteka tako, kot bi morala. Zato smo povprašali nekaj borcev, članov ZZB NOV v ljubljanskih občinah, kaj bi morali storiti, da bi ta proces pospešili.

Emil Dolčič: »V razpravi o razvojnem planu Ljubljane smo naleteli na stvari, ki ne gredo zraven. Vprašanje južne obvoznice – kdo bo dal denar za njeno graditev? Potem avtodrom itd. Vse načrte je treba očistiti, tako občinske, republiške in zvezne. Nočemo se odpovedati stvarim, ki ne prinašajo materialnih učinkov.

Borci smo za stabilizacijo. Vendar vztrajamo, da se je držimo vsi. Zelo so nam zmanjšali sredstva za zdravstveno varstvo. Ne jezimo se preveč, saj se zavedamo, da moramo tudi mi prispevati svoj delež k temu procesu. Prav tako je že dovolj raznih resolucij, sklepov in stališč; zdaj ne rabimo drugih, ampak moramo začeti uresničevati že sprejete.

Rad pa bi opozoril na problem povprečkov, ki nam po mojem mnenju delajo veliko škodo. Služijo zamegljevanju dejanskega stanja in iz njih ni mogoče razbrati, kdo uresničuje svoje naloge iz planov in kdo ne. Ker ni kon-

prispevati, ampak lahko le svetujemo. To pa ne pomeni, da smo ravnodušni do vseh teh pojavov. Povečati moramo osebno odgovornost. Vse preveč delamo tudi v rokavicah. Jasno bi morali poveda-

Silvo Jordan

ti: Janez ali Micka, polomil si ga, pojdi drugam, na bolj ustrezno mesto in se izkaži tam. Veliko smo pričakovali od ene izmed sej CK ZKJ, ki je bila namenjena zmanjšanju administracije in sploh problemom stabilizacije. Bilo je veliko besed, vendar pa ni bilo ukrepov, ki bi pokazali, kako zmanjšati to zlo naše družbe.

Ni nobene osebne odgovornosti, preveč govorimo samo na splošno. Vodilni delavci po podjetjih in ustanovah, družbenopolitičnih organizacijah in drugje bi morali biti zgled osebne odgovornosti. Pogosto to niso. Kako naj potem zahtevamo od drugih delavcev, naj se obnašajo in ravnajo drugače, če se vodilni tega ne držijo! Na žalost se je pri nas razpasla tudi že korupcija. Zadnjič sem na televiziji gledal oddajo o zaposlovanju mladih. Vsi so odgovorili, da se lahko samo prek dobrih zvez dobi služba. Sam sem bil na odgovornem mestu v trgovski organizaciji. Veliko je bilo klicev po telefonu, da bi spravil v službo kakšnega človeka, pa ga nisem.

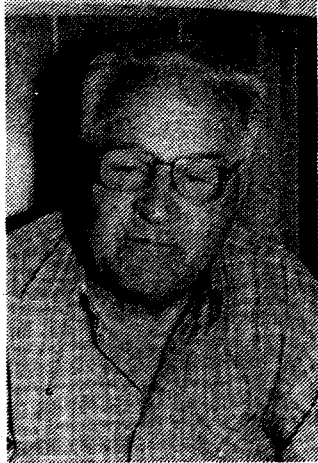
V sedanjem trenutku bi morali občani bolj zaupati ukrepom, ki jih sprejema zvezni izvršni svet, ne pa se spuščati v kritikantstvo. Tako po neki podražitvi začnejo ljudje zahtevati večji osebni dohodek in pokojnino. S tem pa nismo dosegli ničesar. Razmerja ostanejo ista, namesto da bi se spremenila.

Zelo se bojimo nezaposlenosti, po drugi strani pa se nihče ne boji za svoje delovno mesto.

Aleksander Bole: »Stabilizacije ne bo, dokler delavci ne prevzamejo samoupravljanja. Poživiti in uveljaviti moramo delavske svete. To pa pomeni, da bo šla Jugo-

slavija po poti, ki sta jo začrtala tovariša Tito in Kardelj. Revolucija se nepretrgoma traja, in če ne gre drugače, je treba vzeti v roke kirurški nož in narediti rez. Preveč smo prežeti z usmiljenjem in podpiramo nedelavce, pridne pa zaradi tega kaznujemo. Več pozornosti moramo nameniti tudi idejnemu izobraževanju kadrov, predvsem mladine, in to že v osnovi šoli. Stabilizacija je tudi ureditev odnosov med cenami. Teh pa ne bomo uredili brez spoštovanja dogovorov in poostrene odgovornosti. Na jasnem pa si moramo biti, da stabilizacija ni poviševanje cen in zmanjševanje življenjske ravni. Ljudje so pripravljeni marsikaj žrtvovati, vendar ne vsega tlačiti na njihove hrbte.

Vseposod so krizna obdobja. Vsak človek ga ima. Imeli smo ga tudi v partizanih. Vsak odred, vsaka brigada. In ne nazadnje – vsak partizan ga je imel. V partizanih smo ta krizna obdobja lahko ob zaupanju v ideje

Aleksander Bole

KP premagali tudi za ceno žrtev.

Naša velika naloga je tudi povečanje produktivnosti. V drugih republikah je ta še veliko slabša, kot je v naši republiki. Vendar pa so naši izdelki ravno tako dragi kot iz drugih republik. Zakaj tako? Odgovor je povsem enostaven. Surovine, ki jih porabijo naše tovarne, so večinoma iz drugih republik in postanejo tako drage, da je na trgu cena izdelka enaka. Samo od lani se je cena surovin povečala za 120 odstotkov. Tisti, ki so blizu surovin, lahko tudi ceneje delajo. Veliko bomo morali še narediti, da bomo uredili vse to. Stabilizacija pa bo uspešna takrat, ko se bodo proizvajalci in potrošniki obnašali in delali tako, da bo to v interesu vse Jugoslavije in ne samo njih samih.

Janko Janša: »Kot bорец in občan podpiram stabilizacijo in sem seznanjen z vsemi ukrepi, za katere pa se mi

zdi, da jih prepočasi uresničujemo. Mislim, da bi rezultati že zdavnaj bili, če bi resneje uveljavljali vse sklepe. Nam borcec radi očitajo, da je sedanji položaj v gospodarstvu naša zapuščina. Mislim, da to ni res. Ko smo po

Janko Janša

vojni obnovljali državo in gradili novo družbo, smo svoje interese podrejali skupnim. Rezultati so postali kmalu vidni. Kar naenkrat, tam nekje okoli leta 1960, smo pa začeli postajati razvajeni in počasi so ljudje pozabili na nekatere vrednote, na katere smo bili tako ponosni. Zdaj pa se nihče ne more ničemu odpovedati. Pri občanin in delovnih ljudeh pogrešam več smisla za skupnost in več patriotizma. Če bo tega več, bomo tudi stabilizacijo uspešno privedli do konca. Zelo me moti, pa ne samo mene, ampak tudi druge borce, odnos do odgovornosti. Nujno je, da ga zaostriamo do skrajnosti. Prav tako veliko preveč govorimo o objektivnih težavah. Morda je na svetovnem trgu položaj res tako napet, vendar menim, da moramo najprej odpraviti vse subjektivne težave, ki spremljajo in ovirajo naš razvoj. Pogosto pozabimo povedati, da je sedanji položaj tudi rezultat napačne monetarne politike. Spominjam se, kako zaskrbljeno je o 800 milijonih dolarjev dolgov govoril tovariš Tito v svojem znamenitem govoru v Splitu. Zdaj pa se pogovarjamo že o 20 milijardah dolarjev dolgov.

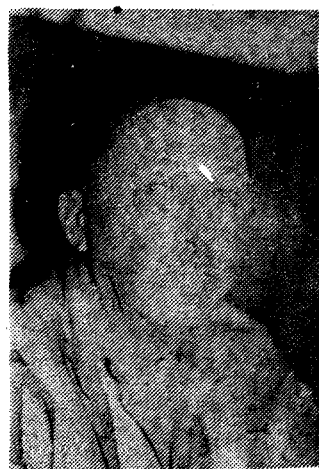
Zunaj podjetij je premalo samoupravljanja. Država nastopa s svojimi predpisi in zakoni na vsakem koraku. Tega je odločno preveč. Državni aparat ima tudi preveliko moč. Birokracija velikokrat očita nekomu, da je proti samoupravljanju, dejansko pa je ona tista, ki hromi ves napredek. Velik delež pa ima tudi pri vsem tem, kar nas danes pesti. Zato menim, da je za uspešno stabilizacijo nujen oster boj z administracijo in birokracijo.

Stane Vrhovc: »Imam občutek, da je postala ta beseda del našega vsakdanjika in izgublja tisto kakovost, ki

bi jo morala imeti. Za mene je stabilizacija velik napor, globoko družbeno in politično vprašanje. Vsakemu občanu jasno pove, da se bo moral nečemu odpovedati in več narediti. Pravzaprav se bomo morali racionalno obnašati na vseh področjih in smotno trošiti denar, ki ga ustvarijo delavčeve roke. Tega se vsi premalo zavedamo, čeprav vsak dan prisegamo na besedo stabilizacija. Ta proces, ki je ureditev razmerja med ustvarjenim in porabljenim, moramo nujno drugače postaviti. Izhajati moramo iz sistema, v katerem živimo. Samoupravljanje je alternativa, za katero smo se odločili vsi od delavca pa do intelektualca.

Človek težko razume, da imamo v naši majhni Jugoslaviji toliko ekonomij, kolikor imamo republik in pokrajin. Ob vsakem času in na vsakem koraku so škodljive, da ne bom rekel nevarne. Trg mora biti enoten. Pri nas pa vsak proizvaja tako, da je njemu najlažje, ne zanima pa ga, če morda ne dela drugim škode. Na tem področju smo bili do zdaj nemočni. Stabilizacija bo uspešna, če bomo naredili red na trgu, seveda z dogovarjanjem.

Imam občutek, da smo iz našega besednjaka izpustili besedo »moraš«. V sedanjem trenutku, ko se o nečem do-

Stane Vrhovc

govorimo – ali v krajevni skupnosti, republiki ali federaciji – je ta dogovor obvezen za vse. Za neizpolnjevanje takšnih dogovorov morajo obstajati sankcije. To ima politične in predvsem ekonomske prednosti še posebej zdaj, ko smo tako zadolženi v tujini. Proizvodne pogoje in zmogljivosti imamo takšne, da bi ob maksimalni izkoriščenosti ne smelo prmanjkovati agroživilskih izdelkov in pridelkov.

Stabilizacija je za mene do ločen napor vseh in vsakogar, še posebej pa tistih na vodilnih funkcijah. Pri zadnjih volitvah so ljudje rekli, da so za ta sistem. Vsi, ki smo bili izvoljeni, bomo čez štiri leta polagali račune za svoje delo. Če bodo rezultati dobri, bo v redu, če pa ne,

bodo na prihodnjih volitvah težave.

Stane Keber: »Predvsem moramo preiti z besed na dejanja. Skrbi me to, ker so ljudje postali apatični. Včasih so vsako podražitev sprejeli z burnimi reakcijami, zdaj pa so tiho. Razprave na partijskih kongresih o naših slabostih in problemih in kako jih rešiti so ljudje pozdravili. Vendar menim, da jim niso verjeli preveč. V vodstvih je premalo ali nobenih sprememb. Težko je verjeti nekemu, ki si mu nekaj zaupal, pa na njegovem področju ni vse tako delovalo, kot bi moralo. Za mene to ni dobra kadrovska politika, če samo zame-

Stane Keber

njaš zgradbo in pa pisarno. Prav tako ni dobro, če greš iz Ljubljane v Beograd in obratno. V partizanih smo komandirali, ki ni dobro opravil svoje naloge, poslali za mitraljezca in tam se je moral znova dokazovati. Ljudje naj gredo tja, kjer bodo lahko delali in se izkazali. V svojem humanizmu do posameznika smo prišli že tako daleč, da smo postali nehumani za vse druge delovne ljudi. Imam občutek, da nimamo moči za reševanje vseh problemov.

Trdno pa sem prepričan, da večina ljudi misli, da socializma ne smemo izgubiti. Zadnje čase se kažejo nekatera znamenja, ki kažejo na boljše. Če pa hočemo, da se bomo zares izkopali iz težav pa moramo spremeniti miselnost naših občanov in delovnih ljudi. Pogosteje bi morali tudi menjati kadre.

Ob vseh naših težavah, s katerimi se otepamo, ko ne pomagajo ne ukrepi in zakoni, pa dobim občutek, da se za vsem tem skriva še kaj drugega. V tem primeru pa tudi drugačna kadrovska politika ne bi pomagala. Samo en primer bi rad povedal. V sedanjem težkem položaju smo se še bolj zadolžili v tujini. Banke so najele nova posojila in zato ne bo nihče odgovarjal. Če odgovornih za to niso zaprli, bi jih morali vsaj odstaviti in zamenjati.

Tako pravijo nekateri člani borčevskih organizacij v Ljubljani. Njihova mnenja o pospešitvi stabilizacije bi lahko strnili takole:

Znova preveriti vse razvojne resolucije in načrte – od občinskih, republiških pa do zveznih. Iz njih črtati vse tiste projekte, ki ne bodo prinašali materialnih učinkov. Zaostriti osebno odgovornost in se ne bati jasno in glasno povedati: tovariši ali tovarišica, nisi delal dobro, hvala za tvoj trud, pojdi drugam ter pokaži tam, kaj znaš. Bolj moramo zaupati ukrepom in predpisom zveznega izvršnega sveta, ne pa takoj začeti razmišljati, kako bomo neki predpis obšli ali pa ga izigrali. Povečati produktivnost. Dati več svobode samoupravljanju, saj je zdaj država prisotna s svojimi zakoni in predpisi na vsakem koraku. Začeti neusmiljen boj z birokracijo. Poenotiti naše tržišče in ekonomijo, ne pa da imamo toliko teh, kot je republik in pokrajin. Prav tako pa je treba spremeniti kadrovska politika.

Vse, kar so povedali nekdanji borci, priča, da še vedno budno spremljajo dogajanja v naši družbi. Čeprav ne morejo več neposredno vplivati na njih, pa so lahko še vedno dragoceni svetovalci. Morda smo na njih neupravičeno pozabili. Še je čas, da to popravimo. Ali ne?!

Bojan Kuntarič

Pogovor z dolgoletnim delavcem na področju železarstva Francem Faletom

Železarna Ravne – utrip koroške regije

Opisovanje in zgodovino ravnanskega železarstva je mogoče začeti s keltskimi časi in Noričani, medtem ko segajo začetki in zametki ravnanske železarne v začetek sedemnajstega stoletja in viri navajajo celo natančnejšo letnico: 1620. Iz zgodovinskega orisa je tudi podatek, da so bila jekla, ki so jih proizvajali v železarni Ravne že pred prvo svetovno vojno, znana po vsem svetu. Ker pa smo se domenili za pogovor s tovarišem Francem Faletom predvsem o današnjem gospodarstvu in današnji proizvodnji ravnanskega jekla, nam bo od dolge zgodovine železarstva na Koroškem zadostoval osnovni podatek, da je namreč proizvodnja železa in jekla v teh krajih tradicija.

»Slovenske železarne in proizvodnja v njih so v širših slovenskih gospodarskih okvirih pravzaprav vedno bolj na »stranskem tiru«. Naj bom natančnejši: niso v središču pozornosti. Vendar smo se vedno znašli vsaj do te mere, da smo in gospodarimo v realnih okvirih naših možnosti.« Tako sva začela pogovor z možem, ki je v ravnanski železarni (s presledki) že od leta 1954 in ki je deset let vodil krmilo te delovne organizacije.

»Od treh slovenskih železarn, Jesenic, Stor in Raven, je naša železarna po velikosti srednja. Letno pridelamo 215.000 ton kakovostnega jekla. Imamo topilnico, valjarno, livarno, kovačnico in še druge obrate oziroma TOZD, v katerih mehansko obdelujemo in predelujemo jekla. Pravzaprav naziv železarna ne ustreza dejanski proizvodnji. V jeklu, ki ga proizvajamo, je namreč komaj

deset odstotkov železa. V naših visokolegiranih jeklih so najpogostejše kovine nikelj, mangan, molibden... tja do titana.«

Skoraj tri desetletja je tovariš Fale pri hiši, pa pravi, da so enkrat samkrat, v letih 1966–1968 poslovali z izgubo, »čeprav je res, da smo imeli težave z likvidnostjo.«

Ravnanska železarna trenutno zaposluje 5539 delavcev in je z njenimi tozdi posejana vsa Koroška. En tozd so ustanovili celo v srbskem Varvarinu. Torej je nadvse pomembno, kako gospodarijo, kako delajo, da si prislužijo kos belega ali manj belega kruha. Zlasti je pomembno zdaj, ko v ostrih stabilizacijskih prizadevanjih celotno slovensko gospodarstvo bolj kot kdaj prej tiplje pota in možnosti za večjim deležem v mednarodni menjavi dela.

Vprašanje za tovariša Faleta se je torej glasilo: kako je z izvoznimi prizadevanji in izvozno stvarnostjo v železarni Ravne?

»Mi smo mislili in delovali v smeri izvoza nadvse resno še preden je prišlo do sedanjega zaostrenega položaja. Nenazadnje je tudi delovna spodbuda tržiti in prodati proizvode na tržišča, kjer je konkurenca velika in sta glavna pogoja kakovost in cena.«

Seveda je Franc Fale pri vprašanju cen opazno zavdihnil in ponovil že tisočkrat ugotovljeno: da smo namreč na svetovnem trgu dragi, ker nas pri vsakršni proizvodnji »nese« za svetovne razmere izredno visoka režija. Poleg tega smo se lotili intenzivnejšega delovanja za izvoz v časih, ko je svetovna recesija izjemno huda, to pa

še dodatno otežuje izvozne načrte.

»V železarni Ravne načrtujemo za leto za 37 milijonov dolarjev izvoza. Od tega polovico na konvertibilna področja in ostalo na klirinška. Ta vsota, dosežena z izvozom, bi približno zadostovala

Sicer pa izvažamo še valjano jeklo, armature (ventile za različne industrije), stiskalnice in drugo.«

Vi izvažate, Jugoslavija pa uvaža približno dva milijona ton jekla letno. Kako pa je s tem?

»Takole: naši državi se ne

zmanjšujejo tudi v avtomobilski industriji in posledica je zmanjšano povpraševanje po jeklu.«

Ali bi lahko rekli, da delamo v Jugoslaviji tako, da ven drago prodajamo, iz tujine pa relativno poceni uvažamo?

»Prej obratno. Čeravno je res, kar sem že omenil, da uvažamo predvsem tiste vrste jekla, ki jih doma nimamo.«

Ali tudi slovenski železarji, kot je bilo slišati in je sem ter tja vedno slišati, tarnajo, naj jim »širša družbena skupnost pomaga«?

»Ne, tega pač ne bi mogel reči. Saj dobro vemo, da sanacije in »flikarije« ne pomagajo kaj dosti. Železarstvo zahteva predvsem enakopraven status delavcev železarske stroke.«

O prestrukturiranju gospodarstva pogosto govorimo. Kako je s tem v slovenskem železarstvu?

»Slovenski železarji smo se že prestrukturirali med seboj. Vendar pa je tu nekaj drugega: večina naših izdelkov gre v druge jugoslovanske republike in vse premalo jih porabi slovenska industrija. Tu bo treba nekaj storiti.«

Tovariš Franc Fale je razmišljal še s širšega zornega kota. Menil je, da v celotni Evropi delamo preslabo in premalo, da se delovne navede slabšajo in da torej ni nič čudnega, če gredo stvari na slabše...

Bojana Žokalj-Jesih

la za pokrivanje stroškov uvoza reprodukcijskega materiala, vendar ne v celoti. V prvi polovici smo izvozili za devet milijonov dolarjev na konvertibilni trg in za osem na klirinško tržišče. S tem smo za to obdobje 93-odstotno dosegli plan.«

Kakšne proizvode pa pravzaprav izvažate v večini?

»Artikel, ki gre najbolje v prodajo, so industrijski noži.

izplača vseh vrst jekla proizvajati doma, ampak se nam izplača proizvajati le določene vrste.«

Rekli ste, da je konkurenca v tujini huda.

»Da. Mimo Nemcev in Švedov so zlasti v zadnjem desetletju (kot v drugih industrijskih panogah) na vodilnem mestu Japonci. Mnoga vrata tovarn v tujini se zapirajo, investicije se

Nekaj svežih podatkov o letošnjem izpolnjevanju delovnih načrtov v železarni Ravne

načrtovali so	izdelali so	dosegli so
tekoče jeklo 109.428 ton	105.208 ton	96,1%
skupna proizvodnja 261.674 ton	255.470 ton	97,6%
blagovna proizvodnja 70.558 ton	73.423 ton	4% nad p.
odprema 70.551 ton	72.507 ton	2,8% nad p.
fakturirana realizacija 3.992.498.000 din	3971.816.933 din	99,5%

Tone Kropušek

Odnos do dela

Med tistimi, ki imajo nedvomno težko nalogo »krojiti« mariborsko gospodarstvo, je tudi generalni direktor Hidromontaže Maribor, Tone Kropušek. Pristal je na razgovor o gospodarstvu, kljub temu pa je ob prvem vprašanju za nekaj trenutkov umolknil.

Vaša ocena stabilizacijskih prizadevanj?

Kropušek: Menim da je glavna bitka še pred nami, vendar s tem nočem reči, da še nismo nič naredili. Torej, glavno je še pred nami! Še vedno smo na stopnji, ko se globalne problematike lotevamo parcialno in s parcialnimi ukrepi. Ti res trenutno pogasijo kritično stanje na enem, hkrati pa povzročijo velike težave na drugem področju.

Mislím, da je osnovno vprašanje stabilizacije pri nas odnos do dela, ki je v vsej naši družbi postal ohlapen. Dokler bo mogoče živeti z malo dela in s slabim delom, in to se še da pod oznako socialne varnosti za vsako ceno, toliko časa stabilizacije ne bo. Zato je potrebno pri vseh ljudeh ustvariti vzdušje, da je potrebno več delati in porabiti toliko, kolikor ustvarimo.

To je dejstvo, vendar ali ne zveni kot parola?

Kropušek: To ni parola, kljub zvenu. To je vsakodnevna resničnost. Zato gospodarska stabilizacija in z njo družbena stabilizacija z razvojem samoupravljanja

vred ni le ekonomsko vprašanje, ampak postaja politično vprašanje. In to zato, ker se bodo zaostri bili politični problemi. Vprašanje pa je, do kolikšne mere lahko prenesemo politično zaostritev teh vprašanj.

Besedi gospodarstvo in proizvodnja bomo morali prirediti pisati z velikimi začetnicami in samo novo ustvarjena vrednost dobrin lahko prinese stabilizacijske razmere.

Torej mnogo večji poudarek gospodarstvu?

Kropušek: Proizvodnja bo morala reči, kakšno nadgradnjo si lahko privoščijo, ne pa da se ta samodejno širi do nesprejemljivih razsežnosti, ki so hkrati fantastično drage. To izpodjeda akumulacijsko sposobnost proizvodnje in njeno reprodukcijo.

Naj povem v ilustracijo, da je v Mariboru dohodek v prvem četrtletju porasel za 14 odstotkov, skupna in splošna poraba pa za 30, oziroma 42 odstotkov. Logično je, da smo tako z akumulacijo v gospodarstvu pristali na indeksu 91,4.

Če smo že pri nadgradnji in pri tem, da je potrebno vse bitke usmeriti v večjo proizvodnjo in večji izvoz, moramo podčrtati, da bodo potrebni proizvodni tudi novi kadri. Mogoče se bodo nekateri morali vrniti v proizvodnjo. Pomislite, v Mariboru imamo 6.000 ljudi z visokošolsko izobrazbo, od tega jih je 600 v proizvodnji.

Lahko tu poveste nekaj več o zaposlovanju in to predvsem mladih ljudi, ker je to, kot kaže, vedno večji problem?

Kropušek: Pričakujemo lahko zaostritev problemov pri mladih ljudeh, ki bodo iskali zaposlitev. Kje bomo našli nova delovna mesta ob tolikšem skrčenju vlaganj? Zaposliti jih na obstoječih proizvodnih zmogljivostih, kjer je že tako preveč zaposlenih, bo pomenilo padec produktivnosti. Ker novih delovnih mest v proizvodnji zaradi restrikcij ne odpiramo, bodo iskali zaposlitev zunaj gospodarstva.

V Mariboru in verjetno tudi drugod je to že očitno. V prvem tromesečju so pokazali podatki, da se je število zaposlenih povečalo za 0,5 odstotka, od tega izredno malo v gospodarstvu.

Kam torej z mladimi, pravkar diplomiranimi kadri, v razpisih pa je večina pogoj triletno delovne izkušnje?

Kropušek: Zaposlovanje mora biti gospodarski in ne samo socialni problem. Menim, da sem odgovor že nazkazal.

Govorili, ste o odnosu do dela pri nas.

Kropušek: Ddnos do dela je odvisen od splošne družbene produktivnosti, organizacije dela in pogojev dela, kjer so dolžnosti prav tako zahtevne kot pravice. Večinoma upoštevamo slednje bolj.

HIMO ima 35 odstotkov kapacitet v tujini. Dela imamo kljub restrikcijam toliko, da smo polno zaposleni. V našem kolektivu je že takšno vzdušje, da izredno poprimemo tedaj, ko je najbolj potrebno, in to še zlasti na zunanjih gradbiščih, kjer je

konkurenca izredno močna. Najmanjši spodrslij nas lahko vrže iz »stroja« oziroma boja za nova naročila. In tega

predvidenih okvirih. To pa je pomembno za celotno družbeno skupnost.

Potrebno je delati, ustvar-

se naši delavci zavedajo. Kjer delavci tako delajo, tudi dobro zaslužijo in še celoten kolektiv ustvarja dohodek v

jati, zato me silovito motijo v raznih materialih za seje neponavljajoče se besedice vzpodbujati, prizadeva-

ti ipd; mislim, da smo pre-malo konkretni. (Kot dokaz tej trditvi je Tone Kropušek pokazal kup materialov za sejo, kjer je na eni sami strani kar osemkrat podčrtal besedico vzpodbujati).

Bili ste borcev. Kaj menite o odnosih borcev do problemov v gospodarstvu?

Kropušek: Razumljivo je, da smo borci zaskrbljeni nad vsakim problemom, ki se pojavlja in nas pesti, in to mor-da bolj kot drugi, saj smo postavili temelje samoupravni ureditvi in vsemu, kar smo dosegli z revolucijo in po njej.

Zato je prispevek borcev pri reševanju vsakodnevnih problemov stabilizacije, zlasti pri usmerjanju mladih generacij zelo dragocen, pa naj gre za borce, ki smo se aktivni v delovnem procesu, ali za tiste, ki so aktivni v krajevnih organizacijah ZB, drugih družbenopolitičnih organizacijah ali krajevnih skupnostih.

Se zadnje vprašanje. Letos in lani je bilo veliko podražitev, ki so nedvomno prizadele vsakogar. Vendar nas niso vse prizadele enako. Nekatere so bile mnogim povsem razumljive. Pa vendar – kruh je pri nas osnovno živilo in ga največ porabijo v družinah z nizkimi dohodki. Kaj menite o podražitvi kruha?

Kropušek: Prepričan sem, da nekatere kategorije dobrin, ki so osnovne za življenje ljudi in jih pojmujejo kot simbol življenja, ne bi smele biti podvržene ekonomski logiki, kot je nujno za cigarete in druge luksuzne predmete. Praktično to pomeni, da bi jih morali solidarnostno regresirati.

Milan Seničar

Na obisku v Kovinaštroju v Grosuplju Veliko dela, a malo surovin

Na nedavnem sejmu opreme za civilno zaščito v Kranju je zlato medaljo dobila tudi mobilna kuhinja, ki jo izdeluje Kovinaštroj iz Grosupljega. Z velikim zanimanjem so si jo ogledali tudi številni obiskovalci, saj je to edinstven izdelek v vsej Evropi. Direktor, ali kot se sedaj pravi – individualni poslovodni organ **Jože Marolt** pravi, da je Kovinaštroj že več let iskal izdelek, ki bi ga izvažali samostojno. Leta 1980 je prišel k njim po napotilu gospodarske zbornice kupec iz Zveze republik Nemčije, ki je iskal proizvajalca poljskih kuhinj. Strokovnjaki v Grosupljem so se vrgli na delo in kmalu je zagledal dnevno-svetlobo prvi prototip. Ta je moral na testiranje v inštitute v ZRN. Dodati so morali nekaj malenkosti in odpraviti nekatere pomanjkljivosti in tako je kuhinja ustrezala vsem zahtevnim nemškim predpisom. Do zdaj so izdelali 60 takšnih mobilnih kuhinj in vse so prodali v ZRN. Kmalu so zanj izvedeli tudi druge in naročila prihajajo iz dneva v dan. Samo Sovjetska zveza jih je naročila 500. Zakaj je ta kuhinja tako iskana? Je posebnost, saj ostane hrana v njej topla 24 ur. To pa so dosegli z dvojnimi kotli, ki ima v sredini glicerol, ta pa ohranja toploto. Če pa damo v glicerol led, se kuhinja spremeni v hladilnik, ki ohrani hrano hladno ravno tako 24 ur. Zanimiva pa je kuhinja tudi zaradi tega, ker deluje na plin ali pa na trdo gorivo. Možnosti uporabe kuhinje so številne. Lahko jo uporabimo v kampih, na gradbiščih in nenazadnje tudi pri naravnih nesrečah ter SLO.

Jože Marolt pravi, da je bil pri tej kuhinji tuj kupec samo tisti, ki je povedal za možnost prodaje, vse drugo pa je bilo njihovo delo. Za Kovinaštroj je bila njena izdelava precejšen napor, ki pa so ga uspešno opravili. Njenega načrtovanja in poznejše izdelave so se lotili z veliko poleta, čeprav je bilo tveganje veliko, saj niso imeli za seboj domačega trga. Prednost izvoza pa je tudi ta, da jo v tujini prodajo dražje kot pa doma. Seveda pa ne smemo pozabiti povedati, da je mobilna kuhinja izdelana pretežno iz domačih reprovromaterialov. Uvožene je le nekaj nerjaveče pločevine in plinski gorilnik. Kuhinjo izdelujejo le po naročilu, kar zahteva visoko kakovost. Začeli so razvijati tudi že druge modele kuhinj, predvsem večje, ki jih ravno tako zahteva zahodnonemško tržišče.

Seveda pa Kovinaštroj ne izdeluje samo mobilnih kuhinj, ampak tudi še kaj drugega. Delovna organizacija je nastala sredi maja 1960 kot obrtno podjetje. Prvih pet delavcev je začelo s proizvodnjo v starih hlevih, ki so jim morali najprej preurediti, da so lahko izdelovali izdelke, ki jih uporabljamo v gospodinjstvu in gostinskih lokalih. Kovinaštroj so spremljale kadrovske in denarne težave, zato so odgovorni iskali različne možnosti za dopolnitev osnovnega programa. Ta je bil na samem začetku usmerjen v izdelavo lupilnic krompirja, peči za centralno ogrevanje, prezračevalnih naprav in celo fenov. Hkrati pa so začeli izdelovati tudi kuhinjsko opremo. Pomembna prelomnica v razvoju delovne or-

ganizacije pa je bil odkup licenc za dva tipa pomivalnih strojev leta 1973 in podpis kooperacijske pogodbe z zahodnonemško družbo Winterhalter leta 1975 oziroma 1977. Na tej podlagi so začeli izdelovati avtomatske pomivalne stroje velikih zmogljivosti. Sedaj jih izdelujejo že na podlagi lastne tehnologije.

Danes je v Kovinaštroju zaposlenih 320 delavcev in za letos so načrtovali 500 milijonov dinarjev prihodka. Jože Marolt je povedal, da so na najboljši poti, da ta načrt uresničijo, saj so polletnega izpolnili tako, kot so načrtovali. Že v ustanovnem dokumentu so zapisali, da bodo izdelovali opremo za kuhinje, in tega se držijo še danes. Tako izdelujejo opremo za velike kuhinje, specializirali so se za izdelovanje pomivalne tehnike. Trenutno izdelujejo osem tipov pomivalnih strojev z različnimi zmogljivostmi. Ta zmogljivost se giblje od 200 do 4000 krožnikov na uro.

V pogovorih z vodilnimi delavci naših delovnih organizacij človek ne more mimo inovacij. Kot pravi Jože Marolt, so lani spremenili pravilnik o inovacijah, ki je obstajal od leta 1977. Z njim so razširili krog možnih inovatorjev. Pomembno določilo je, da zdaj vsakega, ki prinese nekaj novega v proizvodnjo, štejejo za inovatorja. Lani sta dva njihova strokovnjaka dobila občinski priznanji za inovacije, v delovni organizaciji pa so izplačali nagrade štirim delavcem, trem pa jo bodo še letos. Zaenkrat še niso nagradili strokovnjaka, ki je načrtoval mobilno kuhinjo, saj čakajo, kaj jim bo odgovoril zvezni

patentni urad v Beogradu.

V razpravi o novem pravilniku o inovacijah so se pokazale nejasnosti. Vse prepočasno prodira spoznanje, da je treba inovacije vzpodbujati. Ljudje še vedno vztrajajo na ugotavljanju, kaj je inovator naredil med delovnim časom in kaj v prostem času. Jože Marolt pravi, da je to nesmisel. Delovna organizacija lahko nekoga z odločbo pooblasti, da nekaj novega naredi ali izboljša star izdelek, ni pa še nujno, da bo to tudi res naredil. Inovator pa ti nekaj že prinese. Zato mu je treba dati nagrado, ki mu gre po pravilniku. Takšno nazadnjaško miselnost skušajo v Kovinaštroju pre-

lavcev spoznati in vedela, kaj je inovacija in koliko je pomembna za njihovo delovno organizacijo. V zadnjem času pa so začeli na področju inovacij sodelovati s Strojno fakulteto v Ljubljani. V njihovih laboratorijih bodo preizkušali svoje nove izdelke.

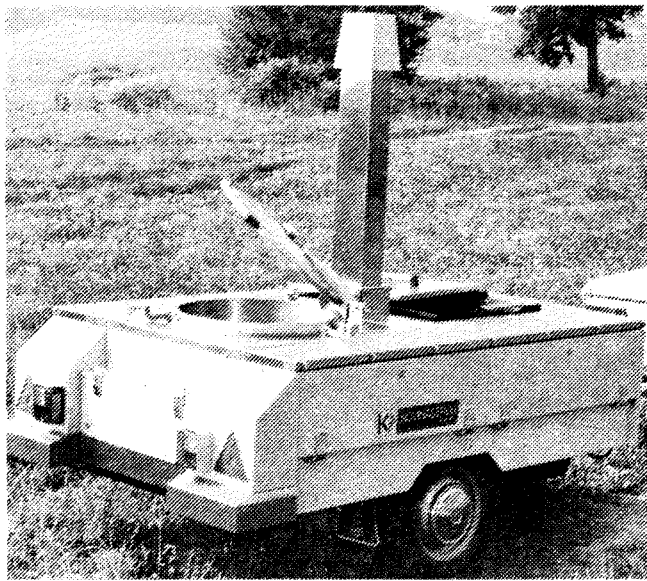
Kovinaštroj izvozi vsako leto približno 15 odstotkov svoje proizvodnje. Do pred nedavnim so izvažali le v okviru kooperacijske pogodbe z Winterhalterjem, s katerim so podpisali že drugo pogodbo. Vrednost sodelovanja s to družbo bo letos znašala približno pol milijona mark. Sodelovanje pa ni koristno samo zaradi izvoza in deviz,

mivalno tehniko opremili olimpijske objekte v Moskvi in Tallinu. Trenutno opremljajo 31 kuhinj ob sibirskem plinovodu. Omenili smo tudi mobilne kuhinje, za katere je v SZ veliko zanimanje. Kovinaštroj pa je s svojimi izdelki navzoč tudi v drugih državah, in sicer v Iraku, Libiji, Alžiriji, Angoli, Jemenu, Iranu, Saudovi Arabiji, Češkoslovaški in Poljski. Možnosti pa imajo še na trgu na Nizozemskem, v Norveški, Romuniji in na Madžarskem.

Tako kot vsa naša industrija se tudi v Kovinaštroju srečujejo s pomanjkanjem reprovromaterialov in surovin. Jože Marolt je povedal, da je to velik omejitveni dejavnik. Zato želijo izdelovati stvari, ki zahtevajo veliko dela, a malo surovin in polizdelkov. Eden takšnih izdelkov je tudi mobilna kuhinja. Veliko težav jim zadaja tudi novi devizni zakon, zato bodo skušali čim več uvoženih reprovromaterialov zamenjati z domačimi. Resnejše težave pričakujejo v drugem polletju, vendar so že stori določene korake, da bi bile čim manjše. Prav tako pa si prizadevajo, da bi zvezni organi spremenili nekatere predpise. Gre predvsem za to, da pri nas zahtevamo preveč nerjaveče pločevine. Po tem smo prvi na svetu. Drugi materiali so prav tako higienski, vendar jih naši predpisi ne dopuščajo.

Čeprav ne porabijo veliko energije pri proizvodnji, so se tudi pridružili naporom za varčevanje. Po posameznih strojih skušajo delo razporediti tako, da ne delajo vsi v konici. Stroj, ki porabi največ elektrike, uporabljajo samo v drugi izmeni.

Kovinaštroj je šel in gre po pravi poti. To je pot, po kateri bi morala iti večina slovenskih delovnih organizacij. Za veliko ustvarjenega porabi malo reprovromateriala in ugodni finančni rezultati ne bodo izostali. **Bojan Kuntarič**

Mobilna kuhinja je tisti izdelek, katerega so v Kovinaštroju iskali več let. Zahteva veliko dela in malo surovin in reprovromaterialov, pa še dobro se prodaja v tujini.

segi s pomočjo seminarjev o inovacijah. Lani so se takšnih seminarjev udeležili vsi vodilni in vodstveni delavci, letos pa jih bodo pripravili za vse delavce. Tako naj bi ustvarili ugodnejše ozračje za množične inovacije. V Kovinaštroju skušajo tako do- seči, da bi vsaj polovica de-

ki jih tako zaslužijo, ampak tudi zaradi stvari, ki se jih naučijo pri tem. Učijo se natančnosti pri delu, strokovnjaki iz Kovinaštroja hodijo na specializacije v ZRN in tudi od tam prinesejo kakšno pomembno novost. Zelo pa so prisotni tudi na trgu v Sovjetski zvezi. Tako so s po-

Iskra: Aktivirati vse sile za uspešno poslovanje

Izredno trdi pogoji gospodarjenja, ki so značilni za današnji čas, tudi v Iskri terjajo trajno in temeljito spremembo dosedanjih pravil obnašanja in predvsem gospodarjenja. Investicijska dejavnost je namreč močno skržena, oskrba z uvoženimi reprovromaterialom pa je še bolj omejena, kot smo prvotno predvidevali. V SOZD Iskra so že pred sprejetjem zakona o razpolaganju s konvertibilnimi devizami prilagajali proizvodni program uvoznim možnostim, saj so že dotedanje omejitve uvoza pomenile 35% manjšo razpolaganje z ustvarjenimi devizami in s tem odpovedovanje marsikaterim vabljenim načrtom. Težave so nastopale kljub sicer vsakoletnemu povečevanju izvoza, še posebej na konvertibilno tržišče, kamor je Iskra v obdobju 1977-1981 izvažala s povprečno letno stopnjo rasti 25,6%. Nadaljnje omejitve pri razpolaganju z ustvarjenimi konvertibilnimi sredstvi in tudi druge omejitve bodo povzročile še večje probleme. Zato bodo morali v Iskri skržiti nekaj programov, zlasti tistih z visokim deležem uvoženih materialov in pa tistih, ki so namenjeni pretežno domačemu trgu. Vsi napori bodo sicer usmerjeni v še nadaljnje povečanje konvertibilnega izvoza, skrajševanje rokov plačil, izboljšanje gospodarjenja z uvoznimi surovinami itd. Kljub vsemu v Iskri ocenjujejo, da so tržne možnosti omejene in nekatere redukcije v programih neizbežne.

V Iskri so zato začeli s široko, konkretno akcijo, katere geslo je, da povečevanje konvertibilnega izvoza in do-

sledno izpolnjevanje vseh mednarodnih pogodbenih obveznosti ni le gospodarska naloga, temveč naloga vseh samoupravnih in poslovnih organov, družbenopolitičnih organizacij in vsega kolektiva.

V teku so razgovori z vsemi poslovnimi in družbenopolitičnimi strukturami Iskre, ki obravnavajo konkretne akcije in ukrepe za gospodarjenje v novih pogojih. Celotna zunanjetrgovin-

procesih. Vsa odprta uvozna naročila bodo ponovno pregledali in se z naročniki in dobavitelji dogovorili za morebitno potrebo po preamknitvi dobavnih rokov. V zvezi s tem je sprejet sklep, da proizvodnja za izvoz – neposredna in posredna – v nobenem primeru ne sme biti prizadeta. Sicer pa kazalci gospodarjenja kažejo, da je Iskra v preteklem letu kljub zaostrenim pogojem gospodarjenja doma in v svetu do-

vrednost 20,4 milijarde din, kar je za 12,6% več kot leto poprej. Vrednost izvoza se je v primerjavi z letom 1980 povečala za eno tretjino in je lani znašala 192 milijonov dolarjev. Pri tem je Iskra v ostri konkurenci uspelo okoli 42% proizvodov prodati v razvite države zahoda, 40% v države SEV in 18% v države v razvoju. Prek 26 lastnih izvoznih organizacij v 19 držav izvažajo Iskra proizvode in sisteme v 60 držav sveta.

lastno razvojnoraziskovalno dejavnost so pravzaprav že vrsto let eden izmed temeljev razvoja Iskre. V letu 1981 so dosegli okoli 4% celotnega prihodka ali cca 1,76 milijard dinarjev, kar je v skladu s predvidevanji srednjeročnega načrta SOZD Iskre. Da bi bilo lastno razvojnoraziskovalno delo čim bolj učinkovito, v Iskri že vrsto let organizirajo interna posvetovanja, namenjena tej problematiki. Tako so v Iskri na letošnjem posvetovanju dali poseben akcijski poudarek hitremu reševanju in odstranjevanju vsaj tistih subjektivnih ovir, zaradi katerih z učinkovitostjo raziskovalno-razvojne dejavnosti niso povsem zadovoljni. Zaradi vedno ostrejših pogojev gospodarjenja so na posvetu tudi temeljito opredelili in analizirali dosedanje inovacijske napore in načrte ob skrženi investiciji in pomanjkanju deviz za uvozne materiale in opremo. Iskro bo svetovno tržišče sililo, da bo morala še hitreje slediti tehnološkemu razvoju v svetu. Zato bodo iskali rešitve predvsem v boljši interni organiziranosti SOZD, medsebojni povezanosti delovnih organizacij po principih dobrega gospodarjenja, tako da bodo čim bolj racionalno izkoriščali svoje tehnološke, finančne, kadrovske in druge zmogljivosti za uspešen in povezan nastop na domačem in tujih tržiščih. Za doseg teh ciljev se bodo še bolj naslonili na lastne sile, domače znanje, okrepili enotnost in povezanost akcij, kar bo terjalo maksimalne napore vseh delavcev Iskre.

Na posvetovanju so tako sprejeli konkreten akcijski

program, kjer so opredelili predvsem sledeče naloge:

- še močnejše aktivirati znanje, ki postaja zlasti v elektroniki čedalje bolj odločilen proizvodni dejavnik

- ohraniti rastoči trend vlaganj v razvojnoraziskovalno dejavnost kljub pričakovanim omejitvam

- izboljšati strukturo vlaganj v to dejavnost, tako da se posveča delež, ki ga namenijo razvojnoraziskovalni opremi

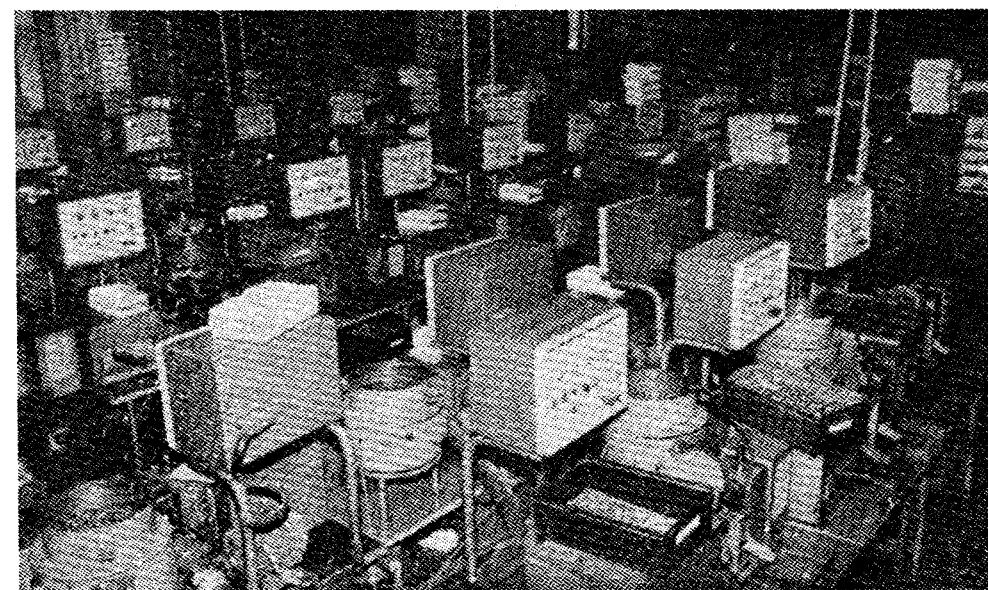
- izvršiti selekcijo razvojnoraziskovalnih nalog po kriterijih, ki jih terjajo zahteve po večjem izvozu in večjem nadomeščanju uvoznega reprovromateriala z domačim

- še v letošnjem letu pričeti s sistematičnim izobraževanjem vodstvenega raziskovalnega kadra po sodobnih metodah vodenja in izvajanja raziskovalnih projektov

- organizacijsko okrepiti glavne skupne strateške razvojne projekte (mikroelektronika, računalništvo, telekomunikacije, elektrooptika, avtomatika), ki so pomembni za več delovnih organizacij

- in povečati koncentracijo raziskovalnih sil s še močnejšim vključevanjem zunanjih raziskovalnih institucij.
- Teh konkretne akcije bodo Iskri omogočile, da bo ne le vztrajala v izvozni orientaciji, temveč bo izvoz tudi povečala, kar je njena, pa tudi naša skupna strateška orientacija.

Meta Maksimović

Najsodobnejša tehnologija v TOZD Upori

ska mreža Iskre vlaga dodatne napore za izpolnitev načrtovanega konvertibilnega izvoza v vrednosti 147 milijonov dolarjev, za skrajšanje plačilnih rokov ter za ohranjanje in utrjevanje poslovnih odnosov s tujimi partnerji v primerih, ko bodo nastopile motnje v proizvodnih

segla zadovoljive rezultate. Celotni prihodek 43 milijard din, ki ga je 30.400 delavcev doseglo v preteklem letu, uvršča Iskro med devet največjih jugoslovanskih industrijskih organizacij in na prvo mesto v elektroindustriji Jugoslavije. Fizični obseg proizvodnje je dosegel

Da bi Iskra tudi v bodoče zadržala korak z razmerami razvoja v svetu – še posebej v tako zahtevni dejavnosti, kot je profesionalna elektronika – bo morala še bolj intenzivirati razvojnoraziskovalno dejavnost, saj bo le-ta omogočala še uspešnejši prodor v svet. Intenzivna vlaganja v

Neustavljiva partizanska iznajdljivost

Naredili so elektrarno iz nič in brez izkušenj

V času, ko potrebujemo pamet, vnemo in delavnost, so še kako dragocene izkušnje našega narodoosvobodilnega boja. Predvsem delovne in borbene izkušnje, delovna morala, iznajdljivost. O tem nam pripoveduje pričujoči sestavek o graditvi partizanske elektrarne.

V ozko sotesko, kjer stoji bolnišnica „Franja“, so sončni žarki le malo-krat posijali. Če pa je bil dan pust in meglen, je bil v soteski že pravi mrak. Tema je še za zdravega človeka neprijetna, še toliko bolj pa je bila za ranjence in bolnike. Zaradi bolečin niso imeli tako trdnega spanja in se jim je zdela noč vedno predolga. Želeli smo jim mračne dni in noči razsvetliti. Toda tu so se pričele težave.

Najprej smo dobili na terenu za razsvetljavo nekaj petroleja in petrolejk. Toda kmalu ni bilo mogoče najti ne petroleja in ne sveč, da bi z njimi pnoči svetili. Vemo pa, da veliki ranjencev in bolnikov rabi oskrbo tudi ponoči. In kako je bilo to opravilo težko brez svetlobe, vedo povedati takratne bolničarke in bolničarji, ki so to izkusili. Gospodarska komisija Cerkna nam je dala nekaj karbida, toda tudi tega je kmalu pričelo zmanjkovati. Spomnili smo se na male elektrarne, ki so jih uporabljali mnogi kmetje v bližini okolice in ki so omogočale potrebno razsvetljavo. Posvetovali smo se z njimi o možnosti take gradnje tudi v bolnišnici. Zbrali smo veliko podatkov. Tako smo ugotovili, da naš potok, ki teče mimo bolnišnice, zadostuje za pogon male elektrarne.

V prvi polovici 1944. leta smo sklenili, da zgradimo elektrarno. Pričeli smo zbirati elektromaterial, ki ga pa takrat ni bilo lahko dobiti. Žico, stikala, lestence, izolatorje itd. smo dobili od komande Cerkna iz bivše vojašnice, kjer je sedaj tovarna ETA. Zvedeli smo, kje naj bi dobili vodno turbino in kje bi si lahko sposodili dinamo. V soteski smo zagradili potok z jezo iz cementa, ki smo ga dobili od gospodarske komisije v Cerknem. Cevi za dovod vode do turbine smo dobili na žagi v Spodnjih Novakih, nekaj koristnega materiala pa tudi iz opuščenega rudnika baraka nad Planino. Na koncu smo združili vse svoje znanje z delom ter pričeli z montažo in napeljavo električne žice po barakah.

Tisti čas se je govorilo samo o elektriki. Za prekus smo izbrali 10. junij 1944 v takratni kuhinji. Pripomniti moram, da nihče od nas ni bil strokovno usposobljen za tako delo in da prav tako ni nihče obvladal osnove elektrike. Prav zato smo z veliko negotovostjo pričakovali čas preizkusa. Za ta dogodek se je zbralo v kuhinji osebje z dr. Franjo in napeto pričakovalo, kdaj bo luč posvetila.

Spravili smo dinamo v pogon in zasijala je močna svetloba. Bili smo več kot zadovoljni z uspehom. Vsi smo strmeli v svetlečo žarnico kot v malo čudo. Toda kaj kmalu je žarnica malo pomežiknila in zagrnila nas je popolna tema. Hiteli smo do prostora, ki smo ga imenovali elektrarna. Na sestavi cevi so bili pravi vodometi. Ta večer in še nekaj noči kasneje luči ni bilo.

Ugotovili smo, da zmes, ki smo jo dobili, ni bil pravi cement. Sestav cevi ni vzdržal pritiska vode. Po zvezah smo našli nekaj cementa v Žireh. Ta cement, bile so 3 vreče, so naši borci prinesli na svojih ramah prav iz Žirov do bolnišnice. Ko smo nekaj dni kasneje zabetonirali sestave cevi, se nam je posrečilo ukrotiti vodo in jo tako usmeriti na turbino in pognati elektrodinamo. Žarnice so spet zasijale. Obenem pa tudi naše oči od sreče in zadovoljstva nad doseženim uspehom. Od tedaj naprej nam je elektrika pridno razsvetljevala nekaj deset žarnic in s tem preganjala mrak in temo.

S tako pridobljenim enosmernim tokom smo poizkušali napajati tudi rentgenski aparat, ki je bil prav tako prinesen k nam iz Žirov. Tukaj pa nismo imeli sreče, ker je bil aparat prirejen za izmenični tok. Za njegov pogon smo dobili od sanitarnega odseka IX. korpusa mali bencinski motor z vgrajenim generatorjem za izmenični tok. In tako je tudi rentgenski aparat, kot zelo koristna pridobitev za naše zdravnike, služil svojemu namenu do osvoboditve. S pomočjo strokovnjakov iz Cerknega smo ugotovili, da dinamo v naši elektrarni povsem ne ustreza našim razmeram. Zato smo prek gospodarske komisije Cerkno našli drugega. Šli smo ponj s celim spremstvom za zaščito zelo daleč po cesti proti Idriji in tako prešli mejo, ki jo je okupator nadzoroval iz postojanke Idrija. Dinamo smo dobili pri nekem kmetu, ki je imel sina pri beli gardi v Idriji. Prav zaradi tega nam odvzema ni preveč brnil. Obljubili pa smo mu, da ga bo po osvoboditvi dobil nazaj. In res ga je dobil, pa čeprav nam tega takrat ni verjel. Dinamo pa je bil grajen kot nalašč za naše razmere in potrebe. Vse do osvoboditve je zadovoljeval potrebe naše bolnišnice. In še celo to – izpada elektrike ali večjih okvar ni bilo vse do konca vojne.

Ivan Goljat

Murska Sobota in Jesenice

Več čuta do dogovorov

Da bi čimbolj dopolnili »gospodarsko usmerjenost« današnje praznične številke časnika, smo se odločili, da zaprosimo za pomoč tudi občinske odbore ZZB NOV Velenje, Jesenice, Koper in Mursko Soboto z željo približati bralcem organizirano delo spremljanja gospodarstva v posameznih občinskih središčih s strani članov ZZB NOV. Na naša vprašanja so odgovorili iz Murske Sobote in Jesenic. Njihove odgovore vam posredujemo v celoti.

Kakšna so bila razglabljanja borcev na vašem območju o gospodarjenju in stabilizacijskih prizadevanjih v zadnjem obdobju?

Murska Sobota:

Borci NOV so na letnih skupščinah v krajevnih in občinski organizaciji aktivno razpravljali o gospodarjenju v občini in ocenjevali stabilizacijska prizadevanja. Več je bilo pripomb na neurejenost tržišča in občasno po-

nju v občini Jesenice in še poglobljeno o razmerah v Železarni Jesenice, kjer je zaposlenih približno 200 naših članov. Železarna kljub znanim objektivnim težavam razmeroma dobro dela, kar je dokaz zavesti delovnih ljudi v njej. S pravilno porazdelitvijo visoko strokovno izobraženih kadrov pa bi bili uspehi gospodarjenja lahko še boljši. Tudi na področju turizma bi bili uspehi večji, če bi se kolektivi hotelov v Zgornjesavski dolini (Kranjska gora, Podkoren, Rateče), povezali in opravljali enotno turistično ponudbo.

Kadrovski problemi se pojavljajo v manjših kovinskih organizacijah združenega dela, in to predvsem zaradi zapiranja in slabega medsebojnega povezovanja. Trgovska podjetja ne delujejo povezano in vse premalo imajo posluha za združevanje.

Ali občutite problem takojmenovanih občinskih

Sloveniji in drugih republikah pa odklanjajo svojo soudeležbo za saniranje izgub v prehranbeni industriji.

Občasno pomanjkanje reprodukcijskega materiala povzroča težave v kovinski industriji Pano-nije, v kartonažni tovarni Pomurski tisk itd. Opekarniška industrija je prenehala z delom zaradi pomanjkanja mazuta in je tako potrebno poskrbeti za delovna mesta stotih delavcev.

Jesenice:

Pri problemih gospodarstva v širšem prostoru se borci ne morejo sprijazniti s slabim obveščanjem javnosti v naših občinah (radio, tisk, TV.) Zaradi stalnega spreminjanja podatkov je logična posledica zbežanost in negodovanje borcev in drugih občanov. Najbolj pereče je prehitro spreminjanje in povečevanje cen vsakodnevnih potrebne električne, komunalnih storitev, osnovnih živil

dardu, najbolj pa tisti z nizkimi pokojninami.

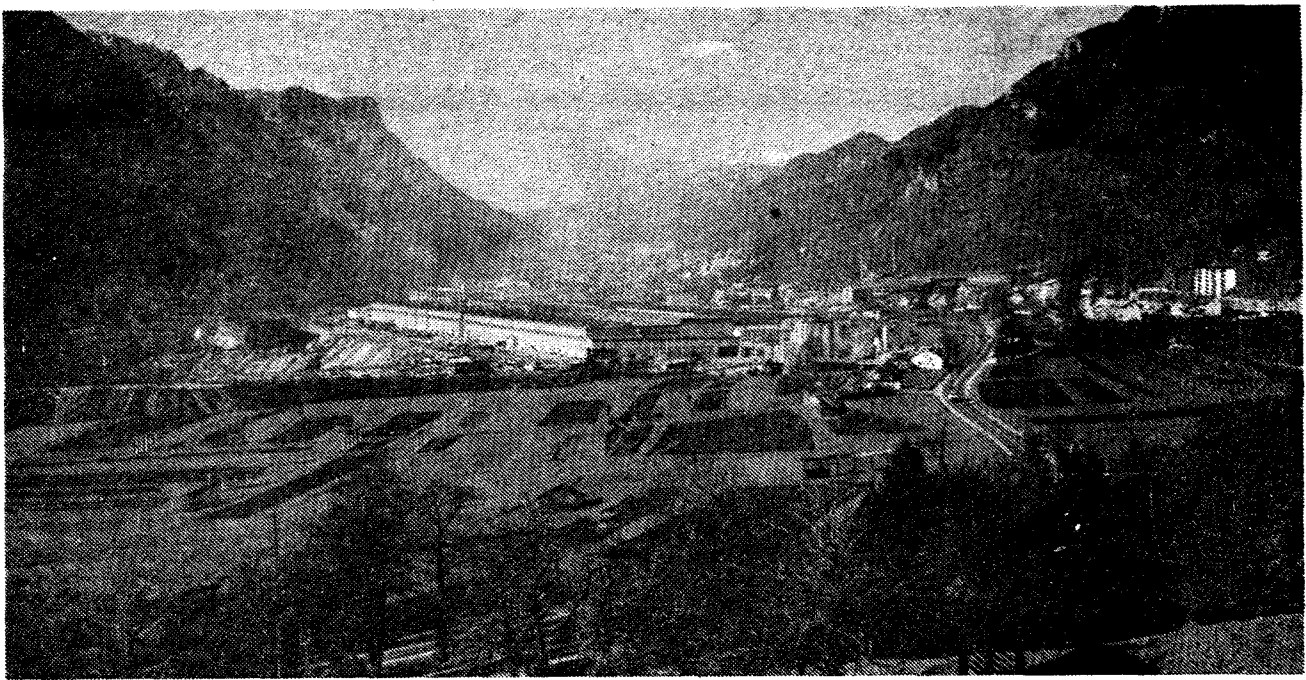
Vendar pa si borci prizadevamo, da ob vseh priložnostih skušamo čimveč prispevati k reševanju posameznih problemov.

Jesenice:

Borci menimo, da je vse preveč administriranja, da je proizvodnja življenjskih proizvodov preobremenjena s stroški za neproizvodne delavce, da si v nekaterih neproizvodnih dejavnostih privoščijo previsoke osebne dohodke (primer zavarovalnic) in tudi v nekaterih proizvodnih (elektroenergija).

Manjši primer nestabilizacijskega obnašanja je nesmotna poraba denarja za film »Dražgoška bitka«. Odgovora na vprašanje, zakaj tako, borci ne dobimo.

Osebna in kolektivna odgovornost je še na pre-nizki ravni, za nepravilnost pa so mere in ukrepi preblagi.

manjkanje različnih predmetov in s tem tudi na prepočasno reagiranje odgovornih dejavnikov, predvsem v republiki in zvezi.

Kritično smo ocenili občasna potrošniška pretiravanja, ki so vplivala na neurejenost trga. Še posebej kritične pa so bile pripombe zaradi pomanjkanja pogonskih goriv v času spomladanske in jesenske setve.

Jesenice:

Na sejah predsedstva, na nedavni seji občinskega odbora, na letnih skupščinah krajevnih organizacij (mesec april) smo borci razpravljali o gospodarjenju in stabilizacijskih ukrepih na našem območju in širšem prostoru.

V razpravi smo govorili predvsem o gospodarje-

lokalizmov na vašem območju? Če je temu tako, kakšne so posledice?

Murska Sobota:

V naši občini ni zaslediti občinskega zapiranja ali lokalizma, ki bi imelo neugodne posledice. Gospodarstvo v naši občini je manj razvito in nas prizadevajo predvsem lokalni razvitejši občin. Največji problem v občini predstavlja prehranbena industrija, ki pokriva potrebe Slovenije in drugih republik. Izrazit problem je Mesna industrija v sestavi SOZD ABC Pomurke.

Dispariteta med nakupno ceno surovin in ceno končnih izdelkov povzroča tej industriji že tri leta nazaj poslovne izgube, ki jih ne zmoreta sanirati niti občina niti regija. Veliki potrošniški centri v

mesa, mleka..., (odgovor je bil poslan pred vestjo o podražitvi kruha – prip. avt.), pa tudi drugih, ne najbolj potrebnih, kot je n.pr. kava in podobno.

Katere nepravilnosti v naši ekonomski politiki so člane ZZB NOV najbolj prizadele?

Murska Sobota:

Že v prejšnjem odgovoru smo našli nekatere problemne, ki zaradi različnih nepravilnosti in odklonov najbolj prizadevajo borce. Neposredno nas prizadevajo posamezni ukrepi v zvezi z nestabilnimi cenami, ki rastejo nekontrolirano iz dneva v dan po resoluciji 1982. Večina borcev NOV je upokojenih in kljub letni valorizaciji pokojnin te še močno zaostajajo za rastjo cen, kar borci čutijo pri življenjskem stan-

Borci razumemo trenutni težak položaj doma in v svetu. Kljub temu pa bi z več čuta do dogovorjenih nalog v preteklosti in na zadnjih kongresih ZK ter ZZB NOV odpadla nihanja v našem gospodarstvu. Že sprejete sklepe, dogovore in resolucije je potrebno zaradi neodgovornosti prevečkrat ponavljati, s tem pa zapravljamo čas in denar.

Tako borci Murske Sobote in Jesenic, v čigar imenu sta odgovorila na vprašanja Štefan Šabjan in Jože Ulčar. Hvala, hkrati pa vabilo borcem tudi iz drugih občin, da nam posredujejo svoja mišljenja.

Zbral
Milan Seničar

Pri Pavlu v Lükariji

Spomini na partizansko domačijo v Muretincih

Tovariš Pavel je že v svoji mladosti, ob koncu prve svetovne vojne pokazal svoj plemeniti in ponosni značaj, saj se je kot preprost kmečki fant pridružil Maistrovim borcem. Potem si je ustvaril družino, semučil in garal kot mali kmet ter se boril za obstoj svoje družine in kmetije v času stare Jugoslavije – trdo in vztrajno, kakor vsi mali kmetje na poljih Lükarije in širom po severovzhodni Sloveniji. Njegov obraz, ki ga je sonce in trdo delo že zgodaj razbrzdalo, je redko obsijala radost, toda njegove oči so ostale tople in odkrite, besede redke, pomoč sočloveku pa prisotna vedno in povsod.

Prišla je druga svetovna vojna in okupacija naše domovine. Jožef Horvat je stopil znova na pota svoje mladosti. Takoj ko so se pojavili prvi aktivisti OF – jeseni 1943, je bil med prvimi, ki jim je odprl vrata svoje hiše. Takoj sta skupaj s kmetom Francetom Belšalom Simonom in aktivisti – ilegalci: Tonetom, Joškom, Nado, Vitom in Božo začela organizirati na vasi ljudski odpor, OF, AFŽ, ZSM, narodno zaščito in izvajati nešteto drugih nalog, ki jih je dnevno postavljalo pred njiju ilegalno delo za pomoč partizanskemu gibanju v tem delu Slovenije. Njegovo več kot dveletno požrtvovalno, nesebično in neizmerno koristno delo ni bilo osamljeno, saj je k delu pritegnil še svojo ženo

Polono in komaj 17-letno hčerko Micko. Bil je član odbora OF poleg tega pa je ostala njegova hiša najbolj zanesljiva in najbolj pomembna partizanska postojanka v tem delu Ptujškega polja. Na senu nad njegovimi hlevi, v skromni blatnolleseni-slamnati zgradbi so bile seje okrožnega komiteja KP Ptuj, sestanki OF, ZSM, AFŽ. Tu so se ustavljali aktivisti, ki so prihajali prek Drave in bili namenjeni naprej v ljutomersko okrožje in Prekmurje. V njegovih hramih so našli počitek in pomoč za svoje delo v letih 1943, 1944 in 1945 prenekateri partizani in aktivisti. Po maju 1944 je bilo tudi po 20 do 30 partizanov kakšen dan v njegovi hiši, kjer so čakali na zveze za nadaljevanje svoje poti, bodisi proti Muri ali pa nazaj čez Dravo v Haloze in na Pohorje.

Na njegovem seniku so bili člani pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko, španski borec Anton Znidaršič Štefan, Cvetka Mlakar Štefka, župnik Jože Lampret, članica oblastnega komiteja SKOJ-a za Štajersko Olga Vipotnik, organizator partizanskih tehnik v severovzhodni Sloveniji Janoš, skupina obveščevalcev, ki je šla na Madžarsko in v Prekmurje pod vodstvom narodnega heroja Slobodana Šumenjaka-Mirana, skupina aktivistov, ki je šla v Prekmurje z Elo Ulrih-Ateno, skupina ak-

tivistov, ki je prišla z Dolenjskega v ljutomersko okrožje pod vodstvom Viktorja Stoparja, in drugi. V tej hiši, ki je bila oddaljena od nemške policijskega taborišča Borl pri Ptuj le dober kilometer in od nemške žandarmerijske postojanke v Gomšnici le 4 km, skoraj ob glavni cesti, sredi strnjene vasi, so bili partizani vedno sprejeti s toplim pogledom in prisr-

nim vabilom ob odhodu: »pa kmalu spet pridite...«

Tovariš Pavel in njegova žena Polona sta sprejemala partizane toplo in hrabro, kakor da ne bi počenjala nečesa, kar je pomenilo lahko smrt in propad njune družine s štirimi nedoraslimi otroki. Delovala sta kot aktivista med sovaščani in tako je vas Muretinci pod vodstvom kmeta in pozneje partizana

Franca Belšaka-Simona in ob veliki podpori tovariša Pavla, po mojem mnenju, postala ena najboljših organiziranih vasi v NOB na področju mariborskega in ptujškega okrožja (če primerjamo vasi z enakovrednimi pogoji za organiziranost).

Vas Muretinci bi danes, ko veliko govorimo o splošnem ljudskem odporu, mogle služiti za primer, kako se upor proti okupatorju lahko organizira tudi na najtežjem terenu, če za to obstajajo dovolj požrtvovalni in zanesljivi ljudje. V vasi Muretinci, ki se razteza blizu glavnih cest Ptuj – Varaždin (tedaj blizu nemško-hrvatske državne meje), Ptuj – Ormož, sredi ravnine Lükarije, brez gozdov, le dobrih 500 metrov od naravne ovire reke Drave, je večji del vaščanov bil organiziran v OF, ZSM, SKOJ; številne hiše so bile naše zanesljive postojanke. Tu smo imeli prvo partizansko tehniko pri drobnih, postarni ženi, ki je sama živela v skromni hišici sredi vasi in materinsko skrbela za partizana Vita, ki je vse dni in noči tiskal ilegalno literaturo za aktiviste na terenu. Tudi tu je imel svoj delež tovariš Pavel. V vasi je bila – neformalno – partizanska bolnišnica prav v hiši tovariša Pavla, kjer sem ležala težko bolna tri mesece, njegova žena Polona pa mi je stregla ljubeče in skrbno, kakor rodna mati. Tudi zdravnik doktor Rakuš iz Ptuja, je prišel v to hišo

zdravit bolnega partizana.

V vasi so požrtvovalno delovali odbor OF, AFŽ in mladina, saj ni bilo lahko velikokrat v letu 1944, 1945 prehraniti 20 pa tudi več partizanov na dan.

Tovariš Pavel je z nami ilegalci odhajal na nočne sestanke ali pa nam pomagal pri iskanju zanesljivejših smeri po nevarnih poteh Ptujškega polja, ko je okupator na številnih križiščih v zasedah čakal na naše nočne pohode, da bi nas ujel. Le s pomočjo domačinov, kot je bil tovariš Pavel, ki so poznali vsak pedenj svojega polja, nam je uspelo, da nismo v temnih ali mesečnih nočeh padli v nemško zasedo. Vse dni je trdo delal na polju: oral, sejnal, okopaval, žel in mlatil, kosil in sušil travo, vse noči pa je hodil z nami partizani, ali pa nas je sprejemal v svoji hiši. V dolgih dveh letih na njegovem obrazu slovenski partizan ni videl nevolje...

Bil je podoba zavednega slovenskega kmeta, ki je dal vse, kar je zmogel, da bi pomagal partizanskemu boju.

Po vojni je deloval po svojih močeh in zelo rad je prihajal na partizanska srečanja. Toda trdo delo in leta so izpilili tudi njegove moči.

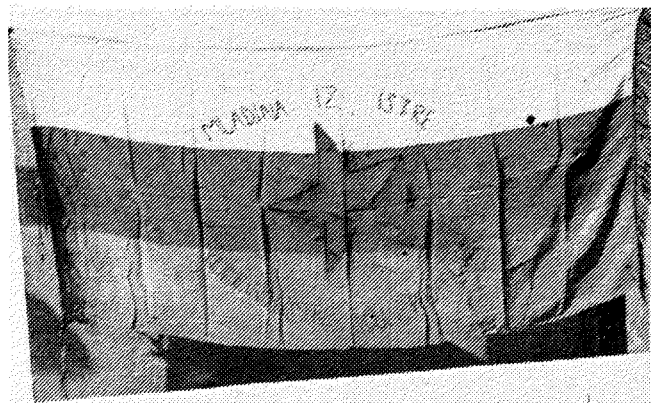
Tovariš Pavel, tako je naneslo, da te nisem spremljala na tvoji zadnji poti, teh nekaj vrstic pa naj bo v spomin za tvoj dragocen prispevek za našo zmago in svobodo. Želim si, da bi se rodilo še veliko takšnih poštenih in delovnih kmetov, predanih svoji domovini in želji po svobodi, kakor je bil tovariš Pavel.

Milena Bokša-Boža

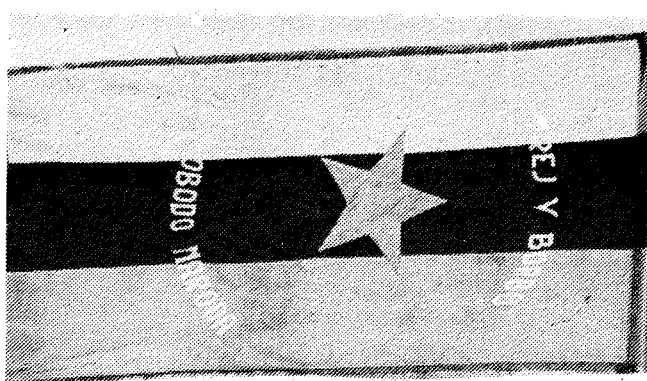
Jožef Horvat z ženo

Zastave – simboli, pod katerimi so se partizani borili, jurišali, žrtvovali življenja za en sam cilj – svobodo. Te, ki jih predstavljamo, so iz slovenskih enot i podatkov o njih. Borci, starešine, tedanji mladinci in mladinke, ki so sodelovali v NOB, prav gotovo nosijo v sebi spomin na svojo zastavo. Mogoče so jo nosili r

33

Zastava istrskega vojnega področja: slovenska tribarvnica (bela-modra-rdeča), na njej je z zlato vrstico uvezen napis: MLADINA IZ ISTRE KOMANDI ISTR. VOJ. PODROČJA. Spodnji rob je obšit z zlatimi resicami. Velikost: 166x84 cm. Hranijo jo v Vojnem muzeju v Beogradu.

34

Zastava z napisom: NAPREJ V BORBO ZA SVOBODO NARODA. Slovenska tribarvnica, napis je uvezen z zlato vrstico. Velikost: 203x102 cm. Hranijo jo v Vojnem muzeju v Beogradu. Ni znano, kateri enoti je pripadala.

Ivan Jan:

Iz kronike Kokrškega odreda

Bataljoni Kokrškega odreda odhajajo po orožje na Štajersko

2

Po dolgem času so vendar enkrat spet tako brezskrbno spali, kot bi bili doma. Z njimi sta bila tudi komandant odreda in pomočnik politkomisarja, ki sta se tako kot bataljon zadrževala v tem kraju debele štiri dni. V tem času so se borci odpeli in si ogledali prestolnico savinjske partizanske republike. Posebno doživetje pa je bil imeniten miting, kamor jih je conski štab uradno povabil. Tu so lahko brezskrbno hodili in se pogovarjali z borci Tomšičeve, Serčerjeve in Bračičeve brigade ter s člani divizijskega in conskega štaba. Vmes so 1. novembra doživeli zračni napad, ki pa ni bil nevaren. Tri manjša letala so na Gornji Grad in okolico odmetavala drobne bombe. Gorenjski partizani so spet postali previdni. To se je borcem 14. divizije zdelo smešno, kajti preplah ni bil potreben. Lepo oblačene partizanske oficirje z medaljami, ki so nosili predvsem angleške uniforme, so srečevali na vsakem koraku. Tudi to je bilo nekaj posebnega.

Udeleženec tega pohoda je o tem zapisal:

»Komanda mesta, ki nas je prevzela v svoje okrilje, ni bila nekaj takega, kot smo dotlej slišali o njej. Po materinsko je skrbela za nas. Zlasti komandant Ivan Vavpetič-Šlosar je bil pozoren do vsega, kar je bilo v zvezi z nami.

Našemu intendantu Janezu Musarju, šaljivcu, pa novo okolje ni šlo v račun. Ni mu bilo po volji, da je za bataljon moral hrano dobiti prek Komande mesta, čisto po redni, vojaški poti.

»Sem pa že raje na Gorenjskem,« je robantil. »Poglejte, kaj so nam dali,« je tiščal neko moko. »Pri nas pa si izmislimo in gremo po prasiča, govedo ali karsibodi. Potem pa v porcijo pol kile mesa!« V resnici pa je bil tudi on zadovoljen, da smo bili nekaj dni rešeni prehranbenih skrbi in težkih nahrbtnikov.

V naša srca je kanila kaplja prelepe svobode v ravnini, saj ni bilo treba skrbeti, kdaj bo odkod zaropotalo kot na Gorenjskem.

Ko so nas zvečer povabili na miting, smo srečevali tudi že proslavljene komandante in politkomisarje: Janka Sekirnika-Simona, tedanjega komandanta 14. divizije; Draga Benčiča-Brkina, po-

litkomisarja 4. operativne cone; njegovega namestnika Matevža Haceta; komandanta cone Jožeta Borštnarja; znamenitega intendanta Franca Puterla-Cureta in vrsto drugih. Vsi so imeli visoke oficirske oznake. Vsaj za naše razmere.

Kar čudno se nam je zdelo, ko smo vse te borce videli brez pušk in mitraljezov, mi pa smo na ramenih še vedno krčevito stiskali puške ali brzo-strelke. Počasi nam je postalo ob tem nerodno, kajti na ušesa nam je priletela marsikatera pikra.

Pred mitingom smo bili povabljeni v hotel na večerjo. Bili smo gostje štaba Tomšičeve brigade, katere načelnik Lado Lavrenčič je bil z nami še posebno ljubezniv. O vsem nam je govoril in tolmačil, kot da bi bil za to zadolžen. Morda je tudi bil. Obnašali smo se, kot da ne znamo več sedeti za mizami, ne prav rokovati s krožniki, vilicami in noži.

Med večerjo so se oči vseh uprle k vratom, kajti vstopil je prijazen major v dolgem oficirskem plašču in s cigareto med prsti. Vse je lepo pozdravil, drugi so ga ogovarjali z Efenkom. To je bil torej tisti znameniti junak, Ivan Kovačič-Efenka, o katerem smo tudi mi že nekaj slišali. Tedaj je bil namestnik conskega komandanta. Vsi so ga hvalili, on pa se je seznanil tudi z nami. Tako smo postali prijatelji. To nam je koristilo tudi ob srečanju konec vojne, maja meseca na Koroškem, ko smo proti sovražniku dali zadnje strele. Po večerji smo se odpravili na miting. Od daleč smo zaslišali brnenje motorja. V hipu smo bili spet gorenjski partizani. Ne da bi vedeli, smo že smuknili za robove ceste in sneli orožje. Tomšičevci pa so se smejali našemu početju, kajti motor je bil njihov. Pojasnili so nam, kje in kdo vse varuje dostope na osvobojeno ozemlje – in vsi smo se potem krohotali.

Ko smo stopili v močno razsvetljeno dvorano, nas je presenetilo lepo igranje pihalne godbe.

»Trboveljska godba se je preselila k nam,« je tolmačil komandant Ivan Vavpetič-Šlosar.

Med godbeniki sem srečal znanca iz Gorij pri Bledu, Lovra Zemvo, slovitega smučarja, ki je med godbeniki igral trobento.

Med mitingom so se nam širila in mehčala naša gorenjska partizanska srca, kajti petje, recitacije, skeči in godbene točke so bile izvedene na moč prepričljivo. Vse to nam je vedno močnejše izpolnjevalo naše predstave o svobodi, o miru!

Potem nas je komandant Šlosar povabil še v gostilno. Pili smo na račun gornjegrajske komande in, nevajenim, je pijača kmalu zlezla v glavo. Postali smo razigrani, kot da vojne ni nikjer več.

A ko smo potem stopili v temno noč, smo mahoma spet postali gorenjski previdneži. Vračali smo se na spanje v naš »kantoman«. To besedo smo tedaj slišali prvič in odtlej večkrat. Naenkrat smo blizu ceste opazili neke premikajoče se sence. Komandant Avgust Cufar-Ferdo je prvi snel brzostrelko in v temo zavpil svoj »Stoj! Kdo je?«

Nihče ni odgovoril, postavte pa so se spet premaknile. Kazalo je, da bo prišlo do streljanja. A ko smo s pripravljanim orožjem prišli bliže, je tišino pretrgal glasen krohot: na vrh se je sušilo perilo, ki ga je občasno nihal rahel vetrič!

»Saritje spodnje hlače se pač ne morejo oglasiti, četudi jih zaustavlja sam komandant,« se je rogala šaljivi namestnik Anton Zupan-Jaka.

Svobodno ozemlje in gorenjski partizani tedaj še nista bila »uglašena«, a smeha je bilo na ta račun dovolj in še dolgo.

Se nekaj je tudi dolgo potem dajalo osnovo za smeh in zabavo. Natanko 1. novembra, bil je lep, sončen dan, smo odšli na obisk k sosednjemu brigadnemu bataljonu. Nenadoma je v zraku zabrnelo. Za nas dosti, da smo spet gledali, kje je kako drevo.

»Avioni!« je zaklical nekdo s kmetije sem. »Mirujte in se stisnite k hiši, hlevu ali kozolcu. Toliko, da vas ne bodo opazili iz zraka!« Nekako nizko za nas smo opazili tri »storklje«, ki so plule k središču Gornjega Grada. Naenkrat se je od njih odtrgalo nekaj točk, majhnih bombic, in že je okoli nas začelo potkati. Tedaj večina nas ni več zdržala ob stenah in odneslo nas je proti gozdu. Pred njim pa je bil potok in čezenj majhna brv. Toliko, da je nismo zgrešili! Med tekom smo gledali v »storklje«, ki so se kar naprej odmetavale bombe. Nič ni

Narisal in priredil besedilo
JELKO PETERNELJ

Partizani na Pohorju

26. Tisti večer je trojka iz čete šla v Maribor likvidirat neko izdajalko Sonjo. Po vrnitvi so pripovedovali, kako so stvar izvedli. V Maribor so se odpravili oblečeni v civilne obleke. Oboroženi pa so bili z revolverji. Ta Sonja je Nemcem izdala več kot trideset najboljših ljudi iz Maribora. Trojka je prišla k njej.

Sozd Merx

TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA

TEKO p.o.

63000 CELJE, Gubčeva 2

s svojimi poslovalnicami se
priporoča za obisk

Sozd Merx

27. Eden od borcev ji je pokazal prstan, ki ga je takoj prepoznala. Dal je znak ostalima dvema, ki sta čakala pred hišo. Izdajalka je prišla iz hiše in takrat sta onadva skočila iz skrivališča in oddala vsak po en strel. Sonja se je takoj zgrudila. Zbežali so v smeri kadetnice. Pred kadetnico je stal avtobus, poln ljudi. Eden od borcev je hotel repetirati pištolo.

28. V naslednjem hipu pa se mu je pištola sprožila in krogla je priletela prav v avtobus med ljudi. Nastala je panika in zmešnjava. Ljudje so začeli skakati iz avtobusa. Tudi med Nemci je nastala zmeda, saj niso vedeli, kdo je streljal. Trojka se je umaknila proti Kalvariji. Nemci so takoj naredili obroč na tem prostoru. Trojki ni preostalo drugega, kot da se je skrila v nekem jarku pod mostom.

Sozd Merx

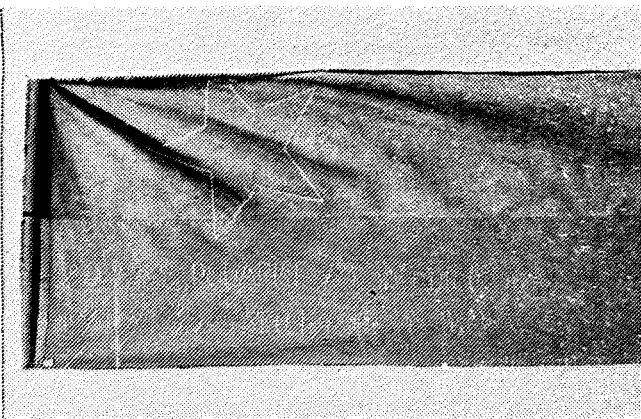

29. Nemci so obsvetljevali področje z reflektorji in iskali, toda trojki je uspelo, da se je prebila skozi vse tri obroče. Bili so popolnoma izmučeni, ko so se vrnili nazaj v četo. Ta se je že nameravala premakniti. Čez tri dni je Leon pripeljal četo v bataljon. Na Planiki jih je že čakal Kranjčev bataljon. Tam je bila javka, kjer naj bi se zbrali.

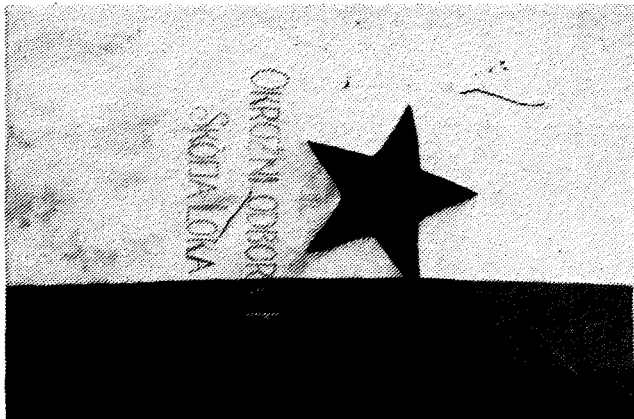
30. Leon je postrojil borce Ruške čete in raportiral komandantu. Ima toliko in toliko tovarišev in tovarišic, komandirja čete in komisarja. Čakali so se Staneta Rozmana. Kmalu je tudi on prišel. Stane Leona ni poznal. Vprašal je Leona po imenu in se nasmešnil: »A, ti si tisti ptiček, ki bi se rad funkcije rešil?« Leon je res želel, da ga razrešijo funkcije komandirja. Hotel je biti navaden borec.

t ali pa jih je naredila in darovala slovenska mladina. Razstavljene so v muzejih in vojnih poštah širom po Jugoslaviji. Zelo malo je nosili razvito, morda sodelovali pri njeni izdelavi.

35

Zastava Ambulante E: slovenska, manjka belo polje. Na modrem polju je rdeča peterokraka zvezda, na rdečem polju je z zlatorumeno nitjo uvezen napis: PO-DARILE Ambulanti E SKOJ iz 3 B. Zastava je shranjena v Vojnem muzeju v Beogradu.

36 Zastava z napisom: OKROŽNI ODBOR ŠKOF-JA LOKA. Slovenska tri-barvnica. Zastavo hranijo v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Ni znano, ali je bila poklonjena neki enoti ali pa je bila to zastava Okrožnega odbora.

Podatke in slike zastav zbral podpolkovnik JLA Stevan Kovačević.

Prosimo, da podatke o objavljenih zastavah pošljete na TV-15, Miklošičeva 28, Ljubljana.

pomagalo vpitje, naj ne delamo neumnosti in se nastavljamo, mi nismo nehali prej, da smo se ustavili med drevjem. Gorenjski partizani pač! Domači borci in ljudje pa so bili tega že vajeni, zato so mirovali po domačijah.

Nam pa so se seveda sladko nasmejali in tudi nam samim je bilo potem pogosto za povod, da smo zganjali norčije. Lahko, ko smo ostali živi, čeprav so bombe padale res na goso, in ni bil ranjen nihče. ...*

Z gorovjem obdana osvobodena Zgornja Savinjska dolina je imenitno omogočila odmetavanje

orožja iz zraka. Zato je bilo kar čudno, da je sploh kdo pomislil, da je tudi na Karavanke možno uspešno odmetavati take tovore, ne da bi jih vsaj del dobil okupator.

Sprejem novega orožja in streliva

Med počivanjem in uživanjem svobodnega ozemlja pa bataljon ni lenaril. Redno je imel vojaške in politične ure, borci so se urejevali in se seznanjali s tem, kako so julija in v začetku avgu-

sta osvobajali ozemlje. Vmes so 2. novembra prisegli tisti novinci, ki tega že niso opravili. Prisega je bila tu lahko izjemno svečana: s petjem, z zastavo, z nagovori in s počastitvijo mrtvih. Pred odhodom so komandi mesta oddali petnajst tovarišev; nekaj starejših in oslabljenih.

Komanda mesta je v Gornjem Gradu imela tudi prepotrebno razruševalno postajo. Tako se je bataljon tu znebil – pač le začasno – nadležnih uši.

Poglavitno pa je bilo seveda sprejemanje orožja, streliva in eksploziva. Pod vodstvom odrednega komandanta so ga prevzemali 3. in 4. novembra. Prvič so s komandantom odreda šli ponj mitraljezi, da bi se kaj naučili, drugič pa so šli s pomočnikom politkomisarja. Prevzemali so ga v Radmirju in v bližini Gornjega Grada, kjer so imeli skladišča. Dobili so celo goro tega dragocene blaga, ki je bilo seveda angleškega porekla. Nič hudega, saj je bila municija enakega profila kot nemška.

V bataljon so pripeljali še zavito in namazano orožje. Okrog njega so se najbolj vrteli komandanti, komandirji in mitraljezi, a tudi drugi. Začelo se je odvijanje, brisanje, čiščenje, sestavljanje in razstavljanje. Vse to so borci delali nežno in z občutkom, kot bi v rokah imeli novorojenčke; lepo so ravnali zlasti z breni, ki so bili na las podobni zbrojevkom. Le okvirje, šaržerje so imeli ukropljene. Dobili so 6 takih brenov, več brzostrelk in seveda angleških pušk.

Mitraljezi so žarečih oči že prvi dan tako vadili z novimi breni, da so postali pravi mojstri. Za šalo in zares so čez nekaj ur tekmovali v razstavljanju in sestavljanju brenov kar na razgrnjenih odejah. Dosegli so zadovoljive rezultate.

Potem so dobili še dva lahka minometa PIOT. Po kratkem pouku je tehnični oficir z njim dvakrat ustrelil, da so prisotni videli učinek.

Poleg ročnih bomb so dobili tudi velik kup različne municije, okoli deset tisoč nabojev, in mnogo eksploziva. Bilo ga je okoli 1000 kg. Tega je cona namenila Kokrškemu odredu prav zaradi tega, ker je tako pogosto miniral železniške proge.

Vse to seveda ni bilo namenjeno samo 2. bataljonu. Delitev je sledila šele na Gorenjskem. Zdaj je bila poglavitna naloga borcev, da te zaklade čimprej odnesejo in poskrbijo, da jih ne bi kaj presenetilo. Blago je bilo razdeljeno med moštvo. Vsak je dobil težak tovor, da jih je zaskrbelo nošnja.

Pogovori s conskimi voditelji

Medtem pa sta komandant in odredni pomočnik politkomisarja v štabu cone poleg oborožitve reševala še drug vprašanje. Tovariše sta pobliže seznanila z razmerami na Gorenjskem in z delovanjem KO, nato pa sta dobila več napotil in nasvetov. Svetovali so jima, kako naj nadaljujejo z mobilizacijo, kako naj uničujejo komunikacije in razvijajo boj proti bratomorilnemu domobranstvu.

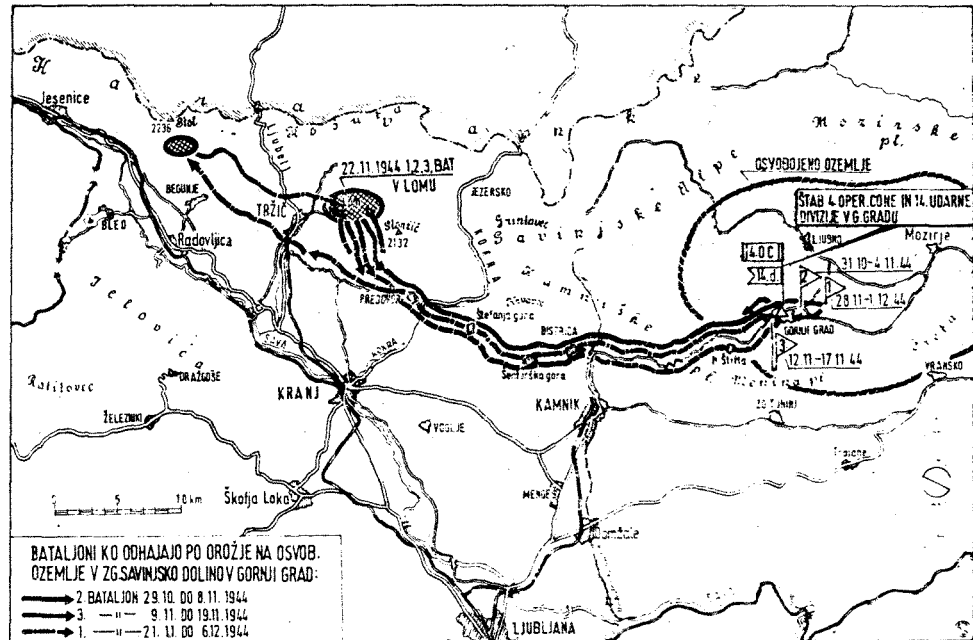
Se večjo težo so ti pogovori imeli zato, ker se je v tem času na osvobojenem ozemlju Štajerske mudil tudi sekretar CK KPS in hkrati član predsedstva SNOS Franc Leskošek-Luka. Z njim je bil tudi Zoran Polić in še nekaj drugih tovarišev. Zlasti Franc Leskošek-Luka je sodeloval v pogovorih o vojaških in političnih vprašanjih.

Dan pred odhodom je bataljon obiskal načelnik štaba 4. operativne cone, major Pero Brajevič. Fantom je hotel dvigniti razpoloženje in se z njimi pogovoriti. Čeprav so bili neenotno oblečeni, so borci s svojo strumnostjo in pozornostjo napravljali dober videz. Načelnik Brajevič je potem spodbujajoče rekel:

»Postanite bolj ofenzivni! Zdaj imate več in dobrega orožja. Gorenjska je važno prometno vozlišče, zato stalno rušite železniške proge, kot ste to doslej delali! Nadzorujte prelaze proti Avstriji in skušajte tudi kaj napasti! Posebno domobranstvo. Na Gorenjskem je res težko, a tudi drugod ni lahko. Tudi tu so bili boji za osvoboditev zelo zagrizeni...«

Zaželel je fantom veliko uspehov in se od bataljona, ki je poželjivo vpiljal njegove besede, nazadnje poslovil.

Se nadaljuje

Bataljoni KO odhajajo po orožje na osvobodeno ozemlje Zgornje Savinjske doline v Gornji Grad

*Avtor citiranih spominov je pisec kronike. Objavljeni so v knjigi »Med gorenjskimi partizani«, str. 285-290 in pozneje dopolnjeni.

PODUTIK

Številne prireditve
ob prazniku

V spomin na 10. julij, na prve oborožene akcije proti okupatorju, so kraji krajevne skupnosti Podutik proslavili svoj krajevni praznik. Ves teden so se vrstile številne športne in kulturne prireditve. V domu družbenopolitičnih organizacij je bila slavnostna seja vseh družbenopolitičnih organov krajevne skupnosti s podelitvijo krajevnih priznanj. Pohodna enota, ki nadaljuje tradicije NOB, je krenila na 40 kilometrov dolgo pot po poteh Dolomitskega odreda, ki je pred kratkim slavil svojo 40-letnico ustanovitve. Svojo pot je pohodna enota uspešno zaključila pri lovski koči na Toškem čelu, kjer je bila tudi osrednja prireditev srečanje borcev z mladino in kraji omenjene krajevne skupnosti. KS Podutik šteje danes okrog 1400 krajanov. Kljub številnim uspehom se kraji soočajo s problemi zlasti v višjih legah.

Slovesnosti so se poleg borcev, mladine, krajanov in gostov udeležili tudi člani golobarskega društva »SEL«, ki so spustili na pot 150 golobov, s čimer so popestrili praznik krajevne skupnosti.

JOŽE ČURIN

S prireditve na Toškem čelu

KOČEVJE

Domicil
osvoboditeljem

Predsedstvo občinskega odbora ZBZ NOV in občinske konference SZDL Kočevje sta na pobudo preživeli borcev V. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade Ivana Cankarja podali delegatom vseh treh zborov občinske skupščine Kočevje predlog o podelitvi domicila V. SNOUB Ivana Cankarja.

Brigada je bila ustanovljena 28. septembra 1942. leta v sedaj opuščeni vasi Lapinje pri Mozlju. Po časovnem zaporedju je to tretja slovenska brigada. V sestavi brigade se je ob ustanovitvi vključil 2. bataljon Kočevskega odreda, v katerem so bili borci iz območja sedanje kočevske občine. V obrazložitvi predloga sta predlagatelja prikazala pomen te oborožene vojaške formacije za tisto obdobje in tudi poznejši čas vse do osvoboditve. Borci te brigade, ki so se bojevali za osvoboditev okupirane domovine, so sodelovali tudi pri osvoboditvi Kočevja.

Delegati so z zadovoljstvom sprejeli to pobudo in sklenili, da sprejmejo odlok o podelitvi domicila tej slavni partizanski enoti. Listino o podelitvi bodo izročili odboru te brigade ob letošnjem prazniku kočevske občine, ki ga praznujejo vsako leto 3. oktobra v spomin na zasedanje zbora odposlancev slovenskega naroda.

VIKTOR DRAGOŠ

VRTOVIN

Kako lepa je naša
domovina

Zavedamo se, da moramo tradicijam NOB posvečati čimveč pozornosti. Zato je organizacija ZB NOV z Društvom prijateljev mladine Vrtovin priredila že tretje leto zapored izlet v kraje, znane iz NOB. Letos smo šli na Dolenjsko. Ustavili smo se v Sodražici in se srečali s tamkajšnjimi borci. Obiskali smo Kočevje, kjer smo si ogledali spomenik osvoboditve na Trgu zbora odposlancev in Šekov dom, kjer so zborovali odposlanci slovenskega naroda oktobra 1943. Seznanili smo se z zgodovino Kočevja in pomenu kočevskega zbora.

V BAZI 20 nam je prijazen vodič zelo lepo, preprosto in podrobno orisal borbe in akcije v času NOB na Kočevskem ter dejavnosti in pomen političnega in vojaškega vodstva v BAZI 20. V Dolenjskih Toplicah smo se srečali z borci NOV in si izmenjali izkušnje, ki jih imamo pri delu v svojih organizacijah. Ogledali smo si tudi muzejsko zbirko o NOB. V Žužemberku smo si ogledali veličasten spomenik NOB, tovarišica Vera pa nam je opisala značilnosti okolice, zgodovino in borbe za obstoj Žužemberka. Domov smo se vrnili polni novih vtisov. V enem samem dnevu lahko spoznamo, kako lepa je naša domovina in kako bogato preteklost ima! Na tej preteklosti naj se naša mlada generacija vzgaja in gradi svojo prihodnost.

PAVLA LOGAR

MIREN PRI GORICI

Zametki današnjih
delovnih organizacij

Delovna skupnost tovarne obutve in otroških potrebščin »Ciciban« Miren pri Gorici je 5. junija 1982 slavila 35 let rasti in razvoja delovne organizacije in ob tej priložnosti odprla sodobne proizvodne in skladiščne prostore. Skupnosti borcev goriškega vojnega področja je ob tem slavlju podelila listino o pokroviteljstvu nad usnjarsko in čevljarstvo dejavnostjo v času NOB na tem območju.

Danes ob proslavljanju visokega jubileja lahko s ponosom ugotovimo, da je iz nekdanje čevljarke zadruge zrasla sodobna delovna organizacija, ki se uspešno vključuje tako na domači kot mednarodni trg.

Enainštirideset let je od takrat, ko so naši narodi vstali v enoten upor proti okupatorju. Partizansko gibanje je kmalu preraslo v splošni ljudski odpor, ki je imel oporo v vsaki vasi in na vsaki domačiji. In kdo le more premagati cel narod? In prav na to enotnost ljudstva se je oprla takratna dejavnost partizanskih delavnic, ki so imele nalogo razbremeniti operativne enote s tem, da so skrbele za materialno osnovo, ki je borcem zagotavljala uspešnost vojskovanja.

Na Primorskem so med narodnoosvobodilnim bojem med drugimi partizanskimi delavnicami delovale tudi čevljarke, ortopedske in sedlarske delavnice ter usnjarne. Ustanovila jih je komanda goriškega vojnega področja po nalogu zaledne vojaške oblasti 9. korpusa NOV in POJ za potrebe vojske in civilnega prebivalstva. Delovale so v različnih krajih na Krasu, v Pivki, v Vipavski dolini, na Goriškem, največ pa na osvobojenem ozemlju na Vojskem, Cepovanskem in Cerkljanskem. Strojarne pa so se največ ustanovljale na območju Novakov.

V teh delavnicah zaposleni borci so morali pokazati še posebno iznajdljivost. Tu so si pridobivali prve delovne izkušnje, ki so jim bile dobrodošle za poznejšo graditev povojnega gospodarstva. Partizanske delavnice so bile zametki današnjih delovnih organizacij usnjarske in čevljarke dejavnosti, tudi tako velikih kot je »Ciciban« Miren.

Kot priznanje za zasluge v času NOV in dolgotrajno povojno sodelovanje so predstavniki Cicibana postavili spominsko obeležje vsem borcem, ki so v letih NOB sodelovali v partizanskih čevljarstvih, ortopedskih in sedlarskih delavnicah ter usnjarnah na območju komande goriškega vojnega področja. Za to priznanje in podano listino o pokroviteljstvu pa se borci skupnosti tega področja iskreno zahvaljujemo.

KARL KUMŠE

ARTVIŽE

V koloni s praporom
k spomeniku

Proslavitev dneva vstaje slovenskega naroda je na Artvižu, v najvišje ležeči vasi v Brkinih vsako leto povezana z žalno slovesnostjo v spomin na okrutni pokol in požig, ki so ga nemški vojaki »gorski lovci« v tej vasi zakrivali 21. julija 1944. leta.

Na robu vasi stoji spomenik s 14 imeni v NOV padlih Artvižev, postavljen pa je prav tam, kjer so nemški vojaki omenjenega dne z bajoneti iznakazili in ustrelili tri mladinke – kurirke iz 4 km oddaljenega Rodika in 2 fanta, enega iz Rodika in enega iz Kačič. Vseh pet trupel so nato zmetali pod rob ceste v grmovje. Ti mladi so vodstvo 3. bataljona Istrskega odreda, ki se je zadrževalo blizu Artviža, obvestili o nemškem pohodu v smeri bataljona, ko pa so se vračali domov, so jih Nemci presenetili. Po okrutnosti zločina, ki je bil storjen nad njimi, je mogoče sklepati, da so zločinci vedeli za njihovo kurirsko nalogo.

V spomin na žalostni 21. julij 1944. leta rodiški pionirji, mladinci in odrasli vsako leto priredijo žalno slovesnost najprej v Rodiku, potem pa se strnejo v kolono ter s praporom ZB NOV iz Rodika in s slovensko zastavo na čelu odidejo na Artviže. Letos so to storili v nedeljo, 18. julija. Slavnostni govornik je bil borec Istrskega odreda Maks Zadnik, kulturni spored pa so izvajali Rodičani, ki hodijo v osnovno šolo Hrpelje-Kozina, in mešani pevski zbor iz Divače pod vodstvom Eda Raceta iz Rodika. Udeleženec slovesnosti je bilo okrog 400 in med njimi veliko nekdanjih borcev Istrskega odreda, zlasti iz okolice Trsta, pa tudi iz Ljubljane in Dolenjske, ki so v sestavi Istrskega odreda prišli aprila meseca 1944. leta z II. bataljonom 9. SNOB.

STANE KOMAN

JESENICE

Program dela aktiva
borcev železničarjev

Na seji novoizvoljenega odbora aktiva ZB NOV delavcev železničarjev na Gorenjskem so izvolili predsednika in tajnika aktiva ter sprejeli program dela za letošnje leto. Predvsem morajo najprej izpolniti evidenco vseh članov, ki jih je približno 120. Zato bodo vsem poslali poseben vprašalnik, v katerem bi poleg osebnih podatkov napisali tudi, kje so sodelovali in kaj doživeli v NOB. Iz tega vprašalnika bo vidno tudi, če so člani aktiva prejeli odlikovanja za sodelovanje v NOB ter za aktivno delo po vojni in s katerimi težavami se ubadajo ter kakšne imajo predloge in želje. Podatke o dogodkih v NOB bodo posredovali tovarišici Alenki Nedog, diplomirani zgodovinarici, ki pri SOZD zbira gradivo za izdajo druge knjige »Železničarji v NOB«. Aktiv bo tudi nadzoroval, kako so oskrbovana spominska obeležja. Dve spominski plošči sta na poslopju železniške postaje Jesenice, in sicer v avli, kjer so imena padlih in umrlih železničarjev med NOB, na zunanji strani pa je obeležje boju za severne meje. Spominska plošča je tudi v kurilnici na Jesenicah. Razen tega pa sta na Gorenjskem tudi dve obeležji »Partizanski prehod«, in sicer na Mlakah med Hrušico ter Dovjem in na postajališču v Globokem. Podatke o teh obeležjih bodo poslali Občinskemu odboru ZBZ NOV Jesenice, kjer pripravljajo opis in vodnik vseh obeležij v občini. Zaradi spoznavanja in snidenja vseh članov bodo organizirali vsaj eno srečanje na leto, pa tudi obiske k drugim aktivom. Prvo naj bi bilo konec avgusta na partizanski domačiji na Mlaki pod železniškim postajališčem v Radovljici. Pristojne TOZD bodo prosili za kritje dela stroškov. Posebej bodo skrbeli za dostojno proslavitev dneva železničarjev prihodnje leto in udeležbo svojih članov na osrednji proslavi. V okviru skrbi za borce si bodo prizadevali, da bi za člane dobili v železniških počitniških domovih tri do pet brezplačnih mest v pred in posezoni in da bi borci NOB, ki so bili najmanj 10 let pri železnici, za minulo delo prejeli eno brezplačno vozovnico. Pri svojem delovanju bo aktiv najtesneje sodeloval z občinskimi in krajevnimi odbori ZB NOV ter drugimi družbenopolitičnimi organizacijami na tem področju.

BRANKO BLENKUS

SLOVENJ GRADEC

Memorial Ignaca
Voljča-Frica

V okviru praznovanja krajevnega praznika v krajevni skupnosti Pameče pri Slovanj Gradcu je bil organiziran prvi tradicionalni memorial za osvojitev prehodnega pokala, posvečenega narodnemu heroju Ignacu Voljču-Fricu.

Tekmovalce je pozdravil predstavnik krajevne skupnosti, ki je med drugim dejal:

»S posebnim zadovoljstvom smo sprejeli vaše obvestilo, da to svoje tekmovalce poimenujete po narodnem heroju Ignacu Voljču-Fricu. S tem oživljamo spomin na borca za pravice delavskega razreda. To pa je tudi najprimernejši način za prenašanje revolucionarnih tradicij na mladi rod, kar je iskrena želja nas vseh.«

Prav je, da se vsaj bežno spomnimo lika in dela narodnega heroja Voljča. Rodil se je 4. julija 1904 na Vrhniki kot sin kmeta. Po poklicu je bil kovač in je delal v raznih krajih Slovenije. Pozneje se je prekalificiral za šoferja.

V letih 1932/33 se je na Notranjskem zelo razvil delavsko gibanje. V njem je Voljč sodeloval kot pomemben organizator in član KPJ. Zaradi revolucionarnega dela ga je takratni režim preganjal in zapiral. V tako imenovanem »Notranjskem procesu« leta 1933 proti komunizmu ga je sodišče za zaščito države v Beogradu obsodilo na štiri leta težke ječe. Kazen je prestal v Sremski Mitrovici. Po vrnitvi iz zapora se je ponovno vključil v delavsko gibanje in nadaljeval politično delo.

Od vsega začetka je sodeloval v OF. Ustanavljal in širil je njene prve organizacije. Bil je sekretar rajonskega komiteja KPS za Loško dolino. Spomladi leta 1942 je delal kot partijski funkcionar na območju Velikih Lašč in vodil partijsko tehniko v vasi Kališče. Oktobra 1942 je bil izvoljen za sekretarja okrožnega komiteja KPS Ribnica na Dolenjskem. Bil je organizator in zelo aktiven na ribniškem, dolomitskem in logaškem območju, kjer je organiziral partijske organizacije in terenske odbore OF.

Julija 1943 je bil izvoljen za sekretarja okrožnega komiteja KPS za Vrhniko in člana okrožnega komiteja na Notranjskem. Razmere za politično delo so bile izredno težavne. Kljub temu je Voljč nenehno delal na terenu, ustanavljal organizacije OF, organiziral narodnoosvobodilno gibanje in nenehno skliceval ter vodil številne sestanke s političnimi aktivisti.

Spomladi 1944 ga je CK KPS kot sposobnega in aktivnega organizatorja imenoval za sekretarja oblastnega komiteja za Stajersko. Ko je deloval v Mislinjski dolini, se je ljudem, posebno kmetom, zelo približal. Žal pa je prav kmalu po prihodu na ta teren padel 4. aprila 1944 v boju z Nemci v bližini Trbulove kmetije v Trobljah pri Slovenj Gradcu.

Za narodnega heroja je bil razglašen 27. novembra 1953.

Po tekmovalstvu je predstavnik krajevne skupnosti podelil prehodni pokal, katerega je osvojila strelska družina iz Mute. Vsem tekmovalcem se je zahvalil za sodelovanje in zaželel še množičnejšo udeležbo v prihodnjem letu.

STANKO HOVNIK

NOVA GORICA

Spomenik Rastislavu
Delpinu

V Novi Gorici je bila druga seja upravnega odbora krajevne organizacije ZB NOV »Rastislav Delpin«, na kateri so razpravljali o postavitvi spomenika narodnemu heroju Rastislavu Delpinu, o pobratenu organizacij ZB NOV »Rastislav Delpin« z borčevsko organizacijo AMPI iz Podgore pri Gorici, o zaključni akciji zbiranja prispevkov za spomenik padlim borcem na Trnovem in ne nazadnje o čiščenju mesta Nova Gorica in varstvu okolja.

Na pobudo vodstva občinske ZZB NOV Nova Gorica in s sodelovanjem družbenopolitičnih organizacij krajevne skupnosti »Rastislav Delpin« Nova Gorica bodo devetega septembra – ob dnevu občine Nova Gorica – odkrili na območju KS »Rastislav Delpin« spomenik – doprni kip narodnega heroja Rastislava Delpina v njegovi ulici. K temu bodo pomagale delovne in druge organizacije združenja mesta Nova Gorica te krajevne skupnosti.

Sestanka sta se udeležila tudi Ivan Bregant, predsednik, in Edi Maligoj, tajnik borčevske organizacije AMPI iz Podgore pri Gorici – Italija. Dogovorili so se, da se ti dve organizaciji pobratita. Prvo podpisovanje listin o pobratenuju bi se opravilo devetega septembra letos v Novi Gorici in potem aprila naslednje leto v Podgori.

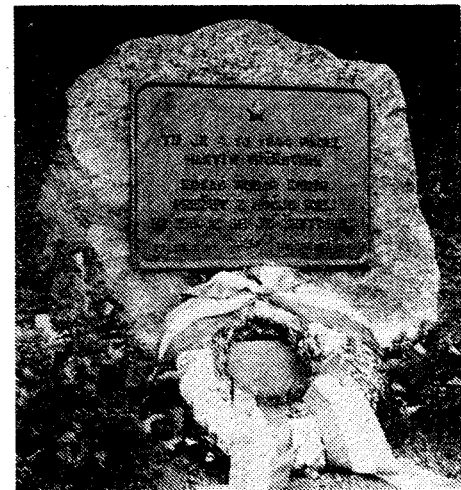
Ugotovili so, da je akcija zbiranja sredstev za ureditev spomenika padlih borcev NOV in žrtev fašističnega terorja na Trnovem v tej krajevni organizaciji ZB NOV uspešno zaključena, saj so zbrali 71.546,00 dinarjev pri svojih članih, upokojencih in obrtnikih z območja te krajevne skupnosti. Upravni odbor je izrekel javno priznanje Alberti Jan, Emi Pahor, Tončki Majcen in Idi Koren za prizadevanje in uspešno opravljen nalog – zbiranje sredstev za spomenik na Trnovem. Njihova zasluga je, da je ta KO ZB NOV prva sklenila akcijo zbiranja sredstev v novogoriški občini.

Upravni odbor KO ZB NOV »Rastislav Delpin« je soglasno podprl akcijo in prizadevanje drugih za čisto in lepo urejeno mesto – Novo Gorico

MILE GOJKOVIČ

MEŽICA

Kurirju Martinu

Krajevna organizacija ZB NOV Mežica je v nedeljo 11. 7. 1982 odkrila na Studenčnikovi domačiji spominsko ploščo padlemu partizanu, kurirju Vzhodnokoroškega odreda Martinu Verčkovniku iz Mežice.

Martin Verčkovnik je 4. 10. 1944 na kurirski poti padel v zasodo, kjer so ga pokosili nemški policijski rafali.

Na odkritje plošče je prihitela množica domačinov, prišli so tudi predstavniki sosednjih organizacij ZB s prapori. V programu je sodelovala tudi rudniška godba, slavnostni govor je imel predsednik občinske konference ZK Marjan Vončina.

S. L.

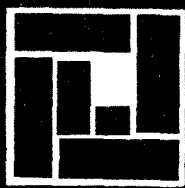
ŠENTJANŽ

Za prizadevno delo

V Šentjanžu pri Dravogradu so ob praznovanju krajevnega praznika podelili domačinu Francu Bartu red dela z zlatim vencem, s katerim ga je odlikovalo predsedstvo skupščine SFJR.

Franc Bart, rojen 1915. leta v Šentjanžu, je vse svoje življenje posvetil kraju in občini. Med vojno je bil v partizanih, po njej pa se je aktivno vključeval v obnovo in razvoj kmetijstva in združenstva na Koroškem. V letih 1949–1955 je vodil takratno okrajno zadrugo zvezo v Dravogradu, ki je takrat dosegla vidne uspehe na področju kmetijstva. V Šentjanžu so v tem času zgradili zadrugi dom in Dom borcev, ki še danes služi svojemu namenu. Dom borcev je postal spomenik narodnoosvobodilnem boju. V letih po 1955 je Franc Bart bil 3-krat predsednik občine (do 1969), ves ta čas pa tudi v organih družbenopolitičnih organizacij v občini, regiji in takratnem okraju. Eno mandatno obdobje je bil republiški poslanec. Upokožil se je kot direktor trgovskega podjetja Ojstrica, ki ga je vodil 19 let.

ADOLF ANKON

Ljubečna Celje

izotal

termoizolacijski pod

ČESTITA VSEM OBČANOM ZA OBČINSKI
PRAZNIK IN 22. julij – DAN VSTAJE!

izotal

termoizolacijski pod

**papirnica
količevo**

n. sol. o.

ČESTITA ZA PRAZNIK DAN VSTAJE
VSEM DELOVNIM LJUDEM IN BORCEM
NOB!

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje.
Združite prijetno s koristnim.
Povežite sistematične preglede z oddihom.

KUPON

PROSIM, POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
NA NASLOV:

**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALNE: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Vabila

Zveza borcev NOV in družbenopolitične organizacije Čezsoča vabijo vse aktiviste bivšega Bovškega okraja in druge aktiviste, ki so med NOB delovali na Bovškem, na srečanje, ki bo v četrtek, 22. julija 1982, ob 13. uri v Zadržnem domu v Čezsoči. Vse občane vabimo tudi k odkritju spominske plošče predvojnemu revolucionarju Ivanu Ivančiču, ustreljenemu na Opčinah pri Trstu 15. 12. 1941. Odkritje bo pred njegovo rojstno hišo v Čezsoči 22. 7. 1982. ob 15. uri.

Pripravljajni odbor

Sekcija internirancev pri krajevni organizaciji ZB NOV Adlešiči organizira srečanje internirancev in vojni ujetnikov v nedeljo, 1. avgusta, na že tradicionalnem prostoru v Adlešičih. Slavnostni del s kulturnim programom se bo začel ob 15. uri. Govoril bo predsednik sekcije internirancev in član republiškega odbora Zvonko Hanzelj. Pokrovitelj prireditve je pobratena krajevna skupnost Stara Ljubljana.

Vabimo borce, vojne ujetnike, internirance, vse ki so kakorkoli okusili okupatorjeve zapore, predvsem pa mladino, da se tega srečanja udeležijo v čim večjem številu.

Krajevna skupnost in ZB NOV Straža pri Novem mestu vabita borce 1. bataljona brigade Ivana Cankarja in borce, živeče v občini Novo mesto, na tovariško srečanje, ki bo v soboto 24. 7. 1982 ob 15. uri na Drganjih selih. Srečanje bo v počastitev 40-letnice ustanovitve brigade.

Zahvala

Odbor ZB NOV Senica se zahvaljuje vsem, ki ste se udeležili 4. julija svečanosti ob odkritju spominskega obeležja padlim v NOB krajevne skupnosti Senica:

- »AERO«, tovarni celuloze in papirja Medvode za pokroviteljstvo,
- predsednici skupščine občine Ljubljana-Siška Anki Tominec za slavnostni govor,
- članu predsedstva ZB NOV občine Ljubljana-Siška Antonu Peterleu (Igorju), ki je spomenik odkril in ga izročil v varstvo in oskrbo tovarni »Aero« Medvode, katere zastopnik je bil predsednik DS Dimc Niko,
- odboru ZB NOV občine Ljubljana-Siška,
- svojem padlim in organizacijam za polaganje vencev ter vojski vojašnice Boris Kidrič za izstreljene častne salve,
- vsem organizacijam ZB in ZRVS, ki so sodelovale s svojimi prapori, posebno pa ZB Reteče in Godešič, ki sta prišli iz sosednje občine,
- godbi na pihala »Donit«, moškemu pevskega zboru Medvode, Svobodi Medvode, dramski sekciji Senica, vsem družbenopolitičnim organizacijam ter ostalim krajanom in drugim občanom za njihovo udeležbo.

Odbor ZB NOV Senica

Obvestili

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja obvešča vse borce, ki so pripadali enotam komande goriškega, idriškega in preimenovanega vipavskega vojnega področja, komandi mesta Ajdovščine, Cerklje, Črnega vrha, Cepovana, Dornberka, Gorice, Idrije, Postojne, Senožeč, Sežane, Vojskega, 1., 2. ali 3. bataljona NOV-GRAD-a, partizanskim stražam Bukovje, Renče in drugim, delavnicam, ki so delovale v sestavi komande Goriškega vojnega področja, da bo v soboto, 23. oktobra 1982, ob 10. uri zbor borcev skupnosti Goriškega vojnega področja v BUKOVICI pri VOLČJI DRAGI.

Ob tej priliki se bodo ob zaključku zbora prvič podeljevali spominski znaki vsem borcem, ki so pripadali navedenim enotam najmanj mesec dni. Zato naprošamo vse borce teh enot, da se **takoj ali najkasneje do 15. septembra 1982** pisмено javijo na naslov: Občinski odbor ZB NOV Nova Gorica, Kidričeva 9/I, 65000 NOVA GORICA – tov. Lemut Bogomir, telefon (065) 21-123.

V prijavi navedite poleg imena in priimka še: datum rojstva, točen naslov ter enoto in čas, ki ste ga prebili kot borec v navedeni enoti.

Vsem borcem toplo priporočamo, da te prijave pošljejo čimprej, ker bodo s tem olajšali delo odboru veliko in zamudno administrativno delo.

Borcem XIV. divizije

Odbor skupnosti borcev XIV. divizije organizira konec septembra ali prve dni oktobra tega leta skupni enodnevni obisk »Hiše cvetja« z naslednjim programom:

Zjutraj odhod z avtobusom iz Ljubljane na letališče Brnik in polet z letalom na beograjsko letališče v Surčinu. Po pristanku letala prevoz z avtobusom v mesto, ogled spominskega parka JOSIP BROZ-TITO in muzeja 25. maj. Nadaljevanje vožnje na 511 m visoko Avalo in obisk spomenika neznane junaku. Povratek v mesto, kosilo, po kbsilu ogled znamenitosti glavne mesta (Kalemegdan, Saborna cerkev, cerkev Sv. Marka, Novi Beograd s centrom Sava itd.).

Pozno popoldne odhod na letališče in približno ob 19. uri polet letala proti Ljubljani, avtobusni prevoz z ljubljanskega letališča v mesto.

CENA IZLETA: 3150 din za osebo.

V ceno so vračunane vse s programom predvidene storitve (avtobusni in letalski prevozi, letalske takse, gostinske storitve, vstopnine in ogledi itd.).

Izleta se lahko udeležijo le tovarišice in tovariši, ki so bili med NOB aktivni pripadniki enot XIV. divizije.

Zaželeno je potovanje z ljubljanskega letališča, možno pa je tudi z mariborskega.

Prijave z omembo letališča, s katerega želite potovati, pošljite najpozneje do 20. avgusta 1982 na naslov: RO ZB NOV Slovenije, Vrtača 11, Ljubljana (za odbor XIV. divizije).

Odbor skupnosti borcev XIV. divizije

Odlikovani antifašisti

Na Colle de Lys, 1314 m visoko v gorah Piemonta, blizu Torina (Italija) je bila tudi letos v juliju tradicionalna vsakoletna komemoracija za 204 padlim tamkajšnjim partizanom. Ob tej priložnosti je naš konzul v Milanu Srečko Kovač slovesno podelil 52 odličij in raznih priznanj tamkajšnjim borcem, ki so svojčas v naših krajih dezerirali iz italijanskih okupacijskih enot in se pridružili našim partizanom. Nekateri so polna 4 leta z našimi borci hajkali, jurišali in se bojevali po Črni gori, Dalmaciji in Kordunu in dandanes s simpatično mešanico »jugoslovanske« govornice pozdravljajo, sprašujejo, iščejo tega in onega. Na tej priložnosti pa so bili tudi prenekateri, ki so že prej dobili to »Titoovo priznanje«, kot oni z vsem ponosom pravijo.

Naš konzul je v govoru zlasti poudaril našo hvaležnost za takratno pomoč v boju proti skupnemu sovražniku. Prav tako je dejal, da je današnje sodelovanje med narodi najmočnejši porok za mir v svetu.

Med delegacijami je bila tudi delegacija iz Kranja, ki je pobratena s tamkajšnjo občino Rivoli. In prav delegacija iz Kranja, ki so jo tam imenovali kar za »jugoslovansko«, je bila deležna vse pozornosti. Tako je bila sprejeta na sedežu vodstva pokrajine Piemont v Torinu, bila je kot prva pozdravljena na veliki proslavi, je kot prva položila venec, njej je bilo zaupano zastopanje resolucije za mir v imenu vseh delegacij pred dvajsetstisočglavo množico, za sprejem in pogostitev naše delegacije se je potegovala in uspela združena organizacija mestnega kvarta Torina Aeronautica. In še bi lahko govorili o velikih simpatijah tamkajšnjega naprednega delavskega kraja do naše družbene ureditve, še zlasti o zanimanju za izkušnje samoupravljanja pri nas.

K. Makuc

Za praznične dni na TV zaslonih

Slike iz leta 1941

Ljubljanska televizija je pripravila za praznične dni nadaljevanke Slike iz leta 1941, ki so nastale iz posnetega gradiva za že tolikokrat (tudi v našem časopisu) omenjani in jezo vzbujajoči (nikoli dokončani) film »Dražgoška bitka«.

Najbrž ni potrebno posebej poudarjati, da je povsem nekaj drugega, če steče neki umetniški projekt od zamisli do dokončnega dela, pripravljenega za predstavitev javnosti, enovito, ali če iz »podedovanih« gradiv nastane nova celota. To zadnje je namreč tisto, kar lahko te dni gledamo na TV ekranih.

Televiziji so nam pripravili tri epizode, kakor pa so povedali na tiskovni konferenci, je ostalo posnetega gradiva, ki ga ni bilo mogoče vključiti v novo načrtovani okvir, še za dolžino ene epizode. Najbrž tule ni pravišnje mesto niti čas, da bi govorili

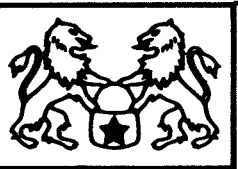
o prvotno zamišljenem filmu. Pa vendar vsaj toliko, kolikor se prej opravljeno delo stika z nastalimi epizodami: posamezni prizori in prepletanje dogodkov so, upoštevajoč razmere, posredno sestavljeni. Dialogi so tekoči in igra v primerjavi z nekaterimi prejšnjimi slovenskimi partizanskimi filmi prepričljivejša. In vendar, povezujoče besedilo, tisto, kar prešinja v mislih komandanta na čelu kolone borcev v zasneženih gozdovih, terenko v uri odločitve, ob strahovitih okupatorjevem mučenju, je preveč parolarska, suhoparna in vse preveč linearna misel. Kot da ni vsakdo med njimi hkrati s srdom do sovražnika preklinjal pretesnih čevljev, visokega snega, tiho jokalo ljubici ali z grozo mislil na malčke, ki jih je pustil nemnočne doma... Zakaj se vedno znova srečujemo s poja-

vom, da morajo vsi ti filmski borci, terenci, kmetje in nenazadnje tudi okupatorji govoriti »velike zgodovinske besede«? Tudi če topla človeška misel, vsakdanja in bližnja vsakemu času, sem ter tja posveti v dialog, je nekam okorna, sramežljiva, kakor na bel ovratnik pripeta.

Vendar ob koncu tega kratkega razmišljanja velja ponoviti tole: režiserju Antonu Tomašiču je treba priznati, da je rešil za film posneto gradivo pred pršno temo filmskih shramb in da tisto, kar je prišlo na svetlo, to tudi zasluži. Zaradi visokodonečih besedil o filmski partizanski epopeji o dražgoški bitki, zaradi številnih pripetljajev ob in po opuščenem nadaljevanju snemanja tega filma pa najbrž naše ocene TV nadaljevanke »Slike iz leta 1941« ne morejo biti brez priokusa jeze in neizpolnenih pričakovanj. B. Ž. J.

*vsem bralcem,
delovnim ljudem
in občanom
ob dnevu vstaje
čestita*

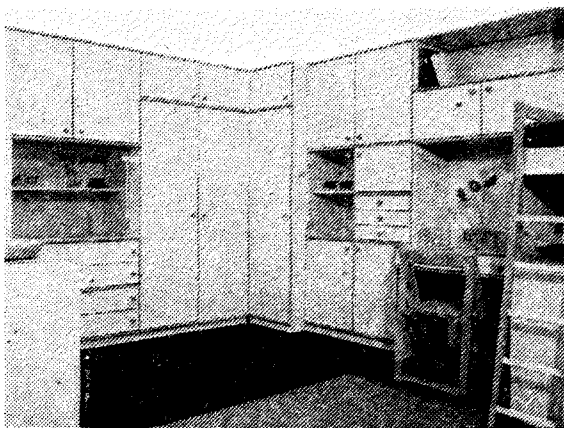
kolektiv DO EMO

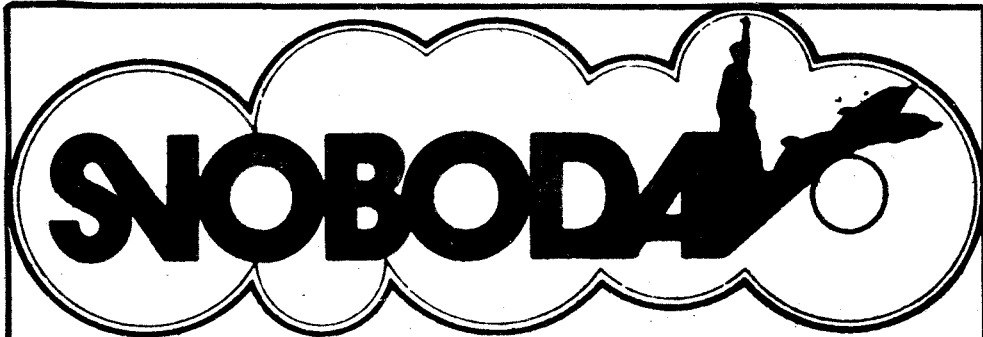

EMO

CELJE

Tokrat vam je nagradno križanko pripravil delovni kolektiv LIK SAVINJA CELJE in upamo, da ne bo pretežka. Pošiljati nam ni potrebno celotne rešitve, temveč samo kupon, v katerega vpišite stavek, ki ga boste dobili s pravilno rešitvijo. Na zadnjo stran kupona vpišite naslov in nam pošljite rešitev do 5. avgusta 1982. Veliko uspeha vsem, izžrebancem pa bomo poslali knjižne nagrade Založbe Borec Ljubljana.

[illegible]

**Zdravilišče vojaških invalidov
in borcev NOV SRS
STRUNJAN**

Obmorsko klimatsko zdravilišče je primerno za zdravljenje ortopedskih, pljučnih, srčnih in drugih obolenj ter rekreacijo.
Na razpolago so vse zdravstvene storitve, ki so potrebne za zdravljenje vojaških invalidov in borcev NOV v naravnih zdraviliščih – ambulanta, fizioterapija, lekarna, sauna.
Pokrit bazen z ogrevano morsk vodo je odprt vse leto razen v drugi polovici julija.
Poletno kopališče zdravilišča je odprto od 1. maja.
Priporočamo borcem – nosilcem spomenice, vojaškim invalidom, aktivistom NOB in drugim, da pravočasno rezervirajo čas zdravljenja ali oddiha.

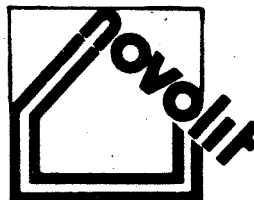
CENA PENZIONA ZA ENO OSEBO V DVOPOSTELJNI SOBI
ZA ODDIH DO 30. 12. 1982

julij, avgust
september
oktober, december

din 650
din 550
din 474

Turistična taksa 12 din.
Dodatek za enoposteljno sobo 20%.
Odbitek za tretje ležišče znaša 20%.
Odbitek za polpenzion je 10%, za prenočišče z zajtrkom pa 20%.
Cena za druge goste – nečlane je 10% višja.

SVOBODA Strunjan 66320 Portorož tel. (066) 75-881

Izolirka

LJUBLJANA

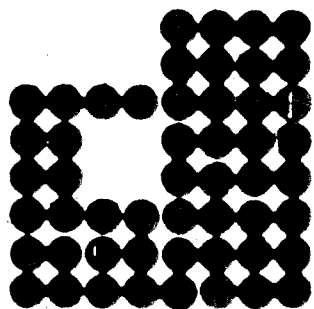
TOVARNA IZOLACIJSKEGA
MATERIALA N. SOL. O.

**TOZD NOVOLIT, n. sub. o. –
proizvodnja lahkih gradbenih plošč,
61385 Nova vas**

PRODAJNI ODDELEK V LJUBLJANI, OB
ŽELEZNICI 18

Telefon: (061) 798-008, 798-011 – Prodaja: (061) 42-402
Telegram: »Izolirka« Ljubljana – Telex: 31585 yu izo –
Tekoči račun: 50160-601-34163

*ZA PRAZNIK DAN VSTAJE – 22. julij čestita vsem
borcem in aktivistom NOB*

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj.

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
– roto-ofset časopisni in revijalni tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)

SKUPŠČINA OBČINE

ZAGORJE

OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKI ODBOR ZRVS
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKI ODBOR ZVEZE SINDIKATOV
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
IZVRŠNI SVET OBČINE IN DRUGE
DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

čestitajo za dan vstaje

KOMUNALNO OBRTNO PODJETJE ZAGORJE ob SAVI

Cesta zmage 57 – Zagorje

ŽELEZ. POSTAJA: ZAGORJE OB SAVI

VODOVOD ★ KLEPARSTVO
★ SOBOSLIKARSTVO
GRADBENIŠTVO ★ SNAGA
★ POKOPALIŠČE

ZA DAN VSTAJE – 22. julij čestitamo vsem borcem in aktivistom NOB

**ELEKTRO
LJUBLJANA**
DELOVNA ORGANIZACIJA ZA
DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE
ENERGIJE, LJUBLJANA, TITO-
VA 38, n. sub. o.

TOZD ELEKTRO NOVO MESTO,
Novo mesto, Ljubljanska 7, o.
sub. o.

NAGRADNI KUPON

IME _____

PRIIMEK _____

NASLOV _____

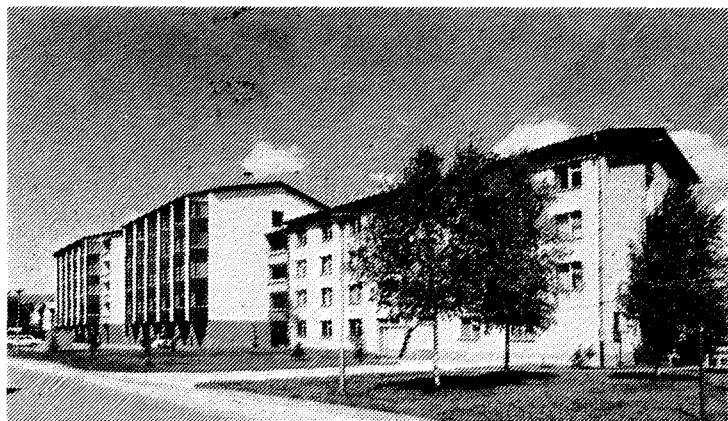
GRADBENO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE LJUBLJANA

TOZD GRADBENA
ENOTA CELJE N. SOL. O

V Celju

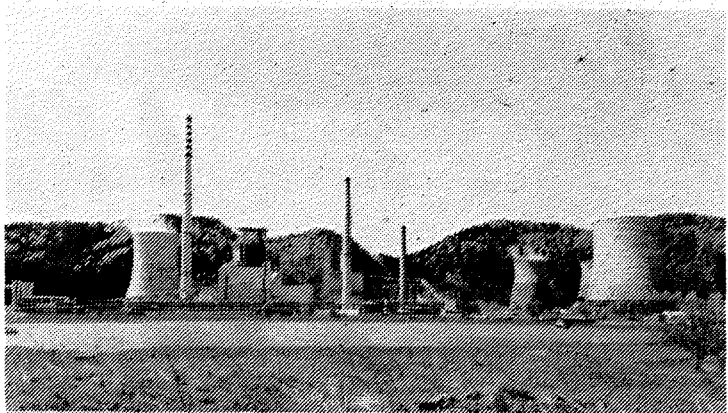
in drugod

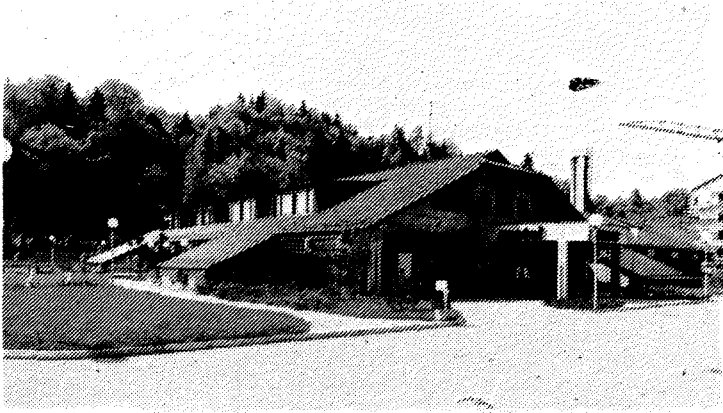
Samski dom Celje

Stanovanjska izgradnja

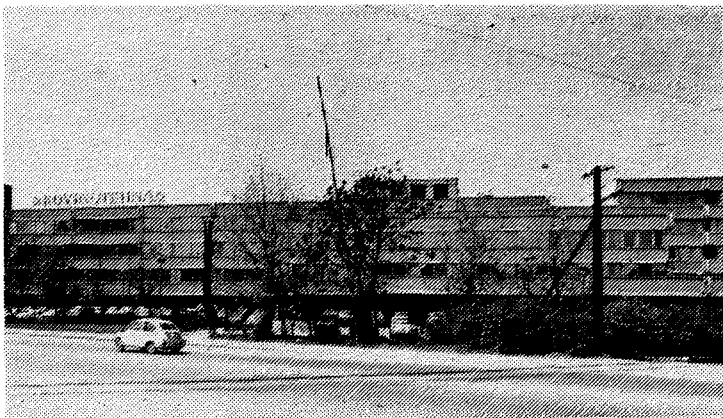
Termoelektrarna Šoštanj

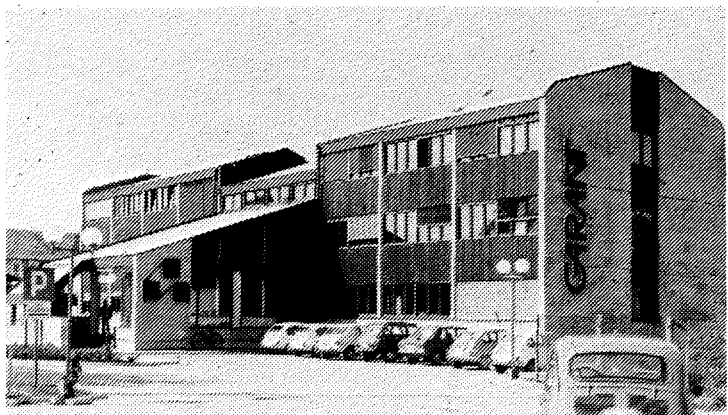
Motel Šentjur

Javna skladišča Celje

Kovinotehna Celje

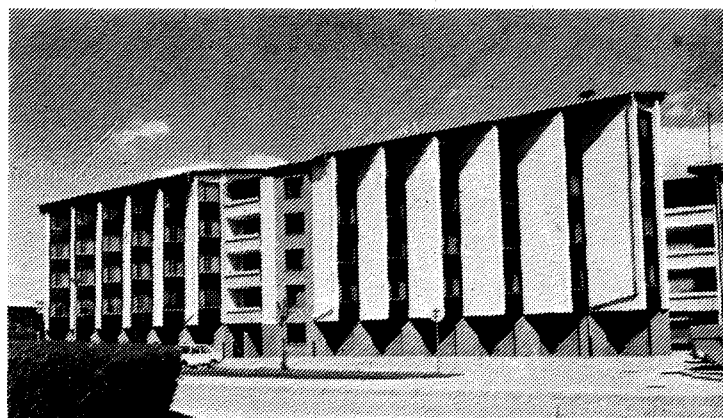
Garant Polzela

Intereuropa

Hotel Atomske Toplice

Sodobno in funkcionalno

Delovna organizacija Gradis je bila ustanovljena 4. 10. 1945. leta v Ljubljani. To je datum, ki ga vse sedanje temeljne organizacije slavijo kot svoj dan.

Gradis, oziroma njegova TOZD Gradbena enota Celje, je na celjskem območju in tudi izven njega dobro znan, saj so tu zgradili vrsto industrijskih in energetskih objektov, šole, stanovanjske, turistične in druge objekte.

★

Današnje kapacitete TOZD Gradbena enota Celje so:

- proizvodnja betonov (50.000 m² letno)
- priprava in polaganje vseh vrst armatur (4.000 ton)
- priprava vseh vrst opažev (200.000 m²)

Temeljna organizacija v Celju zaposluje danes 720 delavcev, ki so za letos planirali celotni dohodek v višini milijarde 200 milijonov dinarjev.

★

Gradis TOZD Gradbena enota Celje ima za srednjeročno obdobje zelo zahteven program razvoja.

Da bi čimbolj posodobili delo na objektih, kjer so delavci izpostavljeni stalnim vremenskim neprilikam, so v razvojnem programu opredelili nalogo, da prenesejo čimvečji delež dela v zaprte proizvodne prostore.

Ob kamnolomu v Podgori pripravljajo izgradnjo proizvodnih prostorov za izdelavo betonskih montažnih elementov in pripravo vseh vrst armatur ter opažev.

Takšna odločitev je pomembna zato, da bodo lahko delavci v bodoče na gradbišču opravljali samo montažna dela, s tem pa bodo dosegli krajše roke in nižje cene.

★

Letos izvaja Gradis TOZD Gradbena enota Celje naslednja večja dela:

- stanovanjska stolpnica D na Spodnji Hudi-nji (128 stanovanj)
- stanovanjska stolpnica E na Spodnji Hudi-nji (ponovitev objekta D)
- mlekarina v Ruškem gozdu za Hmezad Žalec
- PTT center s pošto v Velenju
- objekti za Rudnik lignita Velenje v Prelo-gah, in sicer garderobe s kopalnicami, skladišče gradbenega materiala ter most čez Pako.

Ker je gradbena operativa na širšem celjskem območju predimenzionirana, je TOZD zaposlovala svoje zmogljivosti tudi izven regije:

- sodelovali so pri gradnji tovarne sladkorja v Ormožu
- gradili stanovanja v Ljubljani
- sodelovali pri izgradnji industrijskih objektov za IMV Novo mesto ter gradili v Ribnici na Dolenjskem proizvodni objekt za RICO-MAG Ribnica

★

Temeljna enota je na območju Celja in okolice gradila vrsto pomembnih objektov. Naj omenimo samo nekatere:

- vse štiri faze Termoelektrarne Šoštanj
- proizvodne prostore za EMO Kontejner
- upravno zgradbo in skladišča Kovinotehne
- celoten kompleks Javnih skladišč
- Telekomunikacijski center Celje itd.

★

Kljub velikim vlaganjem v sodobno tehnologijo v gradbeni enoti niso pozabili na čimboljše počutje delavcev. Za vsakogar imajo posteljo v zidanih samskih domovih v Celju in Velenju, njihova gradbišča pa so sodobno urejena in hitro postavljena, saj je večina opremljena s kontejnerji iz Gornje Radgone.

»Celjski Gradis«, kot mu po domače pravijo Celjani, saj je že povsem njihova delovna organizacija, se aktivno vključuje na vsa področja življenja mesta ob Savinji, ki je pred dvema dnevoma praznovalo svoj občinski praznik. Tako so njihovi delavci aktivni v družbenopolitičnem življenju, na kulturnem in športnem področju in drugod. »Ne da bi se hvalili, vendar se lahko s ponosom ozremo na prehojeno pot«, nam je ob zaključku pogovora dejal vodja tehnično-komercialne službe dipl. oec. Franc Zupančič.

In iskrene čestitke »gradisovcev« za praznik občine Celje in 22. julij vsem delovnim ljudem in občanom!

KARLO FORTE – MARKO SELIN

Odlomek iz knjige *Nepremagljivo oboroženo ljudstvo*

Začetki organizacije partizanske obveščevalne in protiobveščevalne službe na Štajerskem

Pretiravanje v ocenah o razširjenosti organizacije plave garde na Štajerskem je privedlo do mnogih medsebojnih sumničev in partizanskih enotah, med enotami in terenskimi aktivisti. To se je pokazalo na Pohorju. Vsekakor sem prepričan, da za te ocene ne moremo kriviti samo vodstva VOS, ampak da je takim ocenam botrovala predvsem slabost v politični in tudi vojaški akciji. Le povečana vojaška in politična aktivnost bi prisilila plavogardiste, belogardistične in druge vrtnjence, da bi pokazali svoj pravi obraz.

Kljub navedenim napačnim ocenam o razširjenosti plave garde na Štajerskem pa je bil VOS na Štajerskem iz dneva v dan vse uspešnejši, ko je odkrival izdajalce in gestapovske vrtnjence. Okrepila se je obveščevalna služba na terenu za zbiranje vojaških podatkov o sovražnih garnizijah, o namerah in premikih sovražnika ter njegovi oborožitvi. Vse bolj so se vrstile diverzantske in sabotažne akcije varnostnikov na objekte, pomembne za sovražnika, ki so bili nedostopni za večje partizanske enote.

Tudi organizacija VOS se je v začetku leta 1944 izpopolnila. Organizirane so bile okrožne komisije VOS na litjskem, revirskem, kozjanskem, savinjskem, mislinjsko-šaleškem in mežiškem okrožju. Povečalo se je število varnostnikov. Teh pa VOS ni več dobival iz vojske, štab cone je takrat že zateval, da prvih dvajset vrnejo, pač pa so jih načelniki OK VOS s pomočjo komitejev na novo rekrutirali, predvsem iz vrst mladine.

Sicer je zelo težko med številnimi hrabriimi varnostniki izbrati najboljše, ker mimogrede napraviš napako in nekoga prizadeš. Lahko pa zapišemo, da se je takrat najhitreje, najsolidneje razvijal OK VOS v revirjih. Kot izjavlja načelnik Vratnar Antonesku, ga je Silas pripeljal nad Trbovlje in postavil za načelnika OK VOS konec decembra 1943. Dodelil mu je dva varnostnika. Kasneje sta prišla še Jože Stok-Korotan za varnostno in Ciril Remic-Borut za obveščevalno službo. Kmalu so iz vrst obveščevalcev, tov. Tomoč za varnostno in tov. Silas za vojaško obveščevalno službo... Ta reorganizacija je potrebna tudi zato, ker ima tovariš Silas predvsem izkušnje tudi v kontrašpijonažni službi v vojski. Hkrati bo tovariš Silas član Pokrajinske komisije VOS in bo v tej komisiji odgovoren za obveščevalno in kontrašpijonažno službo v vojski pri nas.

Novi načelnik PK VOS je v poročilu 27. januarja 1944 poročal: »Dani so vsi pogoji, da se po vseh okrožjih organizira obveščevalna mreža po načinu, kako obstaja na osvobojenem ozemlju«. Ta del poročila je po mojem globokem prepričanju preoptimističen, posebej v odnosu na vzhodnoštajerska okrožja Ptuj, Ljutomer in Prekmurje, kjer smo šele v drugi polovici 1944 razširili organizacijo partizanske obveščevalne službe. V nadaljevanju poročila je načelnik točno navedel, da se je odnos do širokih ljudskih množic zelo spremenil - nam v prid in ljudje sami od sebe obveščajo partizanske enidine in politične delavce o gibanju nemške vojske in jih v slučaju nevarnosti opozorijo.

V primerjavi z letom 1942 je nastal bistveno drugačen položaj, ko je komisar 2. grupe odredov Dušan Kveder v pozni jeseni 1942 pisal CK KPS: »Nismo obveščeni prej, preden ne pride do spopada na stražarskem mestu ali s patrolo... opazujejo naše gibanje, kar dopolnjujejo s podatki prebivalcev, ki jim naznanijo vse, kar vidijo.«

Za razmeroma kratek čas obstoja VOS na Štajerskem in Koroškem lahko ugotovimo:

1. Iz sprva posameznih obveščevalcev v partizanskih bataljonih je v pol leta uspelo organizirati VOS v večini okrožij na tem območju. Iz maloštevilnih varnostnikov sta zrasla kar dva bataljona varnostnikov v revirjih in na Koroškem.

2. Vzpostavljena je bila trdna zveza s centralno komisijo VOS in tako so se izmenjevali podatki o nasprotnikih narodnoosvobodilnega gibanja. Preprečena je bila razrešitev bele garde.

3. Glavnemu štabu NOV in POS so bili posredovani pomembni vojaški podatki: ustrezne skice in fotografije letališča v Ljubljani, železniške postaje Zalog, mostu in predora pri Litiji, vseh železniških naprav in Zidanem mostu. Organiziran je bil stalen nadzor železniškega prometa in vojaških transportov na progah Ljubljana-Zidani most-Maribor-Celje-Zidani most in Zidani most-Zagreb. Te podatke so posredovali zaveznikom. Varnostniki, VOS in minerci drugih enot so te proge večkrat minirali, tako je bil promet na teh progah in tudi na progi Celje-Velenje-Dravograd-Maribor močno oviran.

4. Ko je VOS na terenu in v vojski čistil vrtnjence, provokatorje in izdajalce, je prodiral v sovražnikove centre in razkrojeval policijski in upravni aparat. Iz dneva v dan je vzbujal vse večji strah pri okupatorju in domačih izdajalcih, pri širokih ljudskih množicah pa vse večje zaupanje.

5. V tem času je PK VOS za severno Slovenijo vzpostavil preko Koroške obveščevalne zveze z Avstrijo in starim rajhom.

6. Patrole gestapovskih ogleduhov in raztrgancev, ki so v letih 1941 in 1942 zasledovale partizane in aktiviste ter ustrahovale prebivalce hribovskih domačij, so bile potisnjene v sovražnikove garnizije, vendar se zaradi vse pogostejših vpadov vosovcev tudi tam niso počutile varne.

7. Prav zaradi dejavnosti VOS je bilo na nekaterih območjih, kjer se dalj časa niso zadrževale močnejše partizanske enote, omogočeno delo aktivistov Osvobodilne fronte.

Omenil sem že dejavnost okrožne komisije VOS za revirje. Naj še dodam, da so revirski vosovci od februarja do junija 1944 izvedli po nepopolnih podatkih 945 akcij. V tem času pa se je na Štajerskem na široko razpredla mreža kurirskih postaj, takojmenovanih TV linij. Pošta iz centrov vojaškega in političnega vodstva iz Kočevskega Roga in Bele krajine je po teh linijah dosegla Koroško, Pohorje, Maribor in Kozjansko do hrvaške meje. Od začetka NOB se je izbiri kurirjev posvečala posebna pozornost. Izbrali so najbolj zanesljive, spočetka predvsem komuniste in skojceve. Biti pa so morali hitri, iznajdljivi in vzdržljivi. Ne glede na vreme in sovražnikovo aktivnost so morali vzdrževati kurirski zveze. Sovražnik je vsepovsod poskušal prekiniti te zveze, zato jih je nenehno zalezoval z vohuni, izvidniki in raztrganci. Na pomembnih križpotjih jim je postavljali zasede. Mnogo hrabrih kurirjev je padlo. Ljudje so o njihovih junaštvih spletali legende. Zato so bili kot poseben aparat, sprva izključno kot partijci, kasneje vključeni v 4. brigado vojske državne varnosti.

Ustanovitev 1. štajerskega bataljona vojske državne varnosti

Na februarskem zasedanju SNOS v Črnomlju 1944 je 572 poslancev postavilo temelje slovenske državnosti. Slovenija je vstopila v krog suverenih jugoslovanskih narodov.

Med posebnimi sklepi tega zasedanja je tudi odlok o ukinitvi VOS kot pomembne organizacije s posebnimi pooblastili in polno močjo za borbo proti peti koloni. »V kolikor ostajajo posamezni organi dosedanjega VOS še potrebni«, je pisalo v odloku, »se podredijo Odseku za notranje zadeve pri Predsedstvu SNOS in se vključijo v redno organizacijo tega odseka«. Prvo zasedanje SNOS je ob ukinitvi izreklo VOS tudi priznanje za triletno borbo proti izdajstvu in peti koloni.

O ukinitvi VOS menim, da je bil to edinstven primer v drugi svetovni vojni, da je vojskojoča se stran zaradi izgraditve najširše demokracije ukinila posebno tajno službo in ji odvzela posebno pooblastilo. To niso storili niti zahodni zavezniki niti Sovjetska zveza. Tretji rajh pa je razglasil totalno vojno in še povečal moč Himmlerjevega esesovsko-gestapovskega aparata. To je razumljivo. Notranji minister Boris Kraigher je po vojni napisal: »Osnovna razlika med revolucionarno in imperialističnimi službami je bistvena v naslednjem: medtem ko imperialistična obveščevalna služba ne more imeti osnov v ljudskih množicah, je revolucionarna obveščevalna služba orožje najširše demokracije tako v dobi revolucije, v dobi diktature proletariata, kot v dobi prehoda iz kapitalizma v socializem. Tega se mora venomer zavedati in zato mora črpati svojo moč iz ljudskih množic«. Tam, kjer je partizanska obveščevalna služba tako ravnala, je bila nadvse uspešna.

Še pred zasedanjem SNOS sem se udeležil posveta o bodoči organizaciji obveščevalne službe. Vodil ga je načelnik odseka za notranje zadeve Ivan Maček-Matija. Z njim in z načelnikom obveščevalnega oddelka glavnega štaba Slovenije Vitom Kraigherjem smo na široko razpravljali o organizaciji narodne zaštite, civilne obveščevalne in vojaške obveščevalne službe ter medsebojni koordinaciji. Govorili smo tudi o varnostni službi, ki naj bi se reorganizirala v enote vojske državne varnosti. Na posvetu sem spoznal načelnika in druge funkcionarje VOS z Gorenjske, Primorske, Trsta in Dolenjske.

Se nadaljuje

Zvezna mladinska delovna akcija »Slovenske gorice '82«

Za izravnavanje neskladij v razvoju

Združevanje prostovoljnega dela mladih na MDA je z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi od leta 1981-1985 izpeljana svobodna menjava dela ter samoupravno uresničevanje družbenopolitičnih in družbenoekonomskih smotrov mladinskih delovnih akcij, predstavlja realizacijo vrednot socialističnega samoupravljanja, ki je element političnega in vzgojnega cilja ZSMS. Vsako leto znova ugotavljamo pomembnost mladinskega prostovoljnega dela in upravičenost vloženih sredstev v organizacijo MDA. Pomembnost pa ni le v zgrajenih infrastrukturnih in ostalih objektih, ko brigadirji zapustijo delovišče in brigadirska naselja. Ostane tudi nov zanos v življenju ljudi, ki so se počutili zapostavljeni in so že izgubljali upanje v razvoj svojega kraja. Ostane tudi množica mladink in mladincev, brigadirjev, udeležencev MDA-kadrovska šola samoupravljanja.

Vedno znova se potrjuje usmeritev Zveze socialistične mladine Slovenije in vseh podpisnikov družbenega dogovora o MDA za obdobje 1981-1985, da se MDA organizirajo na manj razvitih območjih Slovenije. S tem so mladinske delovne akcije pomemben element izravnavanja neskladij v razvoju naše republike.

Bogatejši za nove izkušnje, prijateljstva, občutke...

Tradicija mladinskega prostovoljnega dela je v ptujski in lenarški občini živo prisotna že nekaj let. Iz leta v leto se na mladinski delovni akciji »Slovenske gorice« mlade generacije menjavajo, odhajajo domov bogatejši za številne nove izkušnje, prijateljstva, za veliko nepozabnih brigadirskih trenutkov, a vedno znova se razhajajo z obljubo. Prihodnje leto se zopet vrnejo na akcijo!

V lanskem letu je bil Mile Milošević na ZMDA »Slovenske gorice« namestnik komandanta naselja, letos pa je komandant akcije. O poteku letošnje akcije je dejal: »Tudi letos imamo dve delovišči v ptujski in lenarški občini, kjer bomo delali pri izgradnji sekundarnega in primarnega vodovoda. To bo predvsem izkop vodovodnega kanala, izkop jaškov in celotnega vodovoda. Več poučarja je namenjenega družbenemu življenju mladih. Struktura brigadirjev je različna, prišli so iz raznih krajev Jugoslavije. V prvi izmeni so sodelovale brigade iz Novega Sarajeva, Pucareva, Titovega Velenja, bratska brigada SOZD Sava Kranj, ki jo sestavljajo brigadirji iz Niša, Rume in Kranja. V naselju v Dornavi pri Ptujju organiziramo tečaje s področja tehnične kulture. Športna dejavnost je živahna pa tudi idejnopolično usposabljanje, kulturna dejavnost in informiranje. To so že standardne dejavnosti, v program pa smo vključili tudi nekaj novih stvari.

V brigadirskem naselju v Dornavi pri Ptujju so že navedeni na brigadirje. Sedem let, in vedno znova jih komaj čakajo, saj kraj postane z njimi bolj živ, večji za dvesto prebivalcev. V drugi izmeni tudi letos sodeluje brigada Rdečega križa Slovenije, sestavljena iz dvaindvajsetih brigadirjev. To je brigada posebnega namena, specifične organizacije. Deluje pri organiziranju vrtcev, pomoči ostarelih, imajo pa še tehnično enoto, ki opravlja popravila pri določenih objektih. Prav te brigade veliko pomenijo krajanom na tem območju. Seveda se pojavljajo določeni problemi, ker je naselje v središču vasi, brigadirji pa gredo precej pozno spat.

Na akciji bo trinajst brigad, v drugi izmeni sodelujejo brigade iz Sremske Mitrovice, Varvarina, Hrastnika, Trebinj in Rdečega križa Slovenije, v tretji pa iz GK Sarajeva, Metkovića, Mojkovca in Nove Gorice. Na celotni akciji bo sodelovalo okrog 560 brigadirjev.

Slovenije, v tretji pa iz GK Sarajeva, Metkovića, Mojkovca in Nove Gorice. Na celotni akciji bo sodelovalo okrog 560 brigadirjev.

Savo Kozjak je letos že drugič predsednik skupščine ZMDA »Slovenske gorice«, o pomenu akcije pa je povedal: »V prejšnjem srednjeročnem obdobju je bila akcija »Slovenske gorice« republiškega značaja, v obdobju 1981-85 pa je zvezna. V preteklih letih so brigadirji izključno polagali čevi za primarni vodovod. V lanskem letu smo poleg primarnega vodovoda že gradili sekundarni vodovod. Občini Ptuj in Lenart stremita za tem, da je treba nadaljevati z izkoriščanjem bogastva, ki smo ga že položili v zemljo. Občani, ki so že dobili zdravo pitno vodo, so zelo zadovoljni. To čutimo pri njihovem sodelovanju na akciji, nudenju pomoči brigadirjem, pripravi kulturnih programov. Letos bomo dokončali približno 17 kilometrov celotnega vodovoda v obeh občinah. S sekundarnim vodovodom smo letos začeli v Jursincih, Desterniku, v krajevni skupnosti Ptujška gora pa bo zgrajen vod v dolžini štirih kilometrov.

Lanskoletna investicijska vrednost je bila 25 milijonov dinarjev, prispevek mladinskega prostovoljnega dela pa okrog 16 milijonov dinarjev. Opravljenih je bilo 70.000 morma ur. Tudi to leto pričakujemo enako korist. Glede na to, da letos prihaja v večini delavska mladina iz delovnih organizacij, ki je vajena delati, pa bo prispevek mladinskega prostovoljnega dela še večji.

Konrad Vertič, predsednik KK SZDL Dornava, je o deležu in pridobitvah prostovoljnega dela dejal: »Pred dvema letoma smo v celotni krajevni skupnosti položili sekundarni vodovod, 99 odstotkov hiš ima priključke in zdravo pitno vodo, kar je bila naša večletna želja. Celotna dela ob odhodu brigadirjev še niso bila zaključena, pa smo krajanji z udarniškimimi akcijami ob sobotah in nedeljah, nadaljevali. Vsi so radi zagrabil za krampe in lopate. Šele ko smo tudi sami poizkusili, smo ocenili, da delo brigadirjev na akciji ni bilo lahko... Krajanji, družbenopolitične organizacije, društva, predvsem pa mladi bodo sodelovali z brigadirji v brigadirskem naselju kot v preteklih letih na delovnem, kulturnem, športnem področju... Torej bo utrip živahen, razgiban...«

Brigadirji in brigadirke so

spregovorili o pričakovanih letošnje akcije, vtisih, željah:

Adem: »Letos sem že tretjič na akciji, tu se širi tovarištvo, prijateljstvo, bratstvo in enotnost, medsebojni stiki...«

Budo: »Želim, da se zblizamo, spoznamo, zgradimo te kraje, gradimo bratstvo in enotnost med narodi in narodnostmi, dobimo nove prijatelje...«

Maja: »Pričakujem, da bom dobila več kolegov, kot sem jih do sedaj. Prvi dan sem bila malce razočarana; ni mi všeč, da smo vse ženske v eni sobi... Za en mesec za mene ni nobena ljubezen...«

Diana: »Pričakujem popolno prizadevanje brigadirjev, po svojih močeh, da bodo izpolnjene vse naloge, programi na področju dela, interesnih dejavnosti. Se vedno se kdaj pa kdaj pojavljajo določene pripombe, da je naše delo ekonomsko neopravičeno, vendar številke ob koncu akcij potrjujejo ravno nasprotno.«

Alenka: »Poleg dela na trasi se bodo mladi sprijateljili, navezali stike, krepili bratstvo in enotnost, se zabavali na kulturnih in družbenih večerih, katere organiziramo na MDA. Opravičiti mormo zaupanje, katerega ima družba v mlade, s tem ko sofinancira programe celotne MDA.«

Branko: »Pričakujem tesno sodelovanje pri delu in na področju interesnih dejavnosti. Posebej se angažiramo krajanji Sestrž letos, ker bo tekla trasa skozi naš kraj, smer Majšperk-Sestrže; povečali in poglobili pa bomo sodelovanje tudi z ustanovitvijo lokalne mladinske delovne brigade Miran Sagadin Sestrže.«

Ignac: »Od brigadirjev pričakujemo, da bo akcija uspešna. V naši Dornavi pa v celotnih občinah Ptuj in Lenart so v redu fantje in dekleta; z njimi živimo skupaj.«

★

Čeprav je področje, kjer poteka ZMDA »Slovenske gorice«, ekonomsko nerazvito, pa je družbeno življenje zelo razgibano. Krajanji v teh krajih največ delujejo v prosvetnih, gasilskih in lovskih društvih. Uspešno je tudi povezovanje samih krajevnih skupnosti. Izredno pomembno je povezovanje vseh subjektivnih in drugih sil pri pripravi in izvedbi pohoda po poteh revolucije v Mostje (tam je 18. 7. 1942 padla Slovenskogoriška Lackova četa), s katerim vsako leto počastijo zadnjo bitko Slovenskogoriške Lackove čete.

Pomemben element pri vsem tem sodelovanju so prav mladi. Sestajajo se na rednih posvetih, kjer vključujejo delo osnovnih organizacij ZSMS. Prvi rezultati takšnega uspešnega koordiniranja nalag so se že pokazali. Mladi skrbijo za idejno-politično izobraževanje članstva prek celodnevni seminarjev za vse OO ZSMS Slovenskih goric. Prav tako sodelujejo na kvizih, kulturnem področju, pa na športnem področju, kjer je zelo odmevna takojmenovana »slovenskogoriška nogometna liga«, kjer sodelujejo ekipe občine Ptujja. »Kres mladosti«, mini igre brez meja, različna srečanja...

Drago Papler

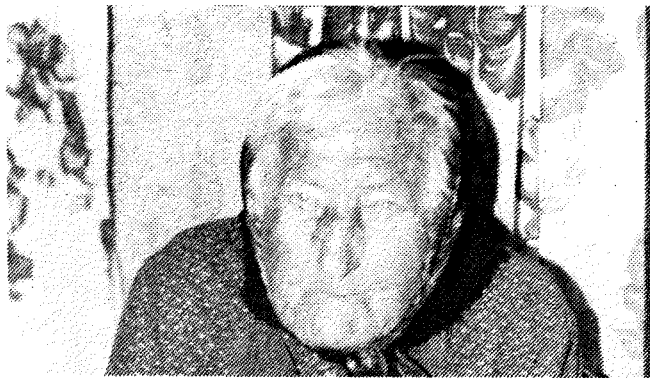
Čestitka za partizansko mamo

Griči v okolici Ilirske Bistrice skrivajo hiše in ljudi, ki so v NOB pri osvobajanju teh krajev in celotne domovine odigrali pomembno vlogo. Eden izmed takih krajev je tudi nekdanja vas Klivnik. Nekdanja zato, ker na njenem mestu že slabih pet let stoji umetno jezero, imenovano Mola. V času druge svetovne vojne so vaščani Klivnika veliko prispevali k zmagi nad okupatorjem. V tej vasi so partizani vedno dobili hrano, zavetje ali pa izvrstnega vodiča, ki jih je popeljal po najvarnejši poti na potrebno mesto. Vodiči so bili vsi – od najmlajših do najstarejših, vsi so vedeli, za kaj se borijo. Od samega začetka vojne pa do njenega konca so bili taki tudi člani družine Možina.

Pogovarjali smo se z 92-letno Jožefo Možina – partizansko mamo, ki sedaj živi v Mali Bukovici »Pri Štalah«, nedaleč od Ilirske Bistrice. Hitro smo prišli pred lepo urejeno hišo, na pragu nas je že čakala Možinova mama in nas prijazno pozdravila. Kar malo nelagodno sva se s tovarišem počutila, saj sva mislila, da z njo ne bova našla skupnega jezika. Zmotila sva se, saj je, sicer nekoliko zagrenjeno in žalostno, sama začela pripovedovati: »Klivnik in hiša, v kateri smo do sedaj stanovali, ni znana samo v Sloveniji in sosednji Hrvatski, pač pa v vseh republikah, kamor so glas o nas odnesli tisti, ki so se tu nemalokrat okrepčali, si odpodili in si nabrali moči za nove akcije. O tem pričajo tudi številni obiski teh borcev, ki sedaj z družinami prihajajo gledat kraje, kjer so preživeli nekaj lepih trenutkov.«

Med vojno se je v njihovi hiši zbirala in pripravljala hrana za partizane. Čeprav je bilo to nevarno in težko, jih je vendarle spodbujala zavest, da pomagajo ljudem, ki

prinašajo svobodo. Ni jim bilo težko iti v sosednjo vas po žito, ki so ga potem v domačem mlinu zmleli. Velikokrat so žito prinašali kmetje iz okoliških vasi tudi kar sami, češ da so ga prinesli v mlin, v resnici pa je bilo namenjeno partizanom. »Včasih je bilo lažje priti do hrane kot pa jo pripraviti. Če smo hoteli peči kruh, smo ga morali le ponoči, in še to ob dobro zatemnjenih oknih. Otroke sem spravila spat, celo noč pekla, zgodaj zjutraj pa je še topel kruh nadaljeval pot med borce. Hrana je do njih prihajala na različne načine. Večkrat smo uporabili kope sena ali žita, v katere smo zložili živež, »polne« kope pa smo označili z vejo. Dostikrat so hrano v gozd nosili moji otroci.«

Kot mati mnogih partizanov, ki so v njeni hiši našli hrano in počitek, je doživela v času NOB tudi težke trenutke. Ob misli na to se ji na licu pojavijo solze in zdi se, kot da podoživlja dogodek tistega usodnega 3. oktobra 1944. leta: »Tega dne so prišli k nam partizani Brkinske brigade, ki so zvedeli, da so se Nemci po osvojitvi Male Bukovice in vasi Sobenje umaknili. To je bila žal le pretveza in ko smo popoldne nenadoma zagledali Nemce, kako obkoljujejo našo hišo, je bilo za normalen umik že prepozno. Medtem ko so nji-

hovi mitraljezci streljali na hišo, so se vsi do zadnjega partizana rešili skozi podhod (rov) pod mlinom. Tudi jaz sem se z otroki umaknila z njimi. Ko smo bili že precej ven iz vasi, na varnem, sem se obrnila in z grozo opazila, da so Nemci zažgali našo hišo. Takrat so mi ustrelili moža. Časa za žalovanje ni bilo. Vedela je, da vojna terja žrtve, da je treba boj nadaljevati, saj je le z bojem do zadnjega diha mogoče doseči svobodo.

Še vedno se dobro spominjam nekaterih ljudi, ki so bili med vojno često v njeni hiši ter ji pomagali. Veliko let je že preteklo od takrat, a so mi nekateri posebno ostali v spominu. Tako na primer narodni heroj Karel Maslo z Ostrožnega Brda ter doktor

Bogomir Magajna. Čeprav se je vojna končala že pred 37 leti in se je od takrat že marsikaj spremenilo, se Jožefa Možina – partizanske mame borci še vedno spominjajo. Pozornosti je deležna tudi od krajanov, o čemer priča priznanje OF, ki ji ga je kot najstarejši ženski tega kraja in partizanski mami podelila KS Koseze. Njej najdražje priznanje so ji v imenu krajevne skupnosti izročili predstavniki osnovne organizacije ZB NOV, predstavniki ZSMS in predstavniki sveta KS Koseze.

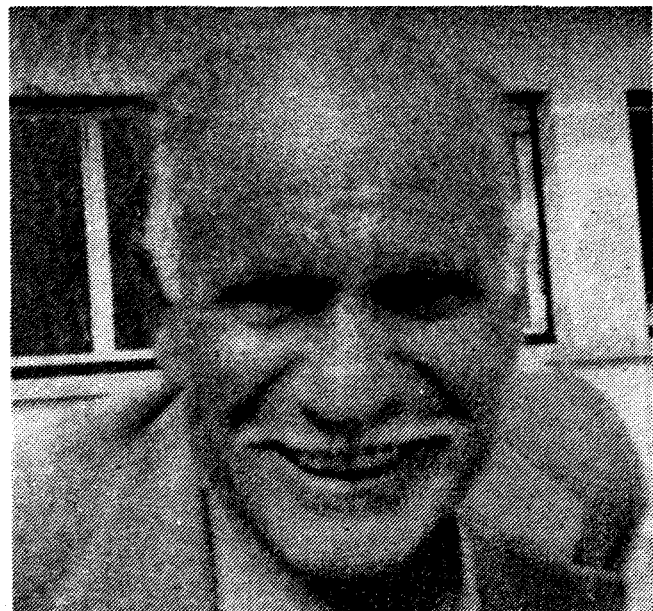
P. Nikolič

Dr. Anton na obisku v Novi Gorici

Petega julija se je s svojo soprogo Paolo mudil v Novi Gorici naš znani partizanski zdravnik, sedaj rezervni generalporočnik sanitetne službe v italijanskem vojnem letalstvu, dr. Antonio Ciccarelli-Anton. Ta ugledni zdravnik je pred razpadom Italije služil v italijanski vojski kot oficir-zdravnik na letališču v Mirnu pri Gorici. Takoj po razpadu Italije je vedel, kje je njegovo mesto, in se takoj opredelil za partizansko vojsko.

Na Vogrskem se je prostovoljno vključil v zasilno partizansko bolnišnico, ki jo je vodil sedaj že pokojni dr. Aleksander Gala-Peter. V tej bolnišnici je dr. Anton opravljal kirurške posege ranjenim partizanom iz južnega in zahodnega dela goriške fronte. Z Vogrsko se je zaradi nezadržne nemške ofenzive umaknil z ranjenci in osebjem najprej v Črniče, zatem v Vrtovin in Lokavec pri Ajdovščini. V Lokavcu, v prostorih osnovne šole, so ustanovili kirurško postajo in tu je dr. Anton nudil svojo dragoceno kirurško pomoč tudi tistim ranjencem, ki so jih ranile nemške bombe ob bombardiranju Ajdovščine 24. septembra 1943. Ker je nemška ofenziva prodirala že proti Ajdovščini, so naslednji dan po bombardiranju evakuirali vse ranjence, bilo jih je okoli 100, in jih preselili v Trnovski gozd. V Trnovskem gozdu pod Bolaki nad Predmejo so ranjence namestili v velik italijanski vojaški šotor, ko pa so se Nemci pojavili tudi v tem kraju, so se ranjenci zaradi varnosti pomikali iz kraja v kraj. Po več dneh tavanja po gozdu so se prezebrali in lačni umaknili na Malo goro, nato v Belo in Tršanovše. Novembra se je ta pokretna bolnišnica ustalila na Tratnikovi domačiji v Čekovniku in takoj zatem dobila ime Centralna bolnišnica 3. operativne cone. Kmalu po prihodu dr. Pavle Jerina decembra 1943 se je ta bolnišnica preselila v gozd nad Čekovnikom. Po dr. Pavli je dobila ime Slovenska vojna parti-

zanska bolnišnica »Pavla«. Medtem ko je bil dr. Peter po predaji uprave dr. Pavli premeščen na drugo odgovorno mesto, da organizira šole za bolničarje operativnih enot, je bil dr. Anton poslan v Krnice nad Idrijo. Zdravil je ranjence v okrevališču bolnišnice »Pavle«, ki se je nahajalo v kraju Pekel. Meseca aprila 1944 je bil dr. Anton premeščen na Jelovico in je vodil Gorenjsko bolnišnico »Stol«, ki je delovala nekaj časa tudi kot oddelek bolnišnice »Franje«. Januar-

ja 1945 je bil dr. Anton premeščen v štab italijanske divizije Garibaldi Natisone. V Novi Gorici je dr. Ciccarelli in njegovo soprogo sprejela skupina njegovih nekdanjih soborcev in pacientov. Iz Kopra je prišla tudi partizanka Rada, da je po 39 letih spet videla dr. Antona. Ganljivo je bilo srečanje med njima, saj sta bila skupaj v bolnišnici na Vogrskem pa do zdravnikovega odhoda na Krnice. Partizanka Rada je sedaj stara 76 let in je leta 1943 imela v partizanih tudi svojega 19-letnega sina. Dr. Antona in njegovo soprogo je sprejel tudi predsednik občinskega odbora ZZZ NOV Jože Pahor in ji-

ma zaželel v kratkem nagovoru dobrodoščilo. V spomin na obisk jima je podaril knjigo o španski revoluciji v italijanskem prevodu. Uglednega gosta in njegovo soprogo je pozdravil tudi član komisije za zamejstvo pri RO ZZZ NOV Franc Beltram.

V Goriških Brdih sta si gosta v družbi svojih prijateljev borcev ogledala spomenik žrtvam NOB. Doktor Anton je zatem s spremljevalci krenil k Petercelu in si ogledal spomenik žrtvam

nemškega maščevanja zaradi poraza, ki so ga doživeli v tem kraju v boju z garibaldinci in slovenskimi partizani. Popoldne si je ugledni gost ogledal Goriški muzej, kjer mu je Slavica Plahuta (odgovorna za dokumentacijo NOB) podarila v spomin knjigo o narodnoosvobodilni borbi.

Dr. Anton si je s soprogo z zanimanjem ogledal tudi Novo Gorico. Pred odhodom v sončni Neapelj je izjavil med drugim tudi to, da se rad udeležuje partizanskih proslav. V času partizanstva je bil najdalj pri Slovencih, zato se bo k nam še vrnil, ker čuti, da pripada tudi nam.

Ivo Gabrijelečič

Iz Kozaških pričevanj Vlada Kozaka

Mi sami smo doživeli čas, ko ni bilo z nobeno samaritanstvo ljubeznijo več mogoče obvezati ranjencev, toliko jih je ležalo na zemlji. Vse dimenzije svetopisemskih ran in razbojnikov so bile neslutenokrat presežene in z nobeno antično ljubeznijo Antigone ne bi mogli objokovati in pokopavati svojih mrtvih bratov, ki so v milijonih izginjali v Hitlerjevih žarečih pečeh ali pomrli v ledenih sibirskih prostranstvih. Kaj pomaga samaritanstvo, intimno krščanstvo in Antigona na tem, kjer ljudi na industrijski način prekuhava v milo? Divjanja in uničevanja ljudi, ki ga je sprožilo sovraštvo, ni bilo več mogoče ukrotiti in zaustaviti s krščansko ljubeznijo in vse dotlej znane norme, ki so kdaj urejale medčloveška razmerja, so tedaj odpovedale.

Vsa evropska kultura s krščansko vred je tedaj začutila svojo popolno nemoč.

Pridigar na gori je moral obmolkniti. Res je, da imam dvoje lic in lahko sovražniku nastavim še drugo lice, kadar me udari po enem; nimam pa dvoje življenj, da bi se dal Hitlerju dvakrat ubiti. Sovražnika Hitlerja in njegovih ni bilo mogoče ljubiti, ker so te umorili, mrtvi pa potem ne bi mogli ljubiti niti odpustiti svojim sovražnikom. Ljubiti svoje bližnje je tedaj pomenilo – boriti se in pobijati svoje sovražnike. Če ne bi ravnali tako, bi s svojo pasivnostjo dopuščali še hujše zločine, še hujša ubijanja soljudi in evropska kul-

turna zavest bi tako ostala stalno omrtvičena.

Jaz ne bi bil rad filozofsko obupan, tako kakor je bila povojna filozofija – filozofija absurda. Prav tako me niso mogle prepričati apokaliptične slike vesoljnega atomskega požara in vsakovrstnega razkroja, ki ga je tako često napovedovala moderna povojna umetnost. Jaz sem želel imeti pozitivno sodbo o življenju, kdor te ne najde, tega sem se zavedal, ta se mora obesiti.

Še ko sem bil otrok, sem se spraševal, od kod pojavi sovraštva, kaj in kdo povzroča vojne. Bodoče vojne lahko pripeljejo svet do samouničenja. Je krivo vsemu najhujšemu trpljenju ljudi, kar ga pozna zgodovina, tisto, čemu smo včasih rekli kapitalistična konkurenca in njena zadnja stopnja nečlovečnosti – imperializem, fašizem, nacizem? Vse to je dobilo obliko blaznosti. Je pa bila to res blaznost zločincev? Je bil norec samo Hitler? Če bi to trdil, bi s tem opravičil vse Nemce, ki so v njegovem imenu morili po svetu. So bili ti njegovi razbojniki blazni? Ne! Kje pa sta potem krivec in krivda, kje je izvirni greh tega, kar je presegalo vsa pravila normalnega bojevanja oziroma klasičnega pobijanja? Od kod potem genocidi?

Ogromno je bilo žrtev in po tem pokolu je bilo tudi veliko sodnikov. In kaj so ugotovili? Kdo je bil kriv? Ničesar niso ugotovili. Je bil kriv teh krvavih blaznosti sproščen moderen racio-

nalizem, ki nima več starih emocionalnih kulturnih zavor? Je oče tega »racionalnega«, »racionalnega«, »socialnega« darvinizma konec koncev le – Darwin? Je kriv tega, da so padle vse stare človeške kulturne vrednote – Einstein? Z relativiteto so bile porušene vse stare fiksne točke, z njo lahko vse preobrneš na glavo. Je bila kriva torej tako ali drugače pojmovana znanost ali zloraba znanosti? So bile morda krive moderne teorije in ideologije, ki so včasih postavile problem tako, da so priporočale zelo preprosto odstranitev tistega in vseh tistih, ki so bili povzročitelji problema? Ubij tistega, ki predstavlja problem, pa bo rešen problem sam.

Če ne bi poznali zgodovine znanosti, bi vse to lahko naprtli znanstvenim odkritjem današnjega časa in bi rekli: šele zdaj je bilo to mogoče, ko so se

zločinci lahko polastili moderne znanosti in jo izkoristili za uničevanje človeštva. Zgodovina pa nam pove, da je papež Inocenc XIII., prvi inkvizitor, na podoben način reševal versko politične probleme svojega časa in besno uničeval albigenze. Kot opravičilo mu je služilo sv. pismo enako dobro kot pobijalcem našega časa zlorabljen znanost. In tudi ameriški kalvinci so preprosto, na podlagi starega testamenta, izvršili temeljit genocid nad Indijanci. Razlika je bila samo v tem, da takrat, zaradi nizke stopnje tehnologije, stvari niso dobile apokaliptičnih dimenzij.

Samaritan je lahko pomagal ljudem prav do današnjega časa, do Hitlerja in dokler še nismo imeli atomske bombe. Kot ranocelnik te naše družbe poslej ne bo več potreben.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektor: MILENA GLAVNIK; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486 - Uprava in naročniški oddelek: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35